

Monitoring van de gevolgen van COVID-19 op de werkgelegenheid en de sociale bescherming in België

Deze nota is voor een belangrijk deel gebaseerd op niet-gevalideerde en/of niet-gepubliceerde gegevens. Elk gebruik dient hier rekening mee te houden

Deze nota wordt sinds 7/4/2020 (twee)wekelijks geüpdatet en werd op 17/9/2020, 15/1/2021 en 3/6/2021 grondig herwerkt

Analytische nota – 27/04/2022

Working Group Social Impact Corona Crisis

.be

FEDRIS

KSZ
BCSS

STATBEL

HZIV

INHOUD

NIEUWE UPDATES

BELANGRIJKSTE VASTSTELLINGEN

BELANGRIJKSTE AANBEVELINGEN

MACRO-ECONOMISCHE INSCHATTINGEN

ARBEIDSMARKTEVOLUTIE MAART 2020-JUNI 2021

RUIMERE SOCIALE IMPACT EN ARMOEDE MAART
2020- MEI 2021

GEVOLGEN VAN COVID-19 OP DE ZIEKTE- EN
INVALIDITEITSVERZEKERING EN BEROEPSZIEKTEN

TOESTAND VANAF NAJAAR 2021 TOT MAART 2022

BIJLAGE: CIJFERREEKSEN SOCIALE IMPACT COVID-19

Nieuwe updates

Belangrijkste updates in deze versie.

De meest recente cijfers (februari/maart 2022) weerspiegelen een afnemende impact van COVID op de sociale situatie. Het aantal personen dat een beroep doet op de belangrijkste ondersteuningsmaatregelen daalt, maar blijft toch nog relatief hoog. Ondertussen vermengt de impact van COVID zich met deze van de oorlogssituatie in Oekraïne. De gegevens om de diverse aspecten van deze nieuwe crisissituatie weer te geven (vluchtelingen, energieschok, algemeen sociaal-economisch klimaat) blijven vooralsnog eerder beperkt.

- De **EAK-maandcijfers** voor januari en februari 2022 tonen dat de werkzaamheidsgraad (20-64-jarigen) hoog blijft, al neemt hij in februari (70,5%) wat af ten opzichte van januari (71,7%), waarbij wel moet rekening gehouden worden met de hogere gevoeligheid voor steekproefschommelingen in de maandcijfers. De IAB-werkloosheidsgraad neemt ook wat toe, van 5,4% in december 2021, naar 5,6% in januari en 6,0% in februari. Het gemiddeld aantal effectief gepresteerde uren per week bedroeg in februari 33,5 uur, wat hoger is dan in de drie voorgaande maanden. Er geeft nog steeds 40,3% van de respondenten aan dat ze soms of gewoonlijk thuis werken. Voor de pandemie schommelde dat aandeel rond 25%. De cijfers van de **sociale secretariaten** tot en met maart tonen een lichte toename van de activiteit. Tijdelijke werkloosheid blijft stabiel (rond 1,6%), maar met aanzienlijk hogere niveaus in bepaalde sectoren (vooral binnen de industrie). Het **ziekteverzuim** neemt weer wat toe in maart 2022, in het bijzonder in de gezondheidszorg en de voedingssector.
- De RVA-gegevens wijzen op een zekere daling van het aantal aanvragen tijdelijke werkloosheid, alhoewel het niveau vrij hoog blijft, vooral in sommige sectoren.
- Het aantal faillissementen onder zelfstandigen blijft ook in maart 2022 stijgen tot 184, ten opzichte van februari (167). Het nog voorlopige cijfer voor april bedraagt 120.
- De voorlopige cijfers over het aantal zelfstandigen met een overbruggingsrecht voor februari (15.362) en maart (10.119) 2022 tonen een daling ten opzichte van januari 2022 (23.048).
- Het aantal personen met een leefloon daalt tot ongeveer 150.000 personen op maandbasis in de periode november 2021 - januari 2022. In februari 2022 is wel opnieuw een lichte toename.
- De steunaanvragen bij de OCMW's voor andere maatschappelijke hulp- en dienstverlening dalen vanaf december 2021 tot en met februari 2022 (na een hoogtepunt in november 2021), maar blijven globaal genomen op een hoog niveau. Het aantal steunaanvragen voor financiële hulp kent een lichte terugval, maar de hulp voor schuldbemiddeling blijft daarentegen wel in stijgende lijn.
- Het aantal Oekraïense vluchtelingen met attest beschermde status bedraagt op 27/4 37.625. Het gaat voornamelijk om (meerderjarige)

vrouwen (45,2%) en minderjarigen (39,0%). Kinderen jonger dan 12 jaar maken 25% uit van het totale aantal personen. Er werden 490 niet-begeleide minderjarigen geregistreerd, waarvan 80% 12 tot 17 jaar is. 7.199 personen hadden volgens Fedasil nood aan opvang.

- De aardgasfactuur daalde verder in maart ten opzichte van piek in januari, de electriciteitsfactuur steeg in maart na dalingen in januari en februari (het gaat hierbij telkens om de factuur voor een typesituatie).
- De totale impact van zowel de stijging van de energieprijzen als de compenserende maatregelen en de indexeringen leiden ertoe dat vooral de middeninkomens een negatieve impact ondergaan op het beschikbaar inkomen.

Belangrijkste vaststellingen

Het verloop van de socio-economische impact van de COVID-19-pandemie in België volgt de diverse pandemie-golven. In 2020 konden grofweg vier fasen worden onderscheiden, waarvan de vierde nog een groot deel van 2021 doorliep, min of meer tot medio mei 2021. De **eerste fase** (maart 2020 tot eind april 2020) werd getekend door plotse en **verregaande sanitaire maatregelen**, die tot gevolg hadden dat bijna alle werkenden hun arbeidssituatie sterk zagen veranderen. Weinig mensen verloren hun job, maar velen werkten tijdelijk niet of minder, of moesten hun werk van thuis uitoefenen. Personen die al werkzoekend waren, hadden veel minder mogelijkheden om hun zoektocht naar werk voort te zetten. De steunmaatregelen en met name de tijdelijke werkloosheid speelden de rol waarvoor ze werden opgezet: de werkzaamheids- en werkloosheidsgraad bleven stabiel en de inkomens werden ondersteund. Desalniettemin bracht dit voor een niet verwaarloosbare groep professionele en financiële onzekerheid met zich mee. Personen met een minder gunstig sociaaleconomisch profiel (jongeren, kortgeschoolden en personen met een laaggemiddeld tot een laag loon) waren oververtegenwoordigd in de tijdelijke werkloosheid. Sommige categorieën bleken in eerste instantie tussen de mazen van het net te vallen. Ook onder zelfstandigen was het beroep op het crisis-overbruggingsrecht zeer groot en vrij ruim gespreid over diverse beroeps- en inkomenscategorieën. Ook deden veel zelfstandigen beroep op andere voorziene maatregelen zoals het uitstel van betaling van sociale bijdragen. Alhoewel gegevens ontbreken kan vermoed worden dat de meest kwetsbare groepen (thuislozen, personen zonder wettige verblijfsstatus, ...) sterk getroffen werden in deze fase. Zo was toegang tot voedselhulp en andere maatschappelijke hulp- en dienstverlening moeilijk in deze fase. De sluiting van de scholen blijkt een belangrijke en ongelijke impact te hebben gehad op de schoolprestaties, met mogelijk brede lange-termijn gevolgen.

In de **tweede fase** (mei en juni 2020) werden de sanitaire maatregelen versoepeld, maar daarbij bleek dat een snelle terugkeer naar de situatie van voordien allesbehalve vanzelfsprekend was. **Tijdelijke werkloosheid en andere steunmaatregelen bleven noodzakelijk** in een aantal sectoren waarvan de activiteiten ingeperkt bleven, maar ook in andere sectoren zorgde de onzekerheid ervoor dat de nood aan ondersteuning hardnekkig bleef. Tegelijk bleef de impact op de werkzaamheids- en werkloosheidsgraad opmerkelijk gering. Er werd slechts een kleine toename van de werkloosheid waargenomen. Ook de **ongelijke effecten** van de crisis bleken hardnekkig, de al vermeldde groepen (uitgezonderd jongeren) bleven oververtegenwoordigd in tijdelijke werkloosheid. Het beroep op het crisisoverbruggingsrecht nam sterk af vanaf juni, maar bleef nog significant terwijl ook het overbruggingsrecht ter ondersteuning van de heropstart van start ging. De vraag naar voedselhulp steeg sterk in mei.

Fase 3 werd gekenmerkt door stabiliteit. In de **zomermaanden** juli, augustus en september 2020 was de tijdelijke werkloosheid in bijna alle sectoren veel beperkter, maar nog steeds ver boven het niveau van vorige jaren. Dat gold

ook in sectoren waar de nog geldende sanitaire maatregelen wellicht nauwelijks nog beperkend werken, en dit dus waarschijnlijk het gevolg was van de verminderde vraag en de terugval van de economische activiteit zelf. Ook andere **arbeidsmarktindicatoren bleven globaal genomen vrij stabiel**, maar de verschillen tussen opleidingsniveaus en leeftijdsklassen namen nog toe. Het grote aantal jongeren in beroepsinschakelingsstijd viel op, maar heeft zich niet doorgezet in een grotere werkloosheid bij schoolverlaters in september. Het beroep op het overbruggingsrecht daalde verder. Alhoewel de impact van COVID-19 voor veel zelfstandigen ongetwijfeld groot is geweest, vertoonden de faillissementscijfers voor zelfstandigen in de zomermaanden geen COVID-effect, wellicht mede door beschermende maatregelen.

De nieuwe opflakking van COVID vanaf najaar 2020 heeft het herstel onderbroken. **Fase 4** was het eerst vast te stellen in de horeca, en in 'Kunst, amusement en recreatie'. De sluiting van de horeca vanaf 19 oktober was direct merkbaar in de cijfers over flexi-jobs en andere bijzondere tewerkstellingstypes (RSZ), en ook de tijdelijke werkloosheid nam er in oktober en november opnieuw toe en bleef ondanks een daling in december omvangrijk het hele voorjaar van 2021. Het ERMG-survey van oktober toonde dat de verwachtingen van bedrijven ook weer negatiever waren dan in de zomermaanden. De toename van tijdelijke werkloosheid en de daling bij bv. flexijobs waren beperkter dan tijdens de eerste fase (en situeerden zich hoofdzakelijk bij horeca en recreatie), maar ook elders zette de geleidelijke afname van de TW zich niet langer door. Er was een kleine piek in ziekteverzuim eind oktober, maar zeker niet van dezelfde orde als tweede helft maart. Tijdens het voorjaar van 2021 bleven zowel het aantal personen in tijdelijke werkloosheid als het aantal zelfstandigen met een overbruggingsrecht op een hoog niveau. De arbeidsmarktindicatoren bleven steeds relatief stabiel.

Wat het beroep op sociale bijstand betreft stelden we een geleidelijke toename vast van het aantal personen dat beroep deed op het leefloon van augustus 2020 tot en met maart 2021. Tegelijkertijd was er een sterke verhoging van de andere maatschappelijke hulp- en dienstverlening, waaronder hulp voor schuldbemiddeling, voedselhulp en niet-dringende medische hulp. Ook op het vlak van nieuwe aanvragen primaire arbeidsongeschiktheid was de impact van COVID-19, buiten maart 2020, vooralsnog slechts in beperkte mate zichtbaar. Er zijn nauwelijks gegevens beschikbaar over de impact op fenomenen zoals eenzaamheid, verbondenheid met anderen en de ruimere sociale cohesie.

In **mei 2021** dient er zich een **nieuwe fase** aan. Na een derde golf in Maart-April gaan voornamelijk horeca en niet-medische contactberoepen, (gedeeltelijk)terug open. Naast een voorzichtige afname van de tijdelijke werkloosheid, zien we positieve evoluties in de meest flexibele statuten (interim, flexi-jobs, studentenwerk). Deze jobs reageren het snelst op de verhoogde activiteit in sectoren die mogen versoepelen, zoals de horeca. Ze blijken daardoor één van de snelste graadmeters voor de activiteit in een aantal hard getroffen sectoren. Ook stellen we een daling van het aantal personen met een leefloon vast vanaf mei. Tegelijkertijd worden de meeste

ondersteuningsmaatregelen verlengd tot eind 2021. De vaccinatie-inspanningen vertalen zich tegelijk in optimistischere groei- en werkzaamheidsprognoses bij de internationale instellingen. Het beroep op tijdelijke werkloosheid en overbruggingsrecht neemt significant af vanaf mei/juni 2021. Dit zet zich tijdens de volgende maanden versterkt door. Zeker het aantal overbruggingsrechten daalt zeer sterk, waar dit april nog 125.000 bedroeg is dit in de voorlopige cijfers voor augustus gedaald tot een 13.000. Sinds de zomermaanden is het aantal vacatures sterk gestegen en de arbeidsmarktindicatoren zijn positief. Zwakkere groepen op de arbeidsmarkt blijven wel meer beroep doen op de tijdelijke werkloosheid.

In november en **december 2021** nemen de besmettingen weer sterk toe (vierde golf), en worden er nieuwe maatregelen ingevoerd, zoals een extra sluitingsweek in de scholen. Telewerk wordt opnieuw sterk aangemoedigd. De meeste ondersteuningsmaatregelen worden opnieuw verlengd, tot 31/3/2022¹. De vijfde, omicron-,golf (**januari 2022**) blijkt uiteindelijk minder ingrijpend op het vlak van de gezondheids- en zorgimpact, en het beroep op de steunmaatregelen neemt weer sterk af begin 2022, zeker na de afbouw van de gezondheidsmaatregelen vanaf februari. Vanwege de onzekere internationale situatie (het conflict in Oekraïne) wordt de versoepelde toegang tot tijdelijke werkloosheid verlengd tot 30/6/2022².

Voor werknemers vangt de uitkering voor tijdelijke werkloosheid de belangrijkste onmiddellijke **financiële gevolgen** op, maar de globale impact op de gezinsinkomens hangt af van het aantal werknemers dat gedurende langere tijd in de tijdelijke werkloosheid zit. Ook deeltijdse werknemers zijn in dit opzicht kwetsbaar. De globale impact van COVID op de huishoudinkomens in 2020 wordt voor België op basis van de snelle monitoring in de WG SIC als relatief beperkt geraamd en ook de impact op het globale armoedecijfer leek op basis van diverse simulatie-oefeningen eerder beperkt. Indien enkel naar de groep getroffen en wordt gekeken is de impact op het gezinsinkomen en het armoederisico wel groter. Ondertussen werden deze vaststellingen bevestigd door de EU-SILC 2021 cijfers, welke een globale inschatting toelaten van de evolutie van het armoederisico en de inkomens en leefomstandigheden van huishoudens.

Op 5 oktober 2021 bedraagt het aantal geregistreerde coronabesmettingen in de zorgsector 20.784 sinds het begin van de COVID_19 crisis.

De sociale impact van de crisissituatie ten gevolge van de oorlog in Oekraïne is vooralsnog slechts in beperkt mate in te schatten. Het profiel van de Oekraïense vluchtelingen, vooral vrouwen met kinderen, maakt hen potentieel extra kwetsbaar. De gegevens over hun situatie zijn vooralsnog echter beperkt.

De impact van de stijging van de energieprijzen kan sterk variëren, afhankelijk van de situatie. Wanneer zowel de prijsstijgingen als de compenserende

---

¹ <https://news.belgium.be/nl/de-regering-verlengt-de-economische-coronamaatregelen-en-steunt-de-evenementensector-en-horeca>

² 'Tijdelijke werkloosheid wegens de coronapandemie of de oorlog in Oekraïne', <https://www.rva.be/nl/documentatie/infoblad/e1-0>

maatregelen in rekening worden gebracht ervaren per saldo vooral de middeninkomens een negatief effect op hun inkomenssituatie.

Belangrijkste aanbevelingen

De vaccinatie van grote delen van de bevolking en het afbouwen van de gezondheidsmaatregelen hebben een nieuwe economische dynamiek gebracht sinds mei 2021. Bovendien werden de relanceplannen ondertussen goedgekeurd en is gestart met de implementatie. Het beroep op de tijdelijke werkloosheid, en zeker op het overbruggingsrecht is sterk gedaald. Deze maatregelen werden, samen met, een weliswaar beperkte, toelage bij de bijstandsuitkeringen, wel verlengd. Onder invloed van de nieuwe, vierde golf werden de gezondheidsmaatregelen in november 2021 terug aangescherpt en werden de ondersteuningsmaatregelen opnieuw verlengd, tot 31 maart 2022.

In deze nieuwe situatie doet, ondanks belangrijke dalingen, toch nog een significant aantal werknemers beroep op de tijdelijke werkloosheid vooral in sectoren zoals de bouw en de industrie. Tegelijkertijd hebben de meeste arbeidsmarktindicatoren terug hun pre-crisis niveau bereikt en zijn er een groot aantal vacatures. Mogelijk spelen toeleveringsproblemen hierin een rol, maar men kan zich alleszins de vraag stellen of het hier nog steeds in hoofdzaak om behoudbare tewerkstelling gaat of om jobs die dreigen te verdwijnen na het wijzigen van het systeem.

In dit kader blijft een voortgezette aandacht voor mogelijke hysteresis effecten van belang. Bijvoorbeeld in de bouw lijken relatief veel werknemers in de tijdelijke werkloosheid te blijven hangen. Opleiding en een volwaardige begeleiding naar een nieuwe baan voor de werknemers in de tijdelijke werkloosheid blijven belangrijke aandachtspunten.

Het is in deze opzichten belangrijk om de situatie na het stopzetten van de ondersteuningsmaatregelen, eind maart, van dichtbij te blijven opvolgen.

Met een gedeeltelijke terugkeer naar de pre-crisis situatie dient ook de aandacht opnieuw toegespitst te worden op de structurele uitdagingen zoals het verhogen van de werkzaamheidsgraad, de toegang tot de arbeidsmarkt voor zwakkere groepen en doelmatigheid van de sociale uitkeringen voor niet-werkenden. Het toegenomen aantal leefloners tijdens de crisisperiode (ondanks recente dalingen) en de toename van het beroep op de maatschappelijke hulp- en dienstverlening vormen eveneens aandachtspunten.

De huidige stijging van de energieprijzen heeft ongetwijfeld ook een belangrijke financiële impact, zeker voor sociaal zwakke groepen en huishoudens die tijdens de afgelopen periode voor langere tijd tijdelijk werkloos geweest zijn of beroep hebben moeten doen op het overbruggingsrecht.

Alhoewel de acute impact sterk is verminderd, is COVID nog niet verdwenen. De verdere evolutie dient ook wat de sociale impact betreft in de komende periode nog verdere aandacht te krijgen. Ook nieuwe aandachtspunten

dienen zich aan, bijvoorbeeld long-covid. Bovendien kunnen nieuwe mutaties van het virus ervoor zorgen dat herhalingsvaccinaties noodzakelijk zijn.

Verdere aandacht voor de lacunes in de dekking van zwakke groepen die tijdens de crisis naar voor zijn gekomen, is aangewezen, zowel wat betreft de 'normale' sociale bescherming als in het kader van eventuele toekomstige crisissituaties.

Deze crisis heeft het belang van kwaliteitsvolle up-to-date informatie opnieuw onderlijnd. Het werk binnen de WG SIC heeft aangetoond dat het mogelijk is om gegevens sneller ter beschikking te stellen voor analyse ter ondersteuning van het beleid en stakeholders. Deze 'snelle data' zijn weliswaar niet volledig of definitief, maar hun gebruik heeft aangetoond dat zij toch zeer geschikt zijn om algemene trends aan te geven. Tegelijkertijd kan worden vastgesteld dat er nog belangrijke stappen kunnen gezet worden in het gebruik van administratieve data om de sociaal-economische situatie tijdig op te volgen. Op basis van de ervaringen in de WG SIC kan aanbevolen worden om de vooruitgang inzake de beschikbaarheid van tijdige data te consolideren en tevens initiatieven te nemen om verdere stappen te zetten om de administratieve data voor monitoring te verbeteren.

Gelet op de diepgaande impact van de COVID-19 crisis en de uitzonderlijke maatregelen is het aangewezen om bij het verlaten van de crisis en de afbouw van de crisismaatregelen een globale en systematische analyse te maken van de 'lessons learned'. Daarbij zouden zowel de impact van de maatregelen als de monitoring moeten worden geëvalueerd.

De nieuwe crisissituatie naar aanleiding van de crisis in Oekraïne heeft de reeds opkomende inflatoire trends volgend op het herstel na de acute corona-crisis versterkt. Dit heeft uiteraard gevolgen op de koopkracht. Per saldo lijken vooral middeninkomens een negatief effect te ervaren. Het feit dat lagere middeninkomens ook door de corona crisis het meest getroffen werden, verantwoord een specifieke aandacht voor deze categorie.

Macro-economische inschattingen

De wereldwijde macro-economische impact van de COVID-19-pandemie was erg groot. Het seizoengezuiverde, reële bbp nam al in het eerste kwartaal van 2020 met 3,7% af in de Eurozone en met 3,3% in de EU (telkens ten opzichte van het laatste kwartaal van 2019).³ Het betreft de sterkste dalingen op kwartaalbasis sinds het begin van de tijdreeksen in 1995. De terugval in economische activiteit was dus vanaf het eerste kwartaal scherp, hoewel de meeste EU-lidstaten pas vanaf half maart in lockdown gingen. Het Europese bbp daalde nog veel scherper in het tweede kwartaal, toen de gezondheidsmaatregelen het economische leven omvangrijke beperkingen oplegden (met -11,7 % t.o.v. Q1 in de Eurozone en -11,4 % in de EU). In België bedroegen de bbp-afnames in de eerste twee kwartalen van 2020 respectievelijk -3,4% en -11,8%⁴, gevolgd door een korte groei-boost van 11,6% in Q3 en een krimp van -0,15% in Q4. In het eerste kwartaal van 2021 laat België opnieuw een kleine bbp-stijging van 1,1% optekenen (tegenover een daling van het bbp in de eurozone met 0,3% en in de EU met 0,1%). En in het tweede kwartaal van 2021 is het voor seizoensinvloeden gecorrigeerde bbp in de eurozone zelfs met 2,2% en in de EU met 2,1% gestegen ten opzichte van het voorgaande kwartaal. In België versnelt de bbp-stijging slecht licht, met +1,7%.⁵

In haar **2022 Winter Economic forecast** worden de vooruitzichten van de Europese Commissie opnieuw licht **bijgesteld. Voor 2021 wordt nu een stijging verwacht van 5,3% en voor 2022 een stijging van 4,0%**⁶. De Europese Commissie verwacht dat de tewerkstelling 'in tandem' evolueert met de economische **opleving**. Ook de OESO⁷ heeft haar groeiverwachtingen in december '21 naar boven bijgesteld onder invloed van de effectiviteit van verschillende vaccins en de voortdurende steunmaatregelen in een aantal landen, maar er wordt wel op gewezen dat het herstel ongelijk is, met krapte in sommige sectoren, maar tegelijk een te kleine vraag voor personen met bepaalde profielen of vaardigheden. Alle prognoses zijn in deze context onderhevig aan een hoge mate van onzekerheid, nog versterkt door de instabiele internationale context (de oorlog in Oekraïne in het bijzonder). De Europese Commissie merkt desalniettemin op dat er zich bepaalde patronen aftekenen: (1) de **economische ontwikkeling zal in de eerste plaats worden bepaald door de evolutie van de pandemie, in het bijzonder het succes van de vaccinatiecampagne**; (2) De economische impact en het herstel zal sterk

³ Eurostat, 2 februari : https://ec.europa.eu/eurostat/documents/portlet_file_entry/2995521/2-02022021-AP-EN.pdf/0e84de9c-0462-6868-df3e-dbacaad9f49f

⁴ <https://www.plan.be/press/communiqué-2034-nl-de-belgische-economie-zou-in-2020-krimpen-met-7-4-en-zich-in-2021-gedeeltelijk-herstellen-met-een-groei-van-6-5>; https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/economy-finance/ip144_en_1.pdf

⁵ <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/11563259/2-07092021-AP-EN.pdf/5adabdef-cc74-9c1c-fc2b-223171814f39?t=1631003082241>

⁶ 12 mei 2022, European Commission, Spring 2021 Economic Forecast: Rolling up sleeves, (https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-performance-and-forecasts/economic-forecasts/spring-2021-economic-forecast-rolling-sleeves_en)

verschillen tussen landen, zowel door de omvang van de pandemie als door de structuur van de nationale economie en de getroffen maatregelen; (3) de beleidsmaatregelen doen ertoe, voor bedrijven, voor de burgers, voor het vertrouwen op de financiële markten. Verdere ondersteuningsmaatregelen bepalen de lange-termijn schade aan de Europese economie; (4) De stijgende energieprijzen die de consumptie en investeringen beïnvloeden, worden verwacht de economische groei te beperken. Een belangrijke vraag zal ten slotte zijn of het tijdens de lockdown opgebouwde spaargeld in omloop zal komen, en hoe snel de spaarquote zal dalen zodra de beperkingen afnemen. Het feit dat het vooral de huishoudens met hoge inkomens zijn die vorig jaar spaartegoeden hebben opgebouwd, zoals blijkt uit de consumentenenquête van de Commissie, en dat het vooral de consumptie van diensten is die door de in de afgelopen maanden ingevoerde beperkingen wordt beperkt, beperkt waarschijnlijk het potentieel voor een grote inhaalvraag die de gederfde uitgaven zou compenseren. De OESO⁸ heeft haar groeiverwachtingen in maart '22 naar beneden bijgesteld. Alle prognoses zijn in deze context onderhevig aan een hoge mate van onzekerheid, nog versterkt door de instabiele internationale context (de oorlog in Oekraïne in het bijzonder).

Specifiek voor de Belgische economie is het Planbureau in februari 2022 opnieuw licht optimistischer dan de ramingen van december⁹. De Belgische economie liet vorig jaar een groei optekenen van 6,1 %. De herneming werd ondersteund door nagenoeg alle bestedingscomponenten. Voor 2022 wordt nog een vrij stevige bbp-groei van 3,0 % verwacht, met vooral de particuliere consumptie als sterkhouders. De groei zou in 2023 verder vertragen tot 1,9 %, ook al winnen de investeringen tijdelijk aan dynamiek. Voor de periode 2024-2027 wordt een bbp-groei verwacht van gemiddeld 1,3 %, maar met een licht afnemend profiel (van 1,5 % in 2024 tot 1,2 % in 2027).¹⁰ De Europese Commissie voorspelt in haar Winter 2022 Economic forecast voor België een bbp-groei van 6,1 % in 2021, 2,7% in 2022 en 2,2% in 2023. Zowel de EC als het Planbureau wijzen op de opmerkelijke stijging van de energieprijzen. Beide instellingen gingen tot voor kort nog uit dat die in de loop van het jaar weer zouden afkoelen, maar dat was voor het conflict in Oekraïne escaleerde. De ramingen zullen dus bijgesteld worden volgens deze wijzigende context.

In een update van de Macro-economische vooruitzichten van 28 maart 2022 verwacht de Nationale Bank nu dat de economie tijdelijk sterk vertraagt, vooral omdat de lagere koopkrachtgroei en de onzekerheid de consumenten de vinger meer op de knip doet houden. Voor 2022 gaan de NBB nu uit van een groei van 2,4%. Door de verder toegenomen spanningen op de internationale energiemarkten ebt de heel hoge inflatie ook trager dan voorzien weg: eind dit jaar zou ze nog boven 5% liggen en voor het hele jaar komen we nu gemiddeld op 7,4 % uit.

⁸ <https://www.oecd.org/economic-outlook/> (versie maart 2021)

⁹ https://www.nbb.be/doc/ts/publications/economicreview/2021/ecoreviii2021_h1.pdf ; https://www.plan.be/uploaded/documents/202202241058510.FOR_MIDTERM2227_12588_N.pdf

¹⁰ FPB, februari '22:

https://www.plan.be/uploaded/documents/202202241058510.FOR_MIDTERM2227_12588_N.pdf; Federaal Planbureau - Perscommuniqué - Belgische economie groeit met 3% in 2022 met dank aan consument

Het Federaal Planbureau verwacht dat de toename van de werkgelegenheid in 2022 terugvalt tot 57 000 jobs, in vergelijking met 84 000 in 2021. Dat heeft te maken met de economische groei die in 2021 hoger lag dan de huidige verwachtingen voor 2022. Wat ook meespeelt, is de afbouw van de coronasteunmaatregelen van de regering. Deze afbouw zou de jobtoename tijdelijk afremmen. Pas in het najaar zou de werkgelegenheidsgroei weer aantrekken. De werkloosheidsgraad zou dit jaar terugvallen tot 8% en daarmee fors lager liggen dan het pre-coronaniveau (8,9% in 2019). De coronaperiode zou dus slechts een beperkte weerslag hebben op onze arbeidsmarkt.¹¹ De economische begroting voor 2022 werd afgerond op de vooravond van de uitbraak van de oorlog in Oekraïne. De impact van de oorlog werd dus nog niet in rekening gebracht en die zou de situatie negatief kunnen beïnvloeden. De economische vooruitzichten van juni 2022 voor de periode 2022-2027 zullen een raming van de impact van de oorlog mee in rekening brengen.

Voortbouwend op de schattingen van de wereldwijde groei van het bbp, bestaan er diverse hypothesen over de krimp van de werkgelegenheid. De IAO stelt dat 8,8% van het aantal werkuren wereldwijd verloren is gegaan in 2020 (ten opzichte van het vierde kwartaal van 2019), wat neerkomt op 255 miljoen voltijdse banen. Dit is ongeveer vier keer meer dan het aantal werkuren dat verloren ging tijdens de wereldwijde financiële crisis van 2009. In de EU-27 was er in 2020 een terugval van 8,3% van de werkuren, of het equivalent van 15 miljoen voltijdse banen.¹² De **werkloosheid in de EU bedroeg uiteindelijk naar schatting slechts 6,4%** in 2021.¹³ De toename van de werkloosheid in 2020 bleef uiteindelijk geringer dan verwacht¹⁴, maar daarnaast is de uitbraak van het virus gepaard gegaan met kortere arbeidstijden en lagere lonen, wat zonder compenserende maatregelen een belangrijk inkomensverlies voor veel werknemers met zich meebrengt. De totale 'labour market slack'¹⁵ suggereert bijgevolg dat het effect van de pandemie ernstiger is geweest dan blijkt uit de traditionele maatstaven van werkgelegenheid en werkloosheid. De indicator is in het tweede kwartaal van vorig jaar sterk gestegen en in het derde kwartaal slechts licht gedaald, en bleef boven het niveau van vóór de pandemie.¹⁶ In het vierde kwartaal zette de afname zich door, maar het niveau bleef hoger dan dat in het eerste kwartaal van 2020. De internationale organisaties waarschuwen tot slot dat bepaalde groepen die het voor de crisis al moeilijker hadden (personen met onzekere contracten, vrouwen, migranten) onevenredig zwaar getroffen worden, wat de ongelijkheid kan vergroten. En

¹¹ <https://www.plan.be/press/communique-2212-nt-belgische-economie-groeit-met-3-in-2022-met-dank-aan-consument>

¹² https://www.ilo.org/global/topics/coronavirus/impacts-and-responses/WCMS_767028/lang--nl/index.htm (7de editie van de ILO Covid19-monitor, 25/1/2021). World Employment and Social Outlook: Trends 2022, Geneva: International Labour Office, 17 januari 2022.

¹³ Winter 2022 economic forecast (https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/economy-finance/ip169_en.pdf)

¹⁴ https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-performance-and-forecasts/economic-forecasts/spring-2021-economic-forecast_en

¹⁵ De labour market slack is het arbeidspotentieel dat (meer) zou kunnen werken, maar het op dit moment niet doet. De labour market slack wordt uitgedrukt als het percentage slack work (werklozen + de personen die deeltijds werken maar meer zouden willen werken en binnen de twee weken meer uren zouden kunnen presteren, de inactieven die beschikbaar zijn maar geen werk aan het zoeken zijn en de inactieven die werk aan het zoeken zijn maar niet beschikbaar zijn) in de uitgebreide beroepsbevolking (werkenden, werklozen en een deel van de inactieven – deze beschikbaar maar niet aan het zoeken en deze aan het zoeken, maar niet beschikbaar).

¹⁶ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/economy-finance/ip144_en_1.pdf

dat risico blijft ook in 2022 groot.¹⁷ Onderzoekers van het IMF waarschuwen dat een toename in de ongelijkheid te verwachten valt na pandemische uitbraken en dat laaggeschoolde arbeid disproportioneel zwaar getroffen wordt.¹⁸ De oververtegenwoordiging van lage lonen en kortgeschoolden in de Belgische tijdelijke werkloosheid bevestigt dat die vrees terecht was. We moeten rekening houden met een aantal hardnekkige negatieve gevolgen (hysteresis), met name voor de meer preciaire werknemers die vaak als eerste hun baan hebben verloren en voor jonge cohorten die hun eerste baan niet hebben kunnen vinden.

Voor België gaat de Europese Commissie uit van een relatief beperkte **stijging van de Belgische werkloosheidsgraad tot 6,2% in 2021 en 6,3% in 2022**. Ook in de projecties van de NBB blijft de Belgische arbeidsmarkt positief verrassen, met onder meer een netto-jobcreatie van gemiddeld bijna 30.000 mensen per kwartaal sinds de start van 2021, waardoor het pre-crisisniveau van binnenlandse werkgelegenheid al ruimschoots geëvenaard werd. De jobcreatie zou nu wel matigen, in lijn met de vertraging in de economische activiteit en ook omwille van de vrij algemene arbeidsschaarste, zoals blijkt uit het recordpeil voor de vacaturegraad. De werkgelegenheid blijft wel groeien en er zouden gemiddeld nog bijna 10.000 arbeidsplaatsen per kwartaal bijkomen over de projectieperiode. De beroepsbevolking neemt wat sneller toe en de werkloosheidsgraad valt terug maar blijft aan het einde van de projectieperiode nog iets hoger dan vóór de crisis.¹⁹ In de volgende delen wordt de impact op de Belgische arbeidsmarkt uitvoeriger en systematischer besproken.

De impact van COVID-19 verhoogt ook de lange-termijn uitdaging van de vergrijzing. De projecties van juli 2021 schatten deze effecten wel kleiner in dan die van juli 2020 lijken. Afgaande op de huidige (voorlopige) beschikbare gegevens voor 2020, en de eerste waarnemingen voor begin 2021, ziet het er naar uit dat de meer langdurige economische gevolgen van de crisis beperkter zouden zijn dan eerder geraamd. De SCvV houdt in de budgettaire kosten van de vergrijzing rekening met de impact van de coronacrisis op de demografie en op de macro-economie (bbp, werkloosheid, enz.), en met de tijdelijke steunmaatregelen en de relancemaatregelen (bijvoorbeeld het plan voor herstel en veerkracht) die een impact hebben op de economische groei op middellange termijn. Wat de sociale houdbaarheid van de vergrijzing betreft zal de crisis geen invloed op het bedrag van de pensioenen hebben en de steunmaatregelen voor het beschikbaar inkomen zorgen ervoor de armoededrempel niet daalt. De evolutie van het armoederisico van gepensioneerden zou dus niet worden beïnvloed door de crisis.²⁰

Volgens nieuwe 'early estimates' van Eurostat op basis van ESSPROS zijn de uitgaven voor sociale bescherming in 2020 in België gestegen met 9% ten

¹⁷ World Employment and Social Outlook: Trends 2022, Geneva: International Labour Office, 17 januari 2022: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/---publ/documents/publication/wcms_834081.pdf

¹⁸ <https://blogs.imf.org/2020/05/11/how-pandemics-leave-the-poor-even-farther-behind/>

¹⁹ https://www.nbb.be/doc/ts/publications/economicreview/2021/ecoreviii2021_h1.pdf

²⁰ <https://www.plan.be/publications/publication-2136-nl-studiecommissie-voor-de-vergrijzing-jaarlijks-verslag>

opzichte van 2019²¹. Dit is iets lager dan de gemiddelde stijging over de 20 beschikbare EU lidstaten (+11%) en iets hoger dan buurlanden Duitsland en Frankrijk (beiden +7%).

---

²¹ Eurostat (2021), Social Protection Expenditure: 2020 early estimates
(<https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-eurostat-news/-/ddn-20211116-1>)

Arbeidsmarktevolutie maart 2020-zomer 2021

Op 4 februari 2020 werd de eerste Belgische COVID-19-besmetting vastgesteld, maar aanvankelijk werd gehoopt dat de impact van het virus hier beperkt zou blijven. Weliswaar hield men er rekening mee dat de opmars van het virus in Azië, nog boven op de Brexit, tot een economische dip zou kunnen leiden voor een kleine, open economie als België. Al snel bleek echter dat de pandemie ook bij ons fors toesloeg. Om de impact op het gezondheidszorgsysteem onder controle te houden, besloot men in de loop van maart om publieke ruimtes (10 maart), scholen en werkplekken (14 maart) en tot slot alle niet-essentiële activiteiten stil te leggen (18 maart). Dat had grote gevolgen voor de arbeidsorganisatie en de economische activiteit. Vanaf 4 mei 2020 werden er gradueel versoepelingen van de lockdown ingevoerd. Waar mogelijk bleef thuiswerk de regel, maar winkels, scholen, musea en horeca konden stapsgewijs weer openen in de loop van mei en juni, mits het in acht nemen van de richtlijnen rond preventie. In de zomervakantie van 2020 waren er beperkingen op het reizen en de sterke aanbeveling om een "staycation" te houden, ook wie thuisbleef bleef met beperkende maatregelen geconfronteerd. Sociaal-economisch bleef de situatie vrij stabiel, wat enerzijds ruimte gaf voor voorzichtig optimisme, maar waaruit ook bleek dat structurele problemen dreigden uitvergroot te worden. Door de stijging van het aantal besmettingen vanaf september, moesten er echter opnieuw strengere sanitaire beschermingsmaatregelen worden genomen. Dat leidde in de loop van oktober 2020 al tot een nieuwe toename van de instroom in tijdelijke werkloosheid en stagnatie het hele voorjaar van 2021. Een aantal sectoren (horeca, recreatie en overige diensten) en kwetsbare groepen (kortgeschoolden, personen uit lagere loonklassen, personen met flexibele jobtypes) droegen de grootste impact.

Effect op de activiteit: van lockdown naar gedeeltelijk herstel en stagnatie

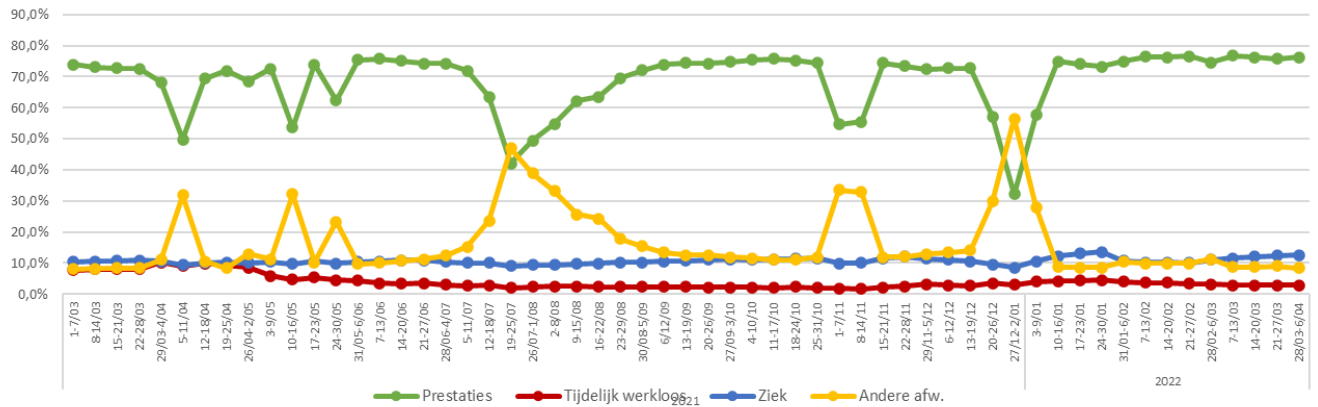
Om de verregaande beschermingsmaatregelen mogelijk te maken en de socio-economische impact zoveel mogelijk te verlichten, werden in maart 2020 een aantal maatregelen gelanceerd die de werkgelegenheid en de koopkracht van werknemers moesten waarborgen. De ongeziene impact die deze maatregelen hadden op de arbeidsmarktactiviteit kunnen we in kaart brengen dankzij data die beschikbaar werden gesteld door drie sociale secretariaten (Acerta, SD Worx en Securex).²² De reële activiteit in de Belgische economie viel in belangrijke mate terug in de loop van de maand maart, en de invloed op de arbeidsmarkt was onmiddellijk merkbaar. Op basis van de gegevens van de sociale secretariaten kan een inschatting gemaakt worden van de evolutie van het reële werkvolume. Dit levert het overzichtsbeeld in

²² Met dank aan Luc De Pauw (Securex), Jozef Spillebeen (Acerta) en Piet Vandenbussche (SD Worx) voor het verstrekken van de data.

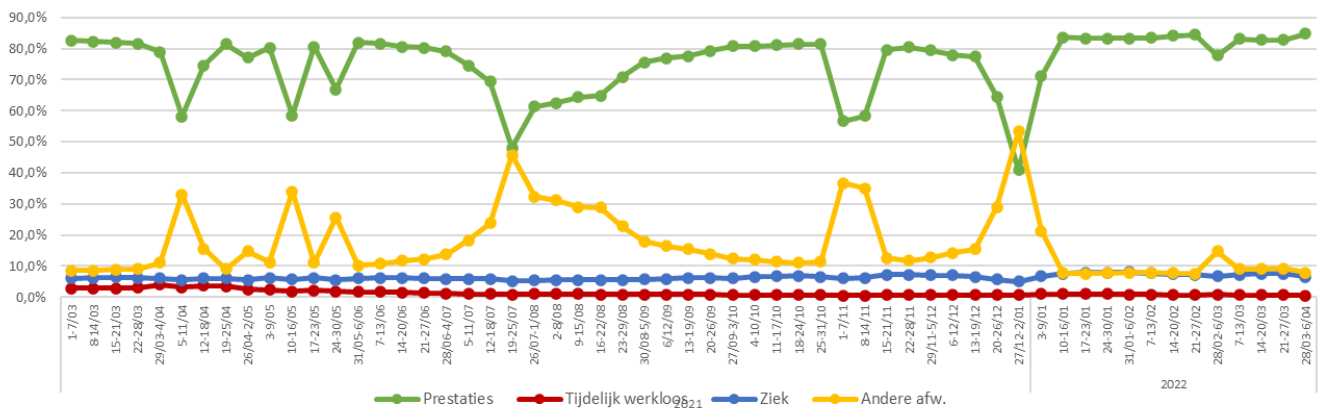
grafieken 1 en 2 op voor 2021.²³ Het volume gepresteerde arbeidsuren zakte in de privésector in de loop van de maand maart 2020 tot beneden de helft, om in de Paasvakantie verder te dalen tot 43,5%. Daarna herstelde het arbeidsvolume zich gestaag verder, met gebruikelijke terugvallen in de schoolvakanties, ook doorheen 2021.

Grafiek 1: Weekoverzicht aan- en afwezigheden arbeiders

Bron: FOD WASO op basis van gegevens van Acerta, SD Worx en Secorex.

Grafiek 2: Weekoverzicht aan- en afwezigheden bedienden

Bron: FOD WASO op basis van gegevens van Acerta, SD Worx en Secorex.

De gegevens die Statbel berekent op basis van de Enquête naar de Arbeidskrachten²⁴ bevestigen het beeld van hierboven. Voor de maand maart 2020 gaf 23,7% van de werkenden aan dat ze minder uren dan gewoonlijk hadden gepresteerd. In april ging het zelfs om 44,2%. In juli en augustus gaven respectievelijk 33,2% en 31,2% van de werkenden aan dat ze minder uren dan gewoonlijk hadden gepresteerd of niet gewerkt hadden (in belangrijke mate wegens verlof), maar in september nam het gemiddeld aantal effectief gewerkte uren gevoelig toe (van 26,8 uur per week in augustus naar 32,8 in september). Van de circa 0,6 miljoen werkenden die minder dan gewoonlijk of

²³ De gegevens van de drie secretariaten worden hiertoe ongewogen opgeteld, en de zo bekomen resultaten toegepast op het geheel van de privésector. Er is dus geen rekening gehouden met de representativiteit van de secretariaten binnen de privésector, bijvoorbeeld wat sectoren of ondernemingsgrootte, betreft.

²⁴ Het gaat om maandelijkse gegevens die buiten de normale publicaties vallen en uitsluitend in functie van de coronacrisis worden berekend; ze dienen met voorzichtigheid te worden gehanteerd.

niet gewerkt hadden gaf in september nog 17,1% technische werkloosheid of corona-gerelateerde afwezigheid op als reden voor hun verminderde aantal uren of niet werken tijdens de referentiemaand. Op kwartaalbasis nam het gemiddeld aantal gewerkte uren in T3 2020 toe ten opzichte van T2, maar bleef duidelijk onder dat van T1 (let wel, het derde trimester heeft elk jaar een lager aantal gewerkte uren dan de rest van het jaar vanwege de vakantieperiode). Het aantal dat "Andere reden – corona" aangeeft, was kleiner dan in T1 en T2.

De tijdelijke werkloosheid als grote schokdemper

Grafieken 1 en 2 maken duidelijk dat de meest besproken maatregel, de tijdelijke werkloosheid²⁵, in de tweede helft van maart 2020 een enorme toename kende, en de hele maand april op dat niveau bleef. Dankzij de hierboven vermelde gegevens van de sociale secretariaten, aangevuld met gedetailleerde administratieve data van de RVA en van SIGEDIS, kan het gebruik van de tijdelijke werkloosheid nauwgezet worden opgevolgd. De versoepelde toegang leidde vanaf 16 maart 2020 meteen tot een snelle stijging van de tijdelijke werkloosheid. Op het hoogtepunt omstreeks 28 april bedroeg het aantal werknemers voor wie tijdelijke werkloosheid was aangevraagd²⁶ 1.415.628, waarmee dit statuut op dat ogenblik ongeveer 40% van de werknemers (zonder de statutaire ambtenaren) betrof²⁷. Wanneer we enkel naar de effectieve betalingen kijken (bron: RVA) kijken, dan werden uiteindelijk 937.967 werknemers voor minstens één dag tijdelijke werkloosheid vergoed in maart, en in april 1.164.354. De versoepeling van de maatregelen vanaf mei 2020 had duidelijk een effect op de aantallen tijdelijk werklozen. In mei ontvingen nog 903.436 werknemers een uitkering voor ten minste één dag tijdelijke werkloosheid, in juni 560.847 (14,0% van de werknemers), in juli 362.174 (9,0% van de werknemers), in augustus 344.654 (8,6%) en in september 265.612 (6,6%).

Om deze cijfers in voltijds equivalenten om te zetten dienden we schattingen uit te voeren op basis van de gegevens van de sociale secretariaten en van de RSZ. Voor het eerste kwartaal komen we uit op een verlies van 58.000 VTE over het volledige eerste kwartaal (niet noodzakelijk alleen wegens de tijdelijke werkloosheid). Aangezien het corona-effect zich zo goed als uitsluitend in de laatste twee weken van maart situeert kan de totale impact in VTE voor deze periode op ca. 348.000 personen worden ingeschat. In april steeg dat cijfer vermoedelijk tot bijna 700.000 VTE (zie grafiek 3).²⁸ Vanaf mei zette zich een

²⁵ Voor een beschrijving van het systeem en de wijziging in 2020 verwijzen we u naar de eerdere edities van de nota en het bijzondere Covid-nummer van het BTSZ:

<https://socialsecurity.belgium.be/nl/belgisch-tijdschrift-voor-sociale-zekerheid/btsz-jaargang-2020>

²⁶ Een aanvraag, indien goedgekeurd, houdt de toelating in om een werknemer in tijdelijke werkloosheid te zetten. Dat betekent uiteraard niet dat de werknemer ook effectief elke dag op non-actief zal worden gezet. Zo kan er een aanvraag voor tijdelijke werkloosheid worden ingediend voor iemand die nadien arbeidsongeschikt blijkt te zijn, die van werkgever verandert of die niet aan de voorwaarden voldoet.

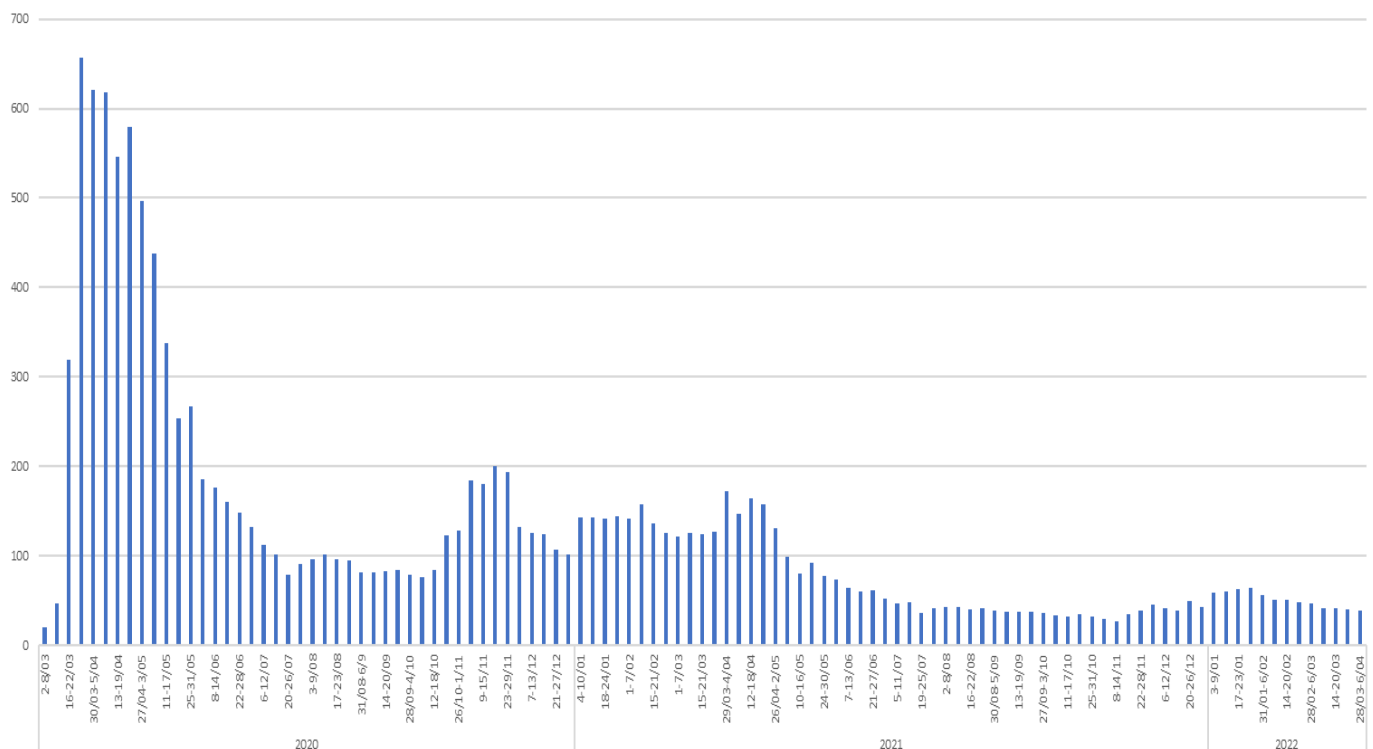
²⁷ Wanneer we enkel de werknemers in de privésector meenemen, zoals de ERMG doet, komen we aan 43% (bron: INR).

²⁸ Voor een vergelijking met de buurlanden verwijzen we u naar eerdere versies van deze monitoring, of het COVID-nummer van het BTSZ.

daling in, maar ook in de zomermaanden bleef de tijdelijke werkloosheid substantieel, met tussen de 80.000 en 100.000 voltijdsequivalenten.

In de loop van oktober begon de tijdelijke werkloosheid opnieuw toe te nemen, en vanaf de derde week van oktober oversteeg het aantal tijdelijk werklozen opnieuw 100.000 VTE, om omstreeks medio november een nieuwe piek van ongeveer 170.000 VTE te bereiken en vervolgens weer te dalen naar 130.000 vanaf de eerste week van december. Na een daling tijdens de kerstvakantie (tot iets meer dan 100.000 VTE) bleef het niveau in januari 2021 stabiel op zo'n 145.000 VTE. In de tweede helft van februari daalde het opnieuw licht tot zo'n 130.000 VTE, waarop het bleef doorheen het grootste deel van de maand maart. In de laatste week van maart (de 'paaspauze' of extra sluitingsweek van de scholen voor Pasen) en in de paasvakantie zagen we opnieuw een piekje in de tijdelijke werkloosheid, tot ongeveer 160.000 VTE. Vooral bij arbeiders bleef het aandeel tijdelijk werklozen hoog (zie grafieken 1 en 2), zelfs wat hoger dan in november 2020.

Grafiek 3: Schatting aantal voltijdsequivalenten tijdelijke werkloosheid

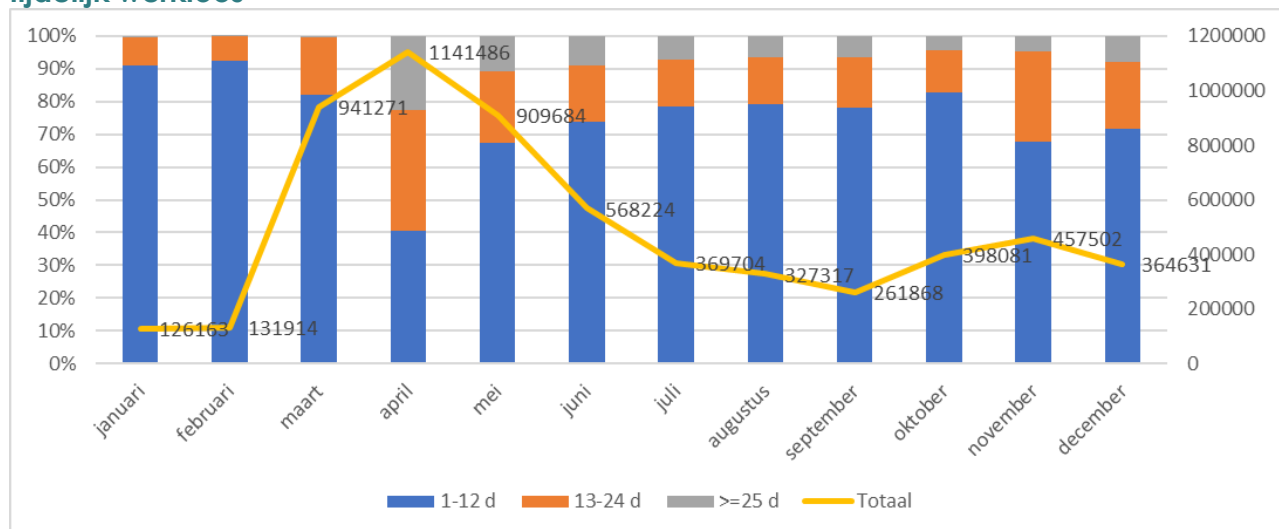
Bron: FOD WASO op basis van gegevens van Acerta, SD Worx en Securex, en van de RSZ

Ook in de RVA-data zien we dat de cijfers begin 2021 stagneren op een hoog niveau (met aanvragen voor 11,7% van de werknemers in januari, 12,5% in februari, 12,4% in maart en 11,5% in april; en voorlopig betalingen voor 10,8%, 11,3% en 9,3% van de werknemers in januari-maart). De RVA raamt dat de meerkost van de aangepaste tijdelijke werkloosheid tijdens in 2020 zo'n 4,5 miljard euro bedraagt.

SIGEDIS-gegevens, die op permanente basis RSZ-kwartaalgegevens en RVA-maandgegevens koppelen over (tijdelijke) werkloosheid werpen licht op het aantal dagen tijdelijke werkloosheid per persoon. De overgrote meerderheid

van de tijdelijke werklozen was voor minder dan 13 dagen per maand werkloos (zie grafiek 4). In april bedroeg het aandeel tijdelijke werklozen dat voltijds het werk moest neerleggen echter 22,3% en het aandeel dat tussen 50% en 75% van de werkdagen tijdelijk werkloos was 37,3%. Voor die personen was het inkomensverlies dus groter dan zij die minder dan de helft van de dagen werkloos waren. In november en december 2020 was het aandeel tijdelijk werklozen die meer dan 12 dagen werkloos waren opnieuw groter dan in de zomermaanden. Vrouwen waren minder voltijds tijdelijk werkloos dan mannen: in april bedroeg hun aandeel 18,7% tegenover 24,9% bij mannen.

Grafiek 4: Aandeel van de werkenden in het vierde kwartaal van 2019 die tijdelijk werkloos zijn van januari tot december 2020, naar aantal dagen tijdelijk werkloos

Bron: FOD WASO op basis van gegevens van SIGEDIS

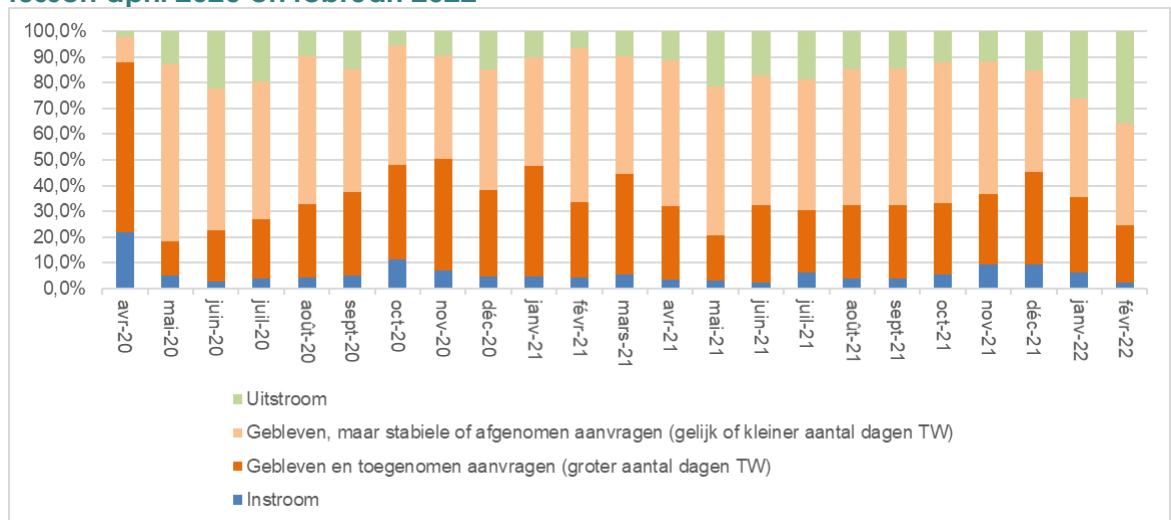
Door de tijdelijke werkloosheid te bekijken per activiteitssector (RVA) kunnen we in kaart brengen welke sectoren het sterkst getroffen werden. Het percentage werknemers voor wie een betaling werd geregistreerd was in maart en april het hoogst in horeca, 'kunst en recreatie', en bouw (in april ging het om respectievelijk 71,9%, 48,3%, en 62,0%). In de horeca werd zo 20% van de loonmassa "aangevuld" met tijdelijke werkloosheidsuitkeringen, in de bouw 14,2%. Voor de gehele privésector ging het om 4,6%. Alle cijfers daalden in mei en juni. De sectoren met verhoudingsgewijs de meeste tijdelijke werkloosheid bleven in mei de horeca (voor 64,7% van de werknemers gebeurde een betaling), gevolgd door 'kunst, amusement en recreatie' (45,2%), administratieve en ondersteunende diensten (waaronder reisbureaus, verhuurdiensten, schoonmaak; 38,0%) en de handel (36,3%). In juni ontving in de horeca en de recreatiesector (waar de versoepelingen pas doorgevoerd werden vanaf 8 juni) nog steeds respectievelijk 58,4% en 36,5% van de werknemers voor minstens één dag een uitkering. Ook de administratieve en ondersteunende diensten (voor 23,3% betalingen) en de industrie (25,5%) bleven terugvallen op de tijdelijke werkloosheid, dus niet enkel de voor de hand liggende sectoren. In juli nam het aantal aanvragen overal af, ook in de vijf zwaarst getroffen sectoren (afnames in de orde van 40 à 65%, waaronder 50,1% in de horecasector). In augustus en september was die afname veel beperkter, maar ze zette zich wel in alle sectoren door. De horeca bleef het grootste

aandeel tijdelijke werklozen tellen (betalingen voor 27,3% van de werknemers in september), gevolgd door kunst en recreatie (14,0%), de industrie (12,2%), de administratieve diensten (12,2%) en de overige diensten (9,8%).

Vanaf eind 2020 zien we opnieuw erg hoge aandelen betalingen TW in horeca (59,8% in december), bouw (21,5%), administratieve diensten (16,3%), industrie (13,1%), overige diensten (24,0%) en kunst en amusement (33,6%). Vooral horeca en recreatie kenden al vanaf oktober opnieuw een toename van het aandeel werknemers waarvoor tijdelijke werkloosheid werd aangevraagd (een verdubbeling van hun absolute aantal t.o.v. september), wat niet verrast in het licht van de nieuwe verstrengingen die werden ingevoerd. De cijfers blijven stabiel hoog in 2021, met in maart voorlopig betalingen voor 49,2% van de werknemers in horeca, 28,0% in kunst en recreatie, 21,4% in de bouwsector en 20,6% in 'overige diensten' (deze sector omvat onder meer kappers en schoonheidszorg).

De dynamische gegevens voor juli, augustus en september 2020 wijzen op een stabilisatie van de instroom rond 4% (3,9% in juli, 4,2% in augustus en 5,0% in september). Door synergie daalde het vertrek in augustus (9,8%). De uitstroom was het laagst in de horeca (4,5%) in augustus. In september daalde het aandeel mensen dat tijdelijk werkloos bleef tot 80,3% en steeg de uitstroom tot 14,6%. De gegevens voor de volgende maanden bevestigen de verslechtering van de situatie die sinds oktober werd waargenomen, zoals blijkt uit onderstaande grafiek. De instroom in de tijdelijke werkloosheid steeg tot 11,3%, terwijl de uitstroom daalde tot 5,5%. De uitstroom was het laagst in de elektriciteits- en gasproductie (1,5%), de mijnbouw en steengroeven (1,6%), de horeca (1,7%) en de kunsten, amusement en recreatie (2,2%). In november daalde de instroom tot 7,2% en steeg de uitstroom tot 9,4%, maar het aandeel mensen dat tijdelijk werkloos bleef, bleef hoog (83,4%). In december daalde de instroom verder (4,5%) en steeg de uitstroom (14,8%). De situatie van januari tot juni 2021 (voorlopige gegevens) lijkt de trend van november en december te bevestigen, met een daling van de instroom tussen 2 en 5% (4,5% in januari, 4,2% in februari, 5,4% in maart, 3,6% in april, 3,0% in mei en 2,2% in juni) en een stijging van de uitstroom (10,0% in januari, 6,6% in februari, 9,6% in maart, 11,2% in april en een meer uitgesproken uitstroom van 21,6% in mei en 17,2% in juni). Een groot aantal mensen bleef dus afhankelijk van tijdelijke werkloosheid in de eerste maanden van 2021, ook al lieten mei en juni een veelbelovende neerwaartse trend zien.

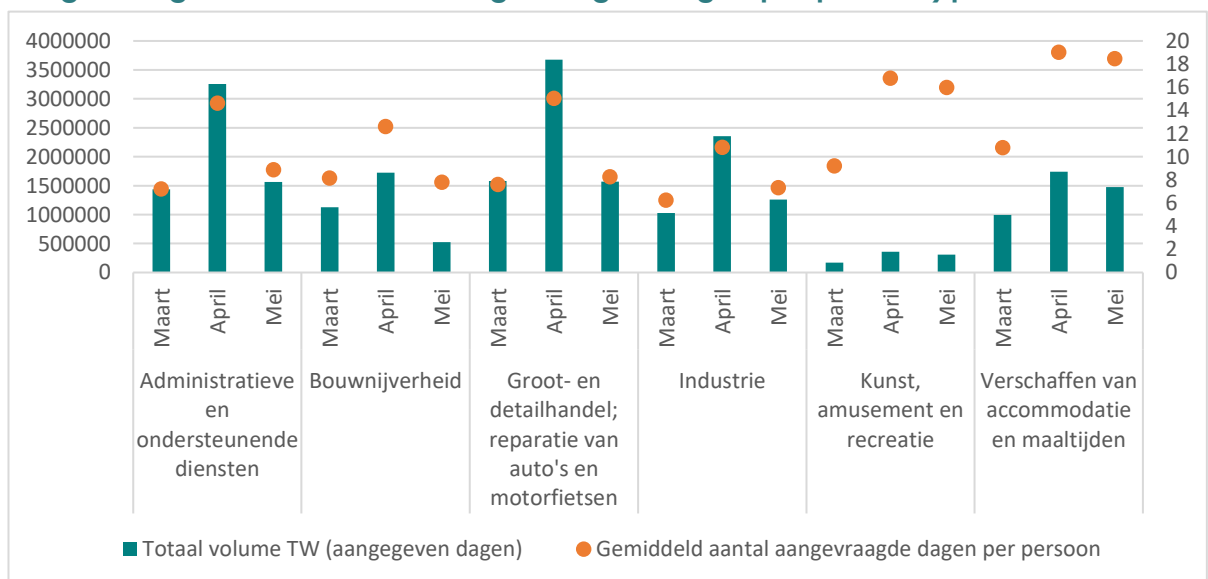
Grafiek 5 : Dynamiek van instroom in en uitstroom uit tijdelijke werkloosheid tussen april 2020 en februari 2022

Bron : RVA; Berekeningen : FOD WASO

De gegevens over het aantal aangevraagde dagen tijdelijke werkloosheid per sector bevestigden de sectoren waar de activiteit het sterkst moest worden stilgelegd (zie grafiek 6).

Grafiek 6: Evolutie van het volume tijdelijke werkloosheid (totaal aangegeven dagen en gemiddeld aantal aangevraagde dagen per persoon) per sector

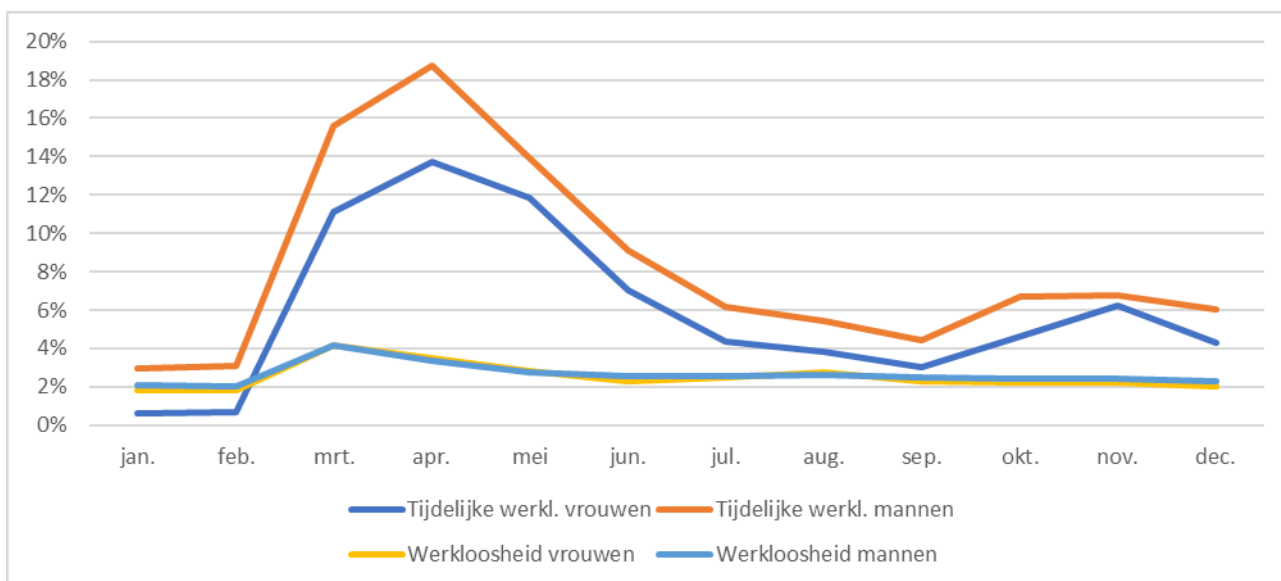
Bron: FOD WASO op basis van gegevens van de RVA

Profielen van de tijdelijke werklozen

In de profielkenmerken van de tijdelijke werklozen valt op dat mannen doorheen de hele beschikbare periode een grotere kans hadden dan vrouwen om tijdelijk werkloos te zijn (in april waren 57,3% van de tijdelijk werklozen mannen, tegenover 51,2% van de totale werknemers). In mei is de oververtegenwoordiging van mannen in de aanvragen met 3,0 procentpunten

iets beperkter (logisch gezien het hernemen van de activiteit in sectoren waar mannen sterk vertegenwoordigd zijn, zoals de bouw en de industrie), maar in de beschikbare gegevens voor juni-december is de oververtegenwoordiging van mannen opnieuw groter. De Sigedis-gegevens bevestigen dat vrouwen minder vaak tijdelijk werkloos waren. Hun aandeel in de totale werkloosheid is echter iets hoger dan dat van mannen. (grafiek 7). De nieuwe toename van de tijdelijke werkloosheid in november-december lijkt overigens niet te zijn samengegaan met een verhoging van het aandeel werkzoekenden bij de personen die werkten in het vierde trimester van 2019.

Grafiek 7 : Aandeel van de werkenden in het vierde kwartaal van 2019 die tijdelijk werkloos of volledig werkloos zijn in een van de maanden van 2020, per geslacht

Bron: FOD WASO op basis van gegevens van SIGEDIS

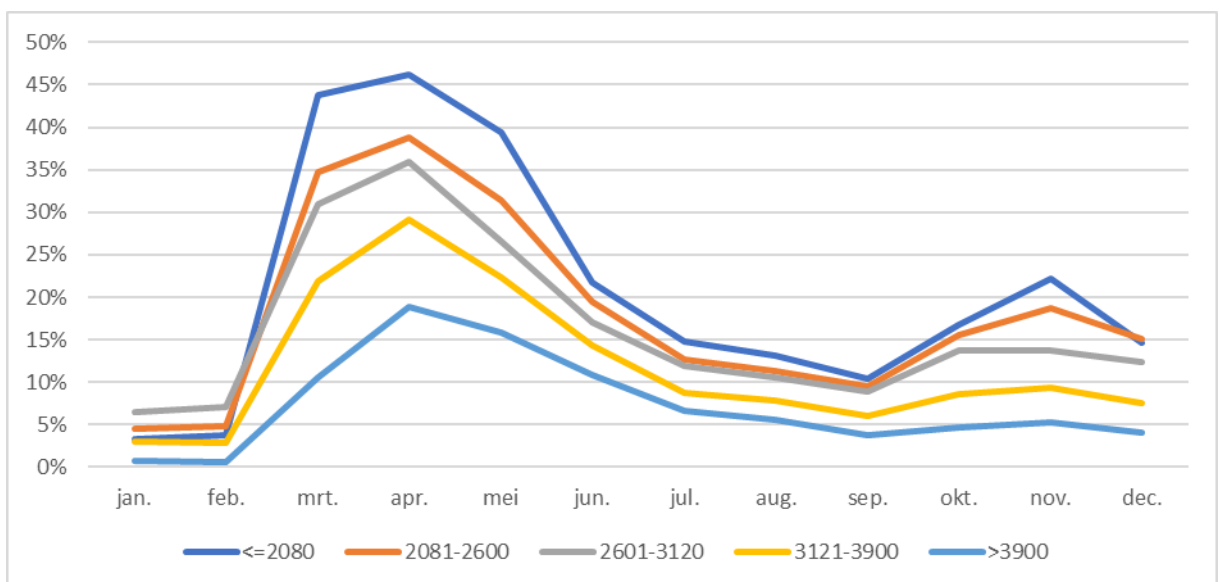
Het meest opvallende is de oververtegenwoordiging van kortgeschoolden in de tijdelijke werkloosheid (gegevens RVA) – in april was hun aandeel 19,5 procentpunten hoger dan verwacht op basis van de verhouding in de totale populatie van loontrekkenden – en de sterke onderverteenwoordiging van hooggeschoolden (-24,8 procentpunten). Dat aandeel schommelt licht over de maanden, maar het verschil blijft enorm. Het aandeel van kortgeschoolden in de betalingen voor tijdelijke werkloosheid was in de periode september 2020-maart 2021 steeds meer dan 20 procentpunten hoger dan hun aandeel bij de werknemers.

Daarnaast zijn ook personen met een buitenlandse nationaliteit in alle maanden oververtegenwoordigd in de tijdelijke werkloosheid ten opzichte van hun aandeel bij de werkenden (met verschillen van rond de 8 procentpunten), net zoals alleenstaanden. Het zijn dus net de groepen met een kwetsbaarder profiel, die vaker en langer tijdelijk werkloos waren in 2020.

Bovendien had in april 70% van de tijdelijk werklozen een referteloon tussen 1.500 en 3.000 euro. 86,6% situeert zich onder 3.500 euro. Beide percentages dalen enigszins in april en mei terwijl het aandeel van refertelonen boven 3.500

euro wat stijgt (14,5% in mei en 15,5% in juni). Ter vergelijking: volgens de loonstrucureenquête (Statbel) heeft 50,7% van de Belgische werknemers een maandloon van minder dan 3500 euro.²⁹ De tijdelijke werkloosheid treft dus in overgrote meerderheid werknemers met laaggemiddelde en lage lonen. De SIGEDIS-gegevens bevestigen dat, hoewel de tijdelijke werkloosheid (wegens overmacht, voor economische redenen en wegens corona) gespreid is over alle loonklassen, de toename sinds januari 2020 veel sterker was in de laagste loonklassen. Bovendien tonen deze gegevens dat, vooral in april, de lage loonklassen meer dagen in tijdelijke werkloosheid zaten dan de wat hogere loonklassen. De oververtegenwoordiging van de lage en middellage lonen blijft zeer uitgesproken, zeker ook in het najaar, wat niet onlogisch is gezien de zwaarst getroffen sectoren, in het bijzonder de horeca, sectoren met gemiddeld lagere lonen zijn.

Grafiek 8 : Aandeel werkenden in het vierde kwartaal van 2019 dat tijdelijk werkloos is in een van de maanden van 2020, naar loonklasse (bruto maandsalaris, VTE)

Bron: FOD WASO op basis van gegevens van SIGEDIS

Uit voorlopige data van het Datawarehouse (KSZ) kennen we ook – voor de personen die loontrekkend waren in het 4de trimester van 2019 – het aantal maanden waarin er beroep werd gedaan op tijdelijke werkloosheid doorheen het eerste en tweede trimester 2020. Hieruit blijkt opnieuw dat mannen vaker tijdelijk werkloos waren dan vrouwen (gemiddeld in 0,96 maanden, tegenover 0,75 bij vrouwen), en voltijds werkenden iets vaker dan deeltijds werkenden (de 'kleine' part-time's, van minder dan 45%, waren gemiddeld wel tijdens meer maanden tijdelijk werkloos dan de halftijds werkenden). Hoofden van éénoudergezinnen waren het minst vaak tijdelijk werkloos (gemiddeld 0,72 maanden), gevolgd door alleenstaanden en personen in een koppel zonder kind(eren).

²⁹ Cijfers voor 2019. <https://statbel.fgov.be/nl/themas/werk-opleiding/lonen-en-arbeidskosten/gemiddelde-bruto-maandlonen#documents>

Financiële gevolgen voor de werkenden: beperkt maar onmiskenbaar

De ingevoerde crisismaatregelen op vlak van werk waren niet enkel bedoeld om de invoering van de sanitaire maatregelen mogelijk te maken, maar ook om ervoor te zorgen dat de economie zich sneller herstelt. De uitkeringen in het bijzonder werken als automatische stabilisatoren. Ze compenseren het inkomensverlies ten gevolge van het tijdelijk stopzetten van bepaalde activiteiten.

Wanneer naar het onmiddellijk effect op het maandinkomen wordt gekeken bedraagt de netto vervangingsratio rond 45% voor hoge en rond 65% voor gemiddelde lonen, voor een alleenstaande die voltijds werkt (de verhouding is iets lager voor een koppel met twee kinderen ten laste). Voor lage en zeer lage lonen bedraagt de vervangingsratio tot rond 75% (FOD WASO). In Vlaanderen kwam daar ook de eenmalige water- en energiepremie bij, die voor de lage lonen 10% van het loon vertegenwoordigt (FOD WASO), maar aangezien deze eenmalig was hebben we hem niet weerhouden in de recentste berekening. Wanneer rekening wordt gehouden met de daling van de bedrijfsvoorheffing tot 15% vanaf mei³⁰ stijgen uiteraard deze vervangingsratio's, met ongeveer 10 procentpunten voor de lagere tot gemiddelde lonen, en 5 procentpunten voor de hogere lonen. Wanneer ook rekening wordt gehouden met de bijkomende premies die in sommige sectoren worden toegekend (of met premies vanuit het bedrijf zelf), dan stijgt de vervangingsratio in een aantal gevallen tot boven 100%. Dat geldt zeker voor wie deeltijds aan de slag blijft en deeltijds op de tijdelijke werkloosheid terugvalt; in sommige sectoren kan de vervangingsratio dan in sommige gevallen tot boven 115% oplopen.

Uit de bovenstaande samenvatting kunnen we afleiden dat de sociale zekerheid, en dan met name de tijdelijke werkloosheid, globaal de belangrijkste onmiddellijke gevolgen voor voltijdse werknemers opvangt. Toch moeten hier twee belangrijke kanttekeningen bij worden gemaakt. Ten eerste, voor de lagere lonen kan de onmiddellijke daling van het maandelijks inkomen, ook al wordt die later via de fiscaliteit uitgevlakt, toch een significante negatieve impact hebben op de mate waarin deze huishoudens kunnen rondkomen in de betreffende maanden, zeker bij gebrek aan een financiële buffer³¹. We zagen hierboven al dat tijdelijke werkloosheid vaker voorkwam in de lagere looncategorieën, dus het risico dat het vaker personen met weinig vermogen betreft is niet verwaarloosbaar. Dat blijkt ook uit het feit dat de OCMW's meer vragen hebben ontvangen voor een voorschot op de uitkering vanwege tijdelijk werklozen³². Ten tweede tonen de berekeningen ook het belang aan van de duurtijd van de tijdelijke werkloosheid op het inkomen.

Voor deeltijds werkenden is de situatie anders. Ook voor hen vangt de tijdelijke werkloosheid een belangrijk deel van het inkomensverlies op, maar uiteraard

---

³⁰ <https://www.rva.be/nl/documentatie/infoblad/t2>

"Voor de uitkeringen voor de maanden mei 2020 tot en met december 2020 werd deze inhouding verlaagd tot 15%."

³¹ Zie ook COVIVAT (2020), Huishoudbudgetten en sociale minima in lockdown.

³² COVIVAT (2020), Meer vragen om hulp bij OCMW's en voedselbanken: eerste resultaten van een grootschalige bevraging.

vertrekken zij vanuit een lager inkomen. De vervangingsratio voor een halftijdse werknemer aan het minimumloon bedraagt op maandbasis (met een bedrijfsvoorheffing van 26,75% en zonder extra vergoedingen) 70%, maar valt voor wie een brutoloon van ongeveer 2.000 EUR heeft terug tot 50% - de terugval verloopt met andere woorden sneller voor een deeltijdse baan dan voor een voltijdse met hetzelfde uurloon. Voor een 4/5 tewerkstelling gaat het om 66% aan het minimumloon en 56% bij een brutoloon van ongeveer 2.000 EUR³³. Dat zou met name problematisch kunnen zijn wanneer dit inkomen uit deeltijdse arbeid het enige gezinsinkomen is. In 2019 bleek dat 8,7% van alle werkenden uit een eenoudergezin komt (en dus logischerwijs in veruit de meeste gevallen de ouder zal zijn) en dat 29,9%³⁴ van die groep deeltijds aan de slag is (met een groter percentage voor vrouwen dan voor mannen). Het gaat hier dus om groep van ongeveer 3% van de werkenden waaraan extra aandacht zou moeten worden besteed. De vermindering van de bedrijfsvoorheffing tot 15% zorgt ook hier evenwel voor een verhoging van de vervangingsratio met 10 procentpunten. Op basis van de Enquête naar de arbeidskrachten hebben 156.775 deeltijdse werknemers in het tweede kwartaal minder gewerkt tijdens de referentieweek voor de enquête ten gevolge van tijdelijke werkloosheid tijdens het tweede kwartaal. 16.075 deeltijdse werknemers uit een éénoudergezin hebben tijdens het tweede kwartaal minder gewerkt ten gevolge van tijdelijke werkloosheid. Hierbij moet opgemerkt worden dat de EAK, omwille van de standaard methodologie die gebaseerd is op informatie uit één referentieweek, wellicht de aantallen onderschat.

Aan het begin van de crisis hadden ongeveer 60.000 tijdelijk werklozen een bruto maandsalaris van minder dan €1.500. Dit aantal daalde tijdens de zomermaanden toen de economie herstelde, tot tussen de 10.000 en 15.000 mensen, en steeg in oktober tot ongeveer 18.000.

---

³³ Simulaties FOD WASO.

³⁴ Statbel, EAK, 2019

Tabel 1: Vervangingsratio van de uitkering voor tijdelijke werkloosheid corona

Vervangingsratio's voor alleenstaanden naargelang arbeidssituatie, brutomaandloon (in EUR) en hoogte van de bedrijfsvoorheffing								
Voltijdse bediende (40h/week), 50% op tijdelijke werkloosheid, 50% aan het werk	1625,72 EUR (Gewaarbord gemiddeld minimum maandinkomen)		2541,31 EUR (67 % van het gemiddelde brutomaandloon)		3793 EUR (Gemiddeld brutomaandloon)		6334,31 EUR (167 % van gemiddelde brutomaandloon)	
	Bedrijfsvoorheffing van 26,75%	Bedrijfsvoorheffing van 15%	Bedrijfsvoorheffing van 26,75%	Bedrijfsvoorheffing van 15%	Bedrijfsvoorheffing van 26,75%	Bedrijfsvoorheffing van 15%	Bedrijfsvoorheffing van 26,75%	Bedrijfsvoorheffing van 15%
	88,4%	94,2%	99,2%	105,2%	95,3%	100,3%	83,0%	86,5%
Voltijdse bediende (40h/week), volledig op tijdelijke werkloosheid	1625,72 EUR (Gewaarbord gemiddeld minimum maandinkomen)		2541,31 EUR (67 % van het gemiddelde brutomaandloon)		3793 EUR (Gemiddeld brutomaandloon)		6334,31 EUR (167 % van gemiddelde brutomaandloon)	
	Bedrijfsvoorheffing van 26,75%	Bedrijfsvoorheffing van 15%	Bedrijfsvoorheffing van 26,75%	Bedrijfsvoorheffing van 15%	Bedrijfsvoorheffing van 26,75%	Bedrijfsvoorheffing van 15%	Bedrijfsvoorheffing van 26,75%	Bedrijfsvoorheffing van 15%
	72,3%	83,9%	75,1%	87,2%	62,5%	72,5%	43,4%	50,4%
Halftijdse bediende (20h/week), volledig op tijdelijke werkloosheid	1625,72 EUR (Gewaarbord gemiddeld minimum maandinkomen)		2541,31 EUR (67 % van het gemiddelde brutomaandloon)		3793 EUR (Gemiddeld brutomaandloon)		6334,31 EUR (167 % van gemiddelde brutomaandloon)	
	Bedrijfsvoorheffing van 26,75%	Bedrijfsvoorheffing van 15%	Bedrijfsvoorheffing van 26,75%	Bedrijfsvoorheffing van 15%	Bedrijfsvoorheffing van 26,75%	Bedrijfsvoorheffing van 15%	Bedrijfsvoorheffing van 26,75%	Bedrijfsvoorheffing van 15%
	69,3%	80,4%	61,0%	70,8%	48,8%	56,6%	35,4%	41,1%
4/5e bediende (32h/week), volledig op tijdelijke werkloosheid	1625,72 EUR (Gewaarbord gemiddeld minimum maandinkomen)		2541,31 EUR (67 % van het gemiddelde brutomaandloon)		3793 EUR (Gemiddeld brutomaandloon)		6334,31 EUR (167 % van gemiddelde brutomaandloon)	
	Bedrijfsvoorheffing van 26,75%	Bedrijfsvoorheffing van 15%	Bedrijfsvoorheffing van 26,75%	Bedrijfsvoorheffing van 15%	Bedrijfsvoorheffing van 26,75%	Bedrijfsvoorheffing van 15%	Bedrijfsvoorheffing van 26,75%	Bedrijfsvoorheffing van 15%
	65,8%	76,3%	65,5%	76,0%	55,4%	64,2%	38,7%	44,9%

Bij berekening van de vervangingsratio's werd rekening gehouden met twee verschillende niveaus van bedrijfsvoorheffing. Normaliter wordt op de uitkeringen 26,75% bedrijfsvoorheffing ingehouden. Voor de uitkeringen voor de maanden mei 2020 tot en met december 2020 werd deze inhouding verlaagd tot 15%. De eenmalige water- en energiepemie in Vlaanderen werd buiten beschouwing gelaten bij de berekeningen.

Vervangingsratio's voor gehuwde met twee kinderen ten laste naargelang arbeidssituatie, brutomaandloon (in EUR) en hoogte van de bedrijfsvoorheffing								
Veltijdse bediende (40h/week), 50% op tijdelijke werkloosheid, 50% aan het werk	1625,72 EUR (Gewaarborgd gemiddeld minimum maandinkomen)		2541,31 EUR (67 % van het gemiddelde brutomaandloon)		3793 EUR (Gemiddeld brutomaandloon)		6334,31 EUR (167 % van gemiddelde brutomaandloon)	
	Bedrijfsvoorheffing van 26,75%	Bedrijfsvoorheffing van 15%	Bedrijfsvoorheffing van 26,75%	Bedrijfsvoorheffing van 15%	Bedrijfsvoorheffing van 26,75%	Bedrijfsvoorheffing van 15%	Bedrijfsvoorheffing van 26,75%	Bedrijfsvoorheffing van 15%
	85,1%	90,7%	94,7%	100,4%	95,1%	99,9%	83,2%	86,6%
Veltijdse bediende (40h/week), volledig op tijdelijke werkloosheid	1625,72 EUR (Gewaarborgd gemiddeld minimum maandinkomen)		2541,31 EUR (67 % van het gemiddelde brutomaandloon)		3793 EUR (Gemiddeld brutomaandloon)		6334,31 EUR (167 % van gemiddelde brutomaandloon)	
	Bedrijfsvoorheffing van 26,75%	Bedrijfsvoorheffing van 15%	Bedrijfsvoorheffing van 26,75%	Bedrijfsvoorheffing van 15%	Bedrijfsvoorheffing van 26,75%	Bedrijfsvoorheffing van 15%	Bedrijfsvoorheffing van 26,75%	Bedrijfsvoorheffing van 15%
	69,7%	80,8%	71,9%	83,5%	60,4%	70,1%	42,3%	49,1%
Halftijdse bediende (20h/week), volledig op tijdelijke werkloosheid	1625,72 EUR (Gewaarborgd gemiddeld minimum maandinkomen)		2541,31 EUR (67 % van het gemiddelde brutomaandloon)		3793 EUR (Gemiddeld brutomaandloon)		6334,31 EUR (167 % van gemiddelde brutomaandloon)	
	Bedrijfsvoorheffing van 26,75%	Bedrijfsvoorheffing van 15%	Bedrijfsvoorheffing van 26,75%	Bedrijfsvoorheffing van 15%	Bedrijfsvoorheffing van 26,75%	Bedrijfsvoorheffing van 15%	Bedrijfsvoorheffing van 26,75%	Bedrijfsvoorheffing van 15%
	69,3%	80,4%	61,3%	71,1%	46,6%	54,0%	34,1%	39,6%
4/5e bediende (32h/week), volledig op tijdelijke werkloosheid	1625,72 EUR (Gewaarborgd gemiddeld minimum maandinkomen)		2541,31 EUR (67 % van het gemiddelde brutomaandloon)		3793 EUR (Gemiddeld brutomaandloon)		6334,31 EUR (167 % van gemiddelde brutomaandloon)	
	Bedrijfsvoorheffing van 26,75%	Bedrijfsvoorheffing van 15%	Bedrijfsvoorheffing van 26,75%	Bedrijfsvoorheffing van 15%	Bedrijfsvoorheffing van 26,75%	Bedrijfsvoorheffing van 15%	Bedrijfsvoorheffing van 26,75%	Bedrijfsvoorheffing van 15%
	66,3%	76,9%	62,4%	72,4%	53,2%	61,8%	37,7%	43,7%

Bij berekening van de vervangingsratio's werd rekening gehouden met twee verschillende niveaus van bedrijfsvoorheffing. Normaliter wordt op de uitkeringen 26,75% bedrijfsvoorheffing ingehouden. Voor de uitkeringen voor de maanden mei 2020 tot en met december 2020 werd deze inhouding verlaagd tot 15%. De eenmalige water- en energiepemie in Vlaanderen werd buiten beschouwing gelaten bij de berekeningen.

Bron: FOD WASO

Meer dan tijdelijke werkloosheid

De versoepelde toegang tot de tijdelijke werkloosheid was niet de enige reactie op het coronavirus. Er werd ook massaal overgeschakeld op telewerk. In sommige gevallen werd er gekozen voor arbeidsduurvermindering³⁵ of het corona-tijdskrediet³⁶. Al deze maatregelen hadden als doel om het aantal ontslagen ten gevolge van de impact van de corona-crisis op de economische activiteit te beperken. Voor wie toch werkloos was of werd in deze periode werden ook maatregelen genomen om het behoud van inkomen te garanderen, zoals bijvoorbeeld de tijdelijke bevrozing van de degressiviteit van de uitkeringen en het verlengen van het recht op inschakelingsuitkeringen met drie maanden.³⁷

De EAK-kwartaalcijfers tonen de enorme impact op de mate waarin werkenden aan thuiswerk deden in 2020. In het tweede kwartaal van 2020 werkt 35,9% van de werkenden soms, regelmatig of altijd van thuis uit, wat een stijging vormt van 40% in vergelijking met hetzelfde kwartaal van 2019. Gevraagd naar een vergelijking met de situatie van voor de Covid-19 crisis, geeft een grote groep thuiswerkers aan dat zij pas voor het eerst aan thuiswerk zijn beginnen doen naar aanleiding van de Covid-19 crisis (41,1% van de thuiswerkers). Een nog net iets grotere groep, namelijk 44,2% van de thuiswerkers, geeft aan dat ze nu beduidend meer aan thuiswerk doen dan voor de Covid-19 crisis. Voor slechts een minderheid van 14,7% had de crisis geen impact op de mate waarin men aan thuiswerk doet. In de erop volgende kwartalen bleef het aandeel thuiswerkers zeer hoog: 34,4% in Q3, 37,7% in Q4, 44,3% in Q1 van 2021 en 43,5% in Q2 2021.

Dankzij data van drie sociale secretariaten (Acerta, SD Worx en Securex) kennen we aanvullende details over het gebruik van telewerk in de loop van 2020. Het aandeel van de werkgevers dat telewerk toestond bedroeg aan het begin van 2020 iets meer dan 4%. In maart en april sterk steeg dat aandeel tot 11%, en vervolgens daalde het geleidelijk weer tot ongeveer 8% in juli-september. Vanaf oktober steeg het aandeel opnieuw sterk, om vanaf februari 2021 het niveau van maart 2020 te overtreffen (11,1% in maart 2021). Het aantal telewerkers was in april bijna verdrievoudigd ten opzichte van januari, voordat het dezelfde tendens vertoonde als de vorige indicator. Tegen het einde van het jaar werden de niveaus van maart en april 2020 overschreden, en in 2021 blijven ze hoger dan aan het begin van de pandemie. Aan het begin van het jaar telewerkte een telewerker gemiddeld 15% van zijn of haar normale werktijd (d.w.z. iets minder dan 1 dag per week). In de lockdown steeg dit percentage tot 67,7% (iets meer dan 3 dagen) en daalde vervolgens vrij sterk tot 41,8% (2 dagen) in juli (mogelijk onder invloed van de zomervakantie, en dus de combinatie met verlofdagen). De intensiteit van het telewerken nam vervolgens weer geleidelijk toe tot ongeveer 55% in november, maar daalde in december weer tot net onder de 50% (effect van de kerstvakantie). In maart 2021 bedraagt de ratio 66,4%.

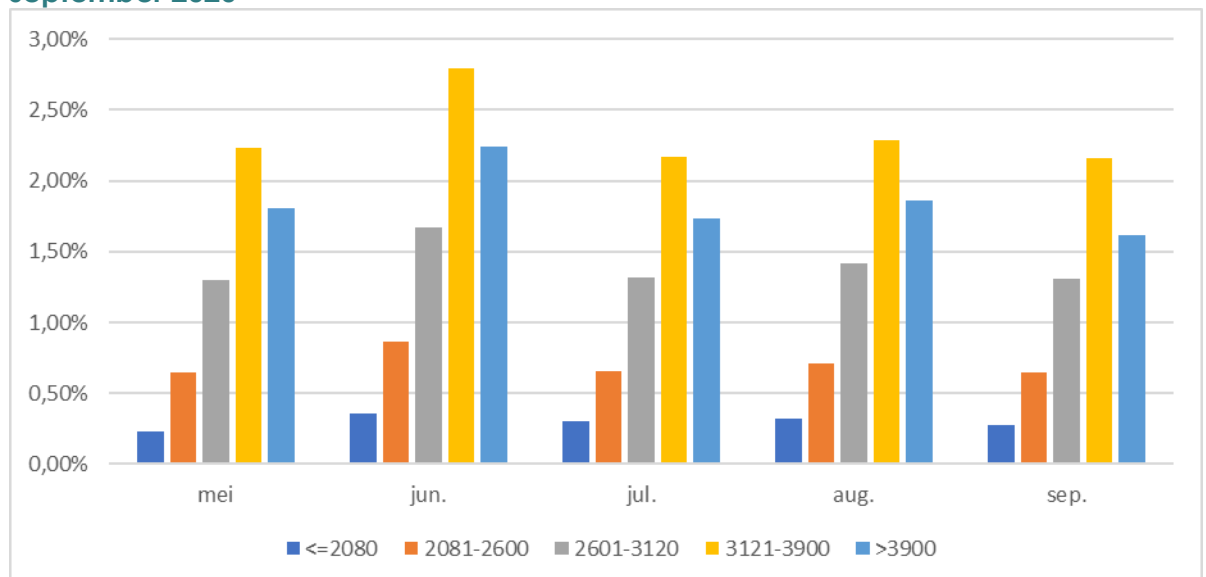
³⁵ <https://werk.belgie.be/nl/themas/arbeidsreglementering/arbeidsduur-en-rusttijden/tijdelijke-vermindering-van-de-arbeidsduur>

³⁶ <https://werk.belgie.be/nl/themas/feestdagen-en-verloven/het-corona-tijdskrediet>

³⁷ https://www.rva.be/sites/default/files/assets/chomage/FAQ/Faq_Corona_NL_20200729.pdf

Hoewel er graduele versoepelingen plaatsvonden in mei en juni, openden vele scholen slechts enkele dagen, of slechts voor een deel van de leerlingen, dus ouders moesten vaak werk en zorg voor kinderen combineren. Daarom werd het in mei mogelijk om deeltijds Corona-ouderschapsverlof op te nemen.³⁸ Vooral vrouwen maakten gebruik van die mogelijkheid. De aantallen gebruikers van corona-ouderschapsverlof (bron: SIGEDIS) bleven hoog in juni, juli, augustus en september. De piek lag in juni, toen 2,3% van de vrouwelijke en 1,0% van de mannelijke werknemers (t.o.v. hun aantal in het 4de kwartaal van 2019) er beroep op deden. Niet verrassend zijn de gebruikers geconcentreerd bij de 30-39-jarigen. En we vinden de hoogste aandelen bij personen die vooraf al een deeltijds arbeidsregime hadden, wat doet vermoeden dat het deels om een overschakeling naar een aantrekkelijker systeem van werkduurvermindering gaat (in vergelijking tot deeltijds werk, of het normale ouderschapsverlof dat beperkt is in duur). Ramingen van de RVA geven aan dat er in 2020 zo'n 69 miljoen euro extra werd uitgegeven aan ouderschapsverlof ten opzichte van een situatie zonder corona. Ten slotte zien we dat de aandelen gebruikers toenemen naargelang het loon stijgt (met uitzondering van de allerhoogste loonklasse), wat suggereert dat personen in lagere loonklassen minder financiële ruimte hebben om ouderschapsverlof te nemen. Tegelijk zijn de lagere loonklassen vaker tijdelijk werkloos, waardoor ze mogelijk minder nood hadden aan ouderschapsverlof. Arbeiders maakten er minder gebruik van dan bedienden.

Grafiek 9: Begunstigden corona-ouderschapsverlof als aandeel van het aantal werknemers in het 4de kwartaal 2019, per loonklasse (in brutomaandloon), mei-september 2020

Bron: SIGEDIS. Berekeningen: FOD WASO.

³⁸ Voor een beschrijving van de maatregel en meer details over het gebruik ervan, zie: https://www.rva.be/sites/default/files/assets/publications/Etudes/2021/19-01-2021_Spotlight_NL.pdf

Arbeidsmarktindicatoren

De globale effecten op de werkzaamheids- en werkloosheidsgraad waren in 2020 uiteindelijk kleiner dan aanvankelijk gevreesd. De Enquête naar de Arbeidskrachten geeft aan dat de werkzaamheidsgraad (20-64-jarigen) daalde, maar beperkter dan internationale prognoses hadden voorspeld (van 70,5 in 2019 naar 70%).³⁹ Let wel, tijdelijke werklozen worden in deze indicator ook tot de werkenden gerekend. De terugval van de (reële) werkgelegenheid gaf ook slechts aanleiding tot een zeer beperkte stijging van de werkloosheid. Met een toename van 5,4% in 2019 naar 5,6% in 2020 blijft de werkloosheidsgraad onder die van 2017 en 2018. Het aantal werkenden daalde vooral bij bepaalde meer kwetsbare groepen op de arbeidsmarkt, zoals jongeren, laag- en middengediplomeerden en personen met een niet-EU-nationaliteit. Maar er is ook een opvallend sterke toename van het aantal werklozen bij personen met een diploma hoger onderwijs (+13,8%). Statbel stelt vast dat er in 2020 meer hooggeschoolden waren die zich aangeboden hebben op de arbeidsmarkt, in vergelijking met andere jaren.

Voorts blijkt uit de EAK-jaarcijfers dat vooral de deeltijdse en tijdelijke jobs, jobs in de horeca en laaggekwalificeerde jobs in de elementaire beroepen (zoals schoonmakers in kantoren, huishoudelijke hulpen bij particulieren en laders en lossers) werden getroffen. Er is een duidelijke afname van het aantal tijdelijke loontrekkende jobs (-7,8%), terwijl we het aantal zelfstandigen zien toenemen (+2,9%). Het aantal werkenden in deeltijdse jobs nam af met -2,5% terwijl het aantal voltijdse jobs stabiliseert. De horeca is de meest getroffen sector (-13,7% werkenden). Daarnaast worden ook de zogenaamde 'Elementaire beroepen' zoals schoonmakers in kantoren, huishoudelijke hulpen bij particulieren en laders en lossers geraakt (-7,7%), gevolgd door het 'Dienstverlenend personeel en verkopers' (-5,9%). In het eerste kwartaal van 2021 bedroeg de werkzaamheidsgraad (20-64-jarigen) 69,0%, ten opzichte van 69,9% in Q4 2020. Let wel, tot en met 2020 werden tijdelijk werklozen steeds bij de werkenden gerekend, ongeacht de duur van hun afwezigheid. Vanaf 2021 verandert dit en mogen tijdelijk werklozen die langer dan 3 maanden afwezig zijn, niet meer bij de werkenden gerekend worden.⁴⁰ Zij worden bijgevolg hetzij bij de werklozen, hetzij bij de inactieven ingedeeld, al naargelang hun beschikbaarheid en zoekgedrag. Wanneer we de oude methodologie gebruiken, bedraagt de werkzaamheidsgraad 70,1%. De werkloosheidsgraad bedroeg 6,7% in Q1 2021 (6,5% volgens de oude methodologie) tegenover 5,8% het voorgaande kwartaal. In het 1ste kwartaal van 2021 gaven opnieuw meer personen aan dat ze een job hadden, maar niet werkten tijdens de referentieweek vanwege de corona-situatie: 35,4% tegenover 28,7% het kwartaal ervoor. Het gemiddeld aantal gewerkte uren lag daarentegen hoger dan eind 2020 (33,3 tegenover 29,8).

In het tweede kwartaal van 2021 steeg de werkzaamheidsgraad (20-64 jaar) naar 70,5% (71,3% in de oude methodologie), met stijgingen bij alle leeftijden, opleidingsniveaus en nationaliteiten. De werkloosheidsgraad daalt naar 6,2% (of 6,0% volgens de vroegere berekeningswijze). Er is vooral een

³⁹ Bron: Enquête naar de Arbeidskrachten, Statbel, 29/3/2021. <https://statbel.fgov.be/nl/themas/werk-opleiding/arbeidsmarkt/werkgelegenheid-en-werkloosheid>

⁴⁰ Merk op dat andere wijzigingen doorgevoerd in de EAK in 2021 ook een (beperkte) impact kunnen hebben op de resultaten.

toename van het aantal loontrekkenden in tijdelijke contracten. Opvallend is de afname van het aantal werkenden in de sectoren industrie, bouwnijverheid en 'Kunst, amusement en recreatie', terwijl het totale aantal werkenden toenam.

Hoewel de effecten op werkzaamheids- en werkloosheidsgraad beperkt bleven, blijkt uit de kwartaaldata wel dat de werking van onze arbeidsmarkt verslaptte. De zogenaamde 'labour market slack' bij 20-64-jarigen⁴¹ nam toe van 10,9% in Q1 2020 naar 11,6% in het tweede kwartaal, 12,4% in het derde en 11,8% in het vierde. Er was een toename bij zowel mannen als vrouwen, en op alle opleidingsniveaus. Bij kortgeschoolden is de indicator veel hoger dan bij de andere niveaus – 21,7% in Q4, tegenover 8,4% voor hoogopgeleiden – maar de toename was relatief sterker bij die laatsten. Tegelijk nam in het derde kwartaal van 2020 ook de vacaturegraad⁴² – het aantal vacatures ten opzichte van het totale aantal arbeidsplaatsen in de onderneming – toe, na een afname in het eerste en tweede kwartaal. De vacaturegraad steeg vooral in de informatie- en communicatiesector en de transport- en opslagsector, terwijl hij voornamelijk daalt in de bouwnijverheid. In het vierde kwartaal daalde het aantal vacatures echter weer sterk, met -12,04% tegenover het derde kwartaal. De vacaturegraad daalde voornamelijk in de horeca en in de industrie, terwijl hij voornamelijk steeg in de sector informatie en communicatie. De vacaturegraad van interimbanen blijft aanzienlijk hoger dan van vaste banen.

In het eerste kwartaal van 2021 steeg het aantal vacatures opnieuw, met 22,5%. En ook in het tweede trimester 2021 stijgt het totale aantal vacatures sterk, met 21,81%. De vacaturegraad van interimbanen blijft aanzienlijk hoger dan van vaste banen. De 'labour market slack' daalt terug, van 13,2% in Q1 naar 11,7% in Q2).

Wanneer we naar de verschillende sectoren kijken in het 2de kwartaal 2021, zien we dat de verschillen in de vacaturegraden zeer groot zijn. Vooral in de horeca is de vacaturegraad meer dan verdubbeld tegenover Q1 (van 4,7 naar 10,2%). Er is dus een enorme vraag naar personeel, die waarschijnlijk niet zal afnemen in de zomermaanden. Ook in de bouwsector is de vacaturegraad veel hoger dan in de voorgaande kwartalen van 2019-2021. In beide sectoren gaat het zowel om een sterke toename van de vacaturegraad van interimjobs als die van vaste contracten. In andere sectoren met hoge vacaturegraden (bv. de ICT) is dit een eerder structurele situatie.

⁴¹ De labour market slack is het arbeidspotentieel dat (meer) zou kunnen werken, maar het op dit moment niet doet. De labour market slack wordt uitgedrukt als het percentage slack work (werklozen + de personen die deeltijds werken maar meer zouden willen werken en binnen de twee weken meer uren zouden kunnen presteren, de inactieven die beschikbaar zijn maar geen werk aan het zoeken zijn en de inactieven die werk aan het zoeken zijn maar niet beschikbaar zijn) in de uitgebreide beroepsbevolking (werkenden, werklozen en een deel van de inactieven – deze beschikbaar maar niet aan het zoeken en deze aan het zoeken, maar niet beschikbaar).

⁴² <https://statbel.fgov.be/nl/themas/werk-opleiding/arbeidsmarkt/vacatures-op-de-arbeidsmarkt>

Tabel 2: vacaturegraden per activiteitssector, 2019-2021

Taux de vacance d'emploi - Total	2019				2020				2021			
	1er trimestre	2ème trimestre	3ème trimestre	4ème trimestre	1er trimestre	2ème trimestre	3ème trimestre	4ème trimestre	1er trimestre	2ème trimestre	3ème trimestre	4ème trimestre
B. Industries extractives	1,6%	1,8%	1,5%	1,3%	0,8%	1,4%	2,1%	2,3%	1,4%	1,7%	2,2%	2,7%
C. Industrie manufacturière	3,2%	3,4%	3,2%	3,3%	3,1%	3,3%	3,9%	2,9%	3,3%	3,8%	5,2%	5,3%
D. Production et distribution d'électricité, de gaz, de vapeur et d'air conditionné	3,6%	3,1%	2,9%	2,5%	1,5%	2,2%	2,3%	1,8%	2,0%	2,8%	2,7%	3,9%
E. Production et distribution d'eau; assainissement, gestion des déchets et dépollution	3,1%	3,0%	3,1%	3,2%	3,6%	3,0%	3,4%	3,2%	4,0%	3,9%	4,7%	4,8%
F. Construction	5,8%	6,0%	5,9%	5,9%	5,4%	5,1%	3,9%	4,2%	5,5%	8,0%	8,0%	7,7%
G. Commerce; réparation d'automobiles et de motocycles	3,4%	3,2%	3,5%	3,3%	2,8%	3,3%	3,1%	3,0%	3,3%	4,6%	4,5%	5,0%
H. Transports et entreposage	3,9%	3,5%	3,5%	3,5%	3,1%	2,2%	2,5%	2,9%	3,1%	3,9%	4,1%	4,7%
I. Hébergement et restauration	5,2%	5,6%	5,2%	6,2%	3,5%	4,9%	5,2%	2,9%	4,7%	10,2%	11,3%	8,9%
J. Information et communication	7,0%	7,0%	6,4%	5,9%	6,3%	4,9%	6,0%	6,4%	7,1%	7,2%	9,1%	9,0%
K. Activités financières et d'assurance	2,4%	2,8%	3,1%	3,1%	1,9%	1,9%	1,7%	1,7%	1,9%	2,7%	2,9%	4,0%
L. Activités immobilières	3,6%	2,4%	4,0%	4,1%	3,4%	3,0%	3,2%	2,9%	3,1%	2,9%	5,5%	1,6%
M. Activités spécialisées, scientifiques et techniques	7,9%	6,6%	6,6%	6,3%	6,2%	5,2%	5,8%	5,4%	7,8%	6,9%	8,2%	8,5%
N. Activités de services administratifs et de soutien	3,9%	3,8%	3,0%	4,2%	3,9%	3,5%	3,2%	3,4%	4,0%	4,2%	5,2%	4,6%
O. Administration publique	3,2%	2,7%	2,3%	1,8%	2,9%	2,1%	2,8%	2,3%	3,4%	3,3%	2,7%	2,7%
P. Enseignement	2,2%	2,1%	2,6%	2,1%	2,7%	2,3%	3,1%	2,1%	2,2%	2,5%	3,3%	3,2%
Q. Santé humaine et action sociale	2,2%	1,9%	2,2%	2,0%	1,7%	1,8%	2,1%	1,7%	1,8%	2,2%	2,6%	2,7%
R. Arts, spectacles et activités récréatives	5,7%	3,2%	4,5%	2,9%	1,5%	1,3%	2,6%	2,7%	4,5%	4,8%	5,8%	3,8%
S. Autres activités de services	3,3%	2,4%	2,7%	2,8%	2,3%	3,7%	2,9%	2,7%	3,1%	4,2%	4,2%	3,3%
Ensemble	3,6%	3,4%	3,4%	3,4%	3,2%	3,0%	3,3%	2,9%	3,5%	4,2%	4,7%	4,7%

Bron: Statbel, Vacaturestatistieken⁴³.

Uit de EAK-kwartaalindicatoren blijkt dat tijdelijke jobs in het begin van de crisisperiode vaker getroffen werden dan vaste jobs. De werkgelegenheidsdaling in het tweede kwartaal van 2020 vertaalt zich in een vrij sterke afname van het percentage tijdelijk werk bij loontrekkenden, van 10,5% in het eerste kwartaal van 2020 naar 9,8% in het tweede kwartaal van 2020. In het tweede kwartaal van 2019 werkte 10,8% van de loontrekkenden met een tijdelijk contract.

Statbel publiceert vanaf januari 2021 ook arbeidsmarkttransities op basis van de EAK.⁴⁴ Daaruit blijkt dat de arbeidsmarkt vooral tussen het eerste en tweede kwartaal van 2020 veel effect van de coronacrisis ondervond. Tussen het tweede en het derde kwartaal van 2020 lijken de transities weer terug in lijn met de vorige transities te liggen. Als we het arbeidsmarktstatuut uit het derde kwartaal 2020 gaan vergelijken met het derde kwartaal 2019, zien we vooral een grote wijziging in de transitie bij de werklozen: er zijn meer werklozen die werkloos blijven (41,1%) - dit cijfer was aan het dalen maar is nu terug op de hoogte van de transities tussen 2018 en 2019. Minder werklozen maken de transitie naar werk (29,3%) maar er worden er ook minder inactief (29,6%). Niet-Belgen blijven langer werkloos dan Belgen (64,0 vs. 48,9% van de werklozen in het 3de kwartaal was ook werkloos in het 2de kwartaal 2020); ze maken minder vaak de transitie naar werk én naar inactiviteit. Als we het arbeidsmarktstatuut uit het derde kwartaal 2020 gaan vergelijken met het derde kwartaal 2019, zien we dat mannen vaker werkloos blijven dan vrouwen, lager opgeleiden vaker werkloos blijven dan hoogopgeleiden en jongeren blijven minder vaak aan het werk dan 30-plussers.

Als we het arbeidsmarktstatuut van het eerste kwartaal van 2020 vergelijken met het arbeidsmarktstatuut van het eerste kwartaal van 2021, dan is 9 op 10 van de werkenden (90,8%) nog steeds aan het werk. Een hoog percentage, al ligt het lager dan de vorige kwartalen. Vooral de jongeren en kortgeschoolden worden vaker werkloos of inactief, en ook personen die in de

⁴³ <https://statbel.fgov.be/nl/themas/werk-opleiding/arbeidsmarkt/vacatures-op-de-arbeidsmarkt>

⁴⁴ Voor de cijfers en een uitgebreide toelichting, zie: <https://statbel.fgov.be/nl/themas/werk-opleiding/arbeidsmarkt/werkgelegenheid-en-werkloosheid> (7 juli 2021).

horeca werkten zijn vaker nog niet terug aan het werk in het eerste kwartaal van 2021. Werklozen blijven nog steeds langer werkloos: 44,9% van de werklozen in het eerste kwartaal van 2020 is in het eerste kwartaal van 2021 ook werkloos. Ook hier wordt de vergelijking weliswaar bemoeilijkt door de wijziging in de definitie van de werkenden.⁴⁵

Een vergelijking van de transities tussen de 2de kwartalen van 2020 (dus het begin van de pandemie) en van 2021 toont positieve evoluties.⁴⁶ Er zijn steeds meer mensen die in vergelijking met vorig jaar aan het werk blijven (92,1%). Er slagen steeds meer werklozen in om een jaar later een job te vinden (39,2%) en ook het aantal mensen dat inactief blijft, daalt (86,7%). Anderzijds nemen de verschillen tussen de opleidingsniveaus toe. Personen met een hoger onderwijsdiploma blijven vaker aan het werk, blijven minder vaak werkloos en minder vaak inactief.

In het derde trimester van 2021 zijn er opnieuw meer werklozen die in vergelijking met vorig jaar werk vinden. 43,4% van de werkzoekenden is een jaar later aan het werk. Dat is het hoogste cijfer van de afgelopen vier jaar. Ook inactieven gaan vaker op zoek naar werk, of gaan aan het werk. Voor de werkenden zien we weinig verschillen met de vorige kwartalen. Hoogopgeleide inactieven blijven het minst inactief: 22,5% van hen is na een jaar terug aan het werk. Bij middengeschoolden is dit 10,1% en laaggeschoolden slechts 2,8%. Ook mensen zonder Belgische nationaliteit maken iets vlotter de transitie: slechts 73,0% blijft inactief tegenover 87,4% bij de mensen met Belgische nationaliteit. Het percentage werkenden dat zijn job behoudt ligt wel nog steeds iets lager, vooral bij jongeren en ouderen.

De vereniging DUO for a JOB publiceerde in maart '21 een enquête afgenomen bij de duo's die in 2020 bij de organisatie actief waren: 130 jonge werkzoekenden met een migratieachtergrond en 195 mentoren deden mee. Daaruit blijkt dat de coronacrisis heeft geleid tot minder jobkansen en meer sociale en financiële problemen voor deze jongeren. De toegang tot de openbare dienstverlening is moeilijker geworden en de omschakeling naar een volledig digitale jobzoektocht is voor een deel van de werkzoekende jongeren problematisch.⁴⁷

Hoewel de impact op de arbeidsmarktindicatoren al bij al beperkt lijkt, mogen we niet uit het oog verliezen dat het de eerste keer sinds 2013 was dat de werkgelegenheid in België daalde. Ook voor de Eurozone in haar geheel was het de eerste daling in de tijdreeks sinds het tweede kwartaal van 2013 en voor de EU sinds het eerste kwartaal van 2013.

Uit de gegevens van Sigedis blijkt dat ook de uitstroom naar volledige werkloosheid ongelijk verdeeld is. De uitstroom bleek in de zomermaanden 2020 vooral belangrijk bij de paritaire comités verbonden aan de horeca, de amusementssector en de interimsector, en ook in de haven en zeevisserijsector (waar de "gewone" werkloosheid eigenlijk ook als tijdelijke werkloosheid fungeert). Uit dezelfde gegevens blijkt dat kwetsbare werknemers (jongeren, lage loonklassen) het zwaarst worden getroffen, al is bij jongeren de verdeling

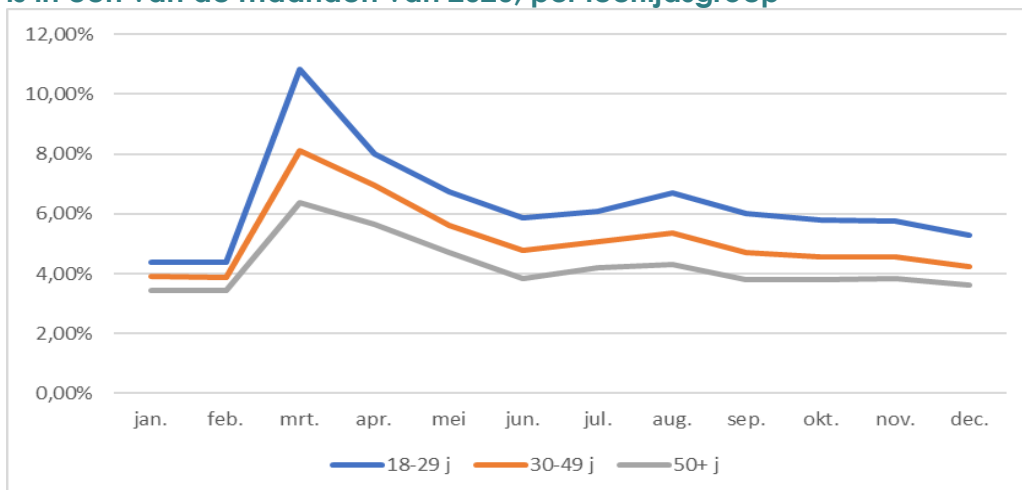
⁴⁵ <https://statbel.fgov.be/nl/wijzigingen-de-enquete-naar-de-arbeidskrachten-eak-2021>

⁴⁶ <https://statbel.fgov.be/nl/themas/werk-opleiding/arbeidsmarkt/transities-op-de-arbeidsmarkt> (27 september 2021)

⁴⁷ <https://www.duoforajob.be/nl/etude-digital-divide-nl/>

in de recentste maanden evenwichtiger (zie grafieken hieronder)⁴⁸. In maart en april werden vooral lonen tussen €1560 en €2860 bruto getroffen door een overgang naar volledige werkloosheid. Met het herstel zijn het vooral de lonen tussen €1560 en €2340 die nog steeds getroffen worden door een overgang naar volledige werkloosheid. Werknemers in de lagere loonklassen werden dus vaker werkloos, en de kloof ten opzichte van de hoogste klasse was in de hele periode maart-december groter dan in januari en februari. In maart ging het bij alle categorieën vaak slechts om deeltijdse werkloosheid (men was niet de volledige maand werkloos), maar daarna was het grootste deel van de uitstromers naar werkloosheid vrijwel de volledig maand werkloos. Tot slot stroomden werkzoekenden geboren buiten de EU vaker uit naar inactiviteit dan werkzoekenden geboren in België, en het aandeel werkenden dat uitstroomt verdubbelde bij personen geboren buiten de EU (Bron: EAK)⁴⁹. Zowel op vlak van inactiviteit als werkloosheid namen bestaande ongelijkheden dus toe tijdens het tweede trimester.

Grafiek 10 : Aandeel werkenden in het vierde kwartaal van 2019 dat werkloos is in een van de maanden van 2020, per leeftijdsgroep

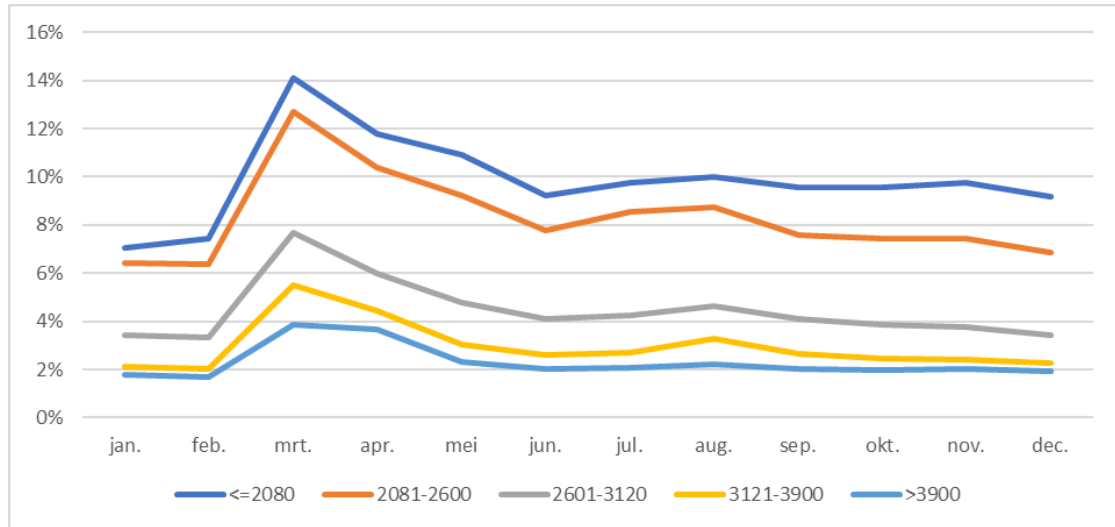

Bron: FOD WASO op basis van gegevens van SIGEDIS

⁴⁸ Het gaat hier om een methodologie die nog volop in ontwikkeling is, dus de cijfers zijn voorlopig.

⁴⁹ Voor meer details over de EAK-evoluties in het eerste en tweede trimester van 2020, zie COVIVAT, Beleidsnota nr.6 (december 2020).

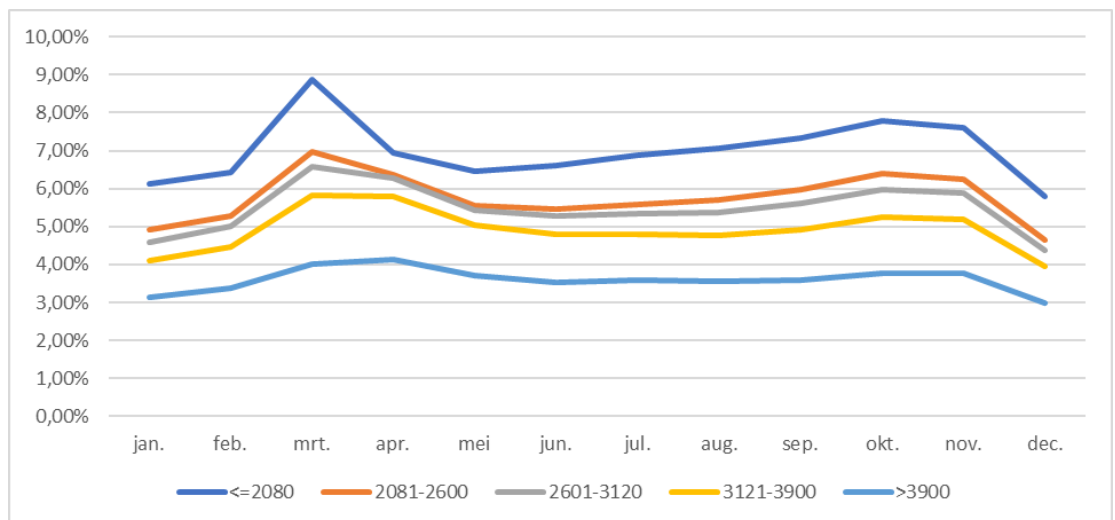
Grafiek 11 : Aandeel van de werkenden in het vierde kwartaal van 2019 die werkloos zijn in een van de maanden van 2020, naar loonklasse (bruto maandsalaris, VTE)

Bron: FOD WASO op basis van gegevens van SIGEDIS

Loontrekkenden uit lagere loonklassen waren tot slot ook vaker afwezig wegens ziekte doorheen 2020 (zie grafiek hieronder). Naast het feit dat een deel van de jobs met lagere lonen meer gezondheidsrisico's met zich meebrengen (fysiek werk, meer contactberoepen) kon men in deze jobs waarschijnlijk ook minder vaak gebruik maken van telewerk. SD Worx stelt in haar eigen cijfers van januari 2019 tot en met juli 2021 vast dat het middellang ziekteverzuim voortdurend toeneemt.⁵⁰ De stijging is het sterkst bij werknemers onder de 25 jaar. Bij arbeiders ligt het percentage bijna dubbel zo hoog als bij bedienden, met een verzuimpercentage van 4,39% ten opzichte van 2,34%.

Grafiek 12 : Aandeel van de werkzame personen in het vierde kwartaal van 2019 die met ziekteverlof zijn in een van de maanden van 2020, naar loonklasse (bruto maandsalaris, VTE)

Bron: FOD WASO op basis van gegevens van SIGEDIS

⁵⁰ <https://www.sdworx.be/nl-be/pers/2021/2021-08-30-het-middellang-ziekteverzuim>

Gegevens van het Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming van het KSZ worden gebruikt om **trajecten tussen verschillende statussen** (werknemers, tijdelijk werklozen, werkzoekenden en leefloon) te analyseren over de eerste drie kwartalen van 2020 voor mensen die werkten in het 4e kwartaal van 2019. Deze gegevens over de verschillende statussen zijn nog niet volledig beschikbaar, dus de resultaten van de analyse geven een eerste overzicht van de situatie. De eerste vaststelling die kan worden gedaan, is dat 65,2% van de werknemers in het 4e kwartaal van 2019 aan het werk bleef tijdens de eerste drie kwartalen van 2020. Vrouwen bleven meer werken dan mannen (70,1% tegenover 60,5%). 3,9% was tijdelijk werkloos (4,5% voor mannen en 3,5% voor vrouwen), 3,9% was werkzoekend (2,7% voor mannen en 5,1% voor vrouwen) en slechts 0,2% had het leefloon (0,2% voor zowel mannen als vrouwen) tijdens de eerste drie kwartalen van 2020. De tweede bevinding is dat slechts 1,2% van de werknemers die in het eerste kwartaal van 2020 nog een job hadden, tijdelijk werkloos was in de volgende twee kwartalen, en 4,5% tijdelijk werkloos was in een van de volgende twee kwartalen. Daarentegen was 3,7% van de werknemers die in het eerste kwartaal van 2020 nog werk hadden, in de volgende twee kwartalen werkzoekend, en 1,9% in een van de volgende twee kwartalen. De derde bevinding is dat 47,6% van de mensen die tijdelijk werkloos waren in Q1 2020, opnieuw werk hadden in de volgende twee kwartalen, 6,0% had alleen werk in Q2 en 25,4% had alleen werk in Q3. 4,3% van degenen die tijdelijk werkloos waren in Q1 2020 waren werkzoekend in de volgende twee kwartalen, en 3,4% waren werkzoekend in een van de volgende twee kwartalen. Tijdelijke werkloosheid heeft dus zijn rol als werkloosheidsbuffer vervuld tijdens de eerste drie kwartalen van 2020. De laatste vaststelling is dat heel weinig mensen die in het eerste kwartaal van 2020 werk hadden of tijdelijk werkloos waren, in de volgende kwartalen onder het bestaansminimum kwamen (telkens minder dan 0,5%).

De RVA-gegevens over de overgang van tijdelijke naar volledige werkloosheid analyseren ook de terugkeer naar werk binnen 3 maanden na volledige werkloosheid. Van maart tot september 2020 lijken de gegevens erop te wijzen, in vergelijking met dezelfde periodes in 2018 en 2019, dat een groter deel van de mensen die een maand na tijdelijk werkloos te zijn geweest volledig werkloos waren, binnen drie maanden weer aan het werk ging (bijvoorbeeld 29,2% in maart 2020 in vergelijking met 11,8% in maart 2019 en 10,7% in maart 2018, of 15,7% in juli 2020 in vergelijking met 11,6% in juli 2019 en 10,9% in juli 2018). De gegevens van september 2020 tot januari 2021 laten een trend zien die sterk lijkt op die voor dezelfde periode in 2018 en 2019. Voor mensen die volledig werkloos zijn drie maanden na tijdelijk werkloos te zijn geweest, lijkt de dynamiek van de terugkeer naar werk die is waargenomen van maart tot mei 2020 sterk op die waargenomen in 2018 en 2019 (bijvoorbeeld 19,0% in mei 2020 vergeleken met 19,8% in mei 2019 en 19,5% in mei 2018).

Wanneer we in de data van de KSZ enkel de personen bekijken die in het 4de kwartaal van 2019 een interimcontract hadden, zien we dat van deze groep slechts 37,5% loontrekkend (zonder tijdelijke werkloosheid) is in zowel Q1, 2 als 3

van 2020 (34,8% bij mannen, 41,4% bij vrouwen). Van de personen die nog loontrekkend waren in het eerste trimester van 2020 was er echter 84,7% ook loontrekkend in het tweede trimester en 88,7% ook in het derde. Van de uitzendwerkers die in Q1 en Q2 (deels) tijdelijk werkloos waren, is 63,3% aan het werk (zonder TW) in Q3, en 29,1% is opnieuw of nog steeds tijdelijk werkloos. 10,2% van de personen die zowel in Q1 als Q2 tijdelijk werkloos waren, is (deels) werkzoekend in Q3, maar slechts 0,2% werd begunstigde van een leefloon. Ten slotte was 9,2% van de interimwerkers die werkten eind 2019 (deels) werkzoekend in zowel Q1, 2 als 3. Toch aanzienlijk hoger dan de 3,9% bij het totaal van de loontrekkenden (zie paragraaf hierboven). Bij het leefloon gaat het om 0,6%, dus ook licht hoger dan bij het totaal van de loontrekkenden 2019_4.

Wat betreft de jobstudenten (bron: KSZ) is het evident dat er weinig van de jobstudenten uit het 4de kwartaal 2019 in de drie beschikbare kwartalen van 2020 werkten (1,7%), maar we zien wel dat in het 3de kwartaal opnieuw een groter aandeel van hen werken dan in het 1ste en 2de (9,8% tegenover 2,7% in Q1 en 4,0% in Q2). Het aandeel leefloongerechtigden op de jobstudenten 2019_4 bedroeg in het 3de kwartaal 1,8%, terwijl het in Q1 en Q2 nog respectievelijk 2,4 en 2,6% was. In het derde kwartaal was echter 7,9% van hen (deels) werkzoekend, tegenover 2,8 en 3,2% de kwartalen ervoor. Dat kan echter ook te maken hebben met het feit dat er onder de jobstudenten veel schoolverlatenden zijn, die zich aan het einde van het schooljaar registreren bij de diensten voor arbeidsbemiddeling.

Van alle werknemers die in Q4 2019 een job hadden, waren de meeste koppels (63,3%), waaronder 43,0% zonder kinderen en 20,3% met kinderen. 14,4% was alleenstaand en 6,1% alleenstaande ouders. De opmerkelijke verschillen tussen mannen en vrouwen zijn voor te merken bij alleenstaanden en alleenstaande ouders. Het aandeel alleenstaanden is hoger bij mannen dan bij vrouwen (16,4% tegenover 12,4%) en het aandeel alleenstaande ouders is hoger bij vrouwen dan bij mannen (10,1% tegenover 2,2%).

Ongeacht het type huishouden is het aandeel voltijds werk aanzienlijk hoger dan het aandeel deeltijds werk. Het aandeel voltijds werk is echter aanzienlijk lager voor alleenstaande ouders (51,7% vergeleken met 62,0% gemiddeld). Het is geen verrassing dat meer vrouwen dan mannen deeltijds werken (55,8% tegenover 20,5%). Het aandeel deeltijdse arbeid is bijzonder hoog voor vrouwen in paren met kinderen (62,6%), gevolgd door alleenstaande ouders (54,7%).

Gemiddeld hebben deeltijdse werknemers die minder dan halftijds werken een hoger aandeel in de werkloosheid dan tijdelijke werkloosheid, terwijl het omgekeerde geldt voor deeltijdse werknemers die meer dan halftijds werken. Mensen die deeltijds werken en tussen 55 en 95% van een voltijdse job werken, lijken meer aan het werk te zijn gebleven tijdens de eerste twee kwartalen als geheel dan andere types van deeltijds werken (halftijds en degenen die meer dan 95% van een voltijdse job werken). Uit de gegevens blijkt ook dat deeltijdse eenoudergezinnen het meest door werkloosheid getroffen lijken te zijn. Zij

profiteerden minder van tijdelijke werkloosheid. Toch lijken ze in de eerste twee kwartalen over het geheel genomen meer aan het werk te zijn gebleven dan andere huishoudtypes. Voor alleenstaanden kunnen dezelfde vaststellingen worden gedaan, maar in mindere mate.

Met uitzondering van kleine deeltijdse banen (minder dan halftijds) bleven vrouwen de eerste twee kwartalen meer werken dan mannen. Met uitzondering van alleenstaande vrouwen en vrouwen in koppels die deeltijds werken, is het aandeel werkloze vrouwen groter dan dat van mannen. Het aandeel werkloze vrouwen hoofd van eenoudergezinnen is veel hoger dan wat werd waargenomen voor andere huishoudtypes (tussen 15 en 20 procentpunten voor parttimers en parttimers die minder dan halftijds werken, minder dan 10 procentpunten voor parttimers die tussen 55 en 95% van een voltijdse job werken en minder dan 5 procentpunten voor parttimers die meer dan 95% van een voltijdse job werken).

De tewerkstellingsgegevens van de RSZ (reguliere tewerkstelling – privésector) gaven aan het begin van de coronacrisis vooral een effect op de instroom die met meer dan een derde terugviel, maar toonden ook een zeer lage uitstroom. De hele periode juli-september toonde een vrij positief beeld. De weken 43- 50 vielen terug naar een lager niveau, onder andere onder invloed van de lockdown en onzekerheid i.v.m. de tweede coronagolf. De weken 51 en 52 vertoonden een negatief beeld, maar dit werd meer dan waarschijnlijk ook beïnvloedt door de stopzetting van tijdelijke contracten in die sectoren die ook in gewone omstandigheden tijdens de Kerstvakantie geheel of gedeeltelijk gesloten zijn. In januari-april 2021 bleef de instroom redelijk constant, maar op een laag niveau. Het saldo bleef licht positief, met uitzondering van negatieve einde-maand-effecten eind maart en eind april 2021.

Ten opzichte van dezelfde periode in 2020 vertoonde de loontrekkende tewerkstelling in het **tweede kwartaal 2021** een beeld van herneming. Het aantal jobs (+2,3%) en het aantal mensen met een job (+1,8%) nam toe, het gepresteerde arbeidsvolume (uitgedrukt in voltijdsequivalenten) herstelde sterk (+13,6%).⁵¹ Er was vooral herstel bij de zeer tijdelijke jobs. De toename in het aantal arbeidsplaatsen vond zowel plaats in de privésector (+2,4% t.o.v. 2020), als in de overheidssector (+1,9% t.o.v. 2020), en zowel in de privésector als in het overheidssector is daardoor het aantal arbeidsplaatsen op 30 juni 2021 hoger dan op 30 juni 2019 (+1,3% voor de privé, +2,2% voor de overheidssector en onderwijs).

Gedurende de laatste maanden voorafgaand aan de Coronacrisis kende de tewerkstelling van uitzendkrachten een lichte terugval (-3,5% tijdens het 4de kwartaal 2019 – gegevens snelle ramingen). Het is duidelijk dat de sluiting van heel wat sectoren rond 18 maart een directe impact had op de inzet van uitzendkrachten. Het blijft echter onduidelijk in welke mate uitzendkrachten die op tijdelijke werkloosheid zijn geplaatst, opgenomen zijn in deze aantallen. Een scherpe daling van 25% tot 30% in maart, gevolgd door een stabilisering rond dit niveau in april. Vanaf begin mei was er week na week een lichte herneming

⁵¹ RSZ, Arbeidsmarktanalyse voor het tweede kwartaal 2021: <https://www.rsz.be/nieuws/2021/10/05/arbeidsmarktanalyse-voor-het-tweede-kwartaal-2021>.

merkbaar, maar aan het begin van de zomerperiode viel het aantal uitzendkrachten licht terug (ca. – 15%). In oktober verkleint de terugval in het aantal uitzendkrachten aanvankelijk nog verder tot -5% ten opzichte van een jaar eerder. De impact van de hernieuwde sluiting van niet-essentiële activiteiten is merkbaar in de cijfers voor november en december. In december is de terugval beperkt (ongeveer -5%), vooral tijdens de eindejaarsperiode. In januari en februari ligt het aantal uitzendkrachten tussen de 5 à 10% lager dan in dezelfde periode vorig jaar. Vanaf eind februari wordt het verschil kleiner dan 5%.

Ook de tewerkstelling van “extra's” en “flexi-jobbers”⁵² in de horeca viel volledig stil, en ook in de uitzend- en interimsector werd met name voor de flexi's – die vaak ook in de horeca aan de slag zijn – een belangrijke terugval opgetekend. De lichte herneming in de inzet van extra's en flexi's in de horeca tijdens de zomer zwakte af vanaf begin oktober, door de nieuwe coronagolf en de strengere maatregelen die in een aantal provincies reeds werden ingevoerd. De sluiting van de horeca vanaf 19 oktober had een duidelijke impact op de cijfers vanaf eind oktober. Tijdens de gehele tweede lockdown (november-februari) bleven de aantallen op eenzelfde laag niveau hangen, dat wel beduidend hoger was dan tijdens de eerste lockdown.

De daling van het aantal extra's in de land- en tuinbouw ten opzichte van 2019 was daarentegen in maart eerder beperkt en de cijfers van april 2020 liggen op het niveau van deze van de overeenstemmende maanden van 2019. Vanaf de maand mei werden zelfs hogere aantallen zelfs hoger dan in 2019 opgetekend. Dit was mogelijk een effect van het inzetten van werknemers uit andere sectoren die in tijdelijke werkloosheid zijn die niet dezelfde productiviteit hebben of evenveel uren werken en waarvan er mogelijks meer moeten ingezet worden. Vanaf midden augustus liep het aantal sterk op doordat de piek van het oogstseizoen in 2020 vroeger viel dan het jaar ervoor. Ook na de piek van eind augustus bleef het niveau van extra's in de hele maand september hoger dan dat van 2019. Vanaf oktober viel het aantal extra's terug op hetzelfde niveau als dat van 2019 en vanaf november was het alweer hoger.

Het aantal flexijobs in de detailhandel was begin 2020 ongeveer het dubbele van begin 2019 en viel ten gevolge van corona terug tot de niveaus van 2019 vanaf het einde van maart. De heropening van een aantal sectoren die beroep kunnen doen op flexijobs liet zich duidelijk zien vanaf de weekends van 9 en 18 mei en stilaan werd terug het niveau van voor de coronamaatregelen weer bereikt. Ook hier zien we echter een seizoensgebonden daling in de zomer ten gevolge van de hogere mate van studentenarbeid en doordat meer flexiwerknemers met vakantie zijn. Vanaf het tweede weekend van augustus nam de vraag naar flexiwerknemers opnieuw toe, en deze trend zette zich door in september en oktober. Het laatste weekeinde voor de nieuwe lockdown gaf nog een piek in de tewerkstelling van flexijobs in de detailhandel, maar in november daalde deze sterk, zij het minder fors dan in maart. Dankzij de

---

Met de zogenaamde 'flexi-jobs' doelen we op, het nieuwe statuut dat op 1 december 2015 werd gecreëerd en aan werknemers en gepensioneerden een voordelig manier biedt om bij te verdienen.

eindejaarsperiode piekte de tewerkstelling van flexijobs in de handel in december (boven het niveau van 2019). Ook begin 2021 lag het aantal flexiwerknemers in de detailhandel sterk boven het niveau van vorig jaar (van + 35% tot +40). In maart bleven de cijfers in de detailhandel op het niveau van de voorgaande maanden.

De COVIVAT-beleidsnota 9 houdt rekening met de impact van het wegvallen van een flexijob op het inkomen.⁵³ Daaruit blijkt dat meer dan één op drie werknemers in 2020 inkomensverlies leed door tijdelijke werkloosheid of een terugval in inkomen uit flexi-jobs. Werknemers die tijdelijk werkloos werden én een flexi-job zagen wegvallen, verliezen gemiddeld 24,4% in bruto-termen. Het beschikbaar inkomen daalt met 7,8% of € 2 457.⁵⁴

Uit de cijfers over studentenarbeid blijkt een daling van rond 35% voor het 2de kwartaal. Vanaf begin juli begint de typische zomerpiek van studentenarbeid, ook in 2020. Die piek bleef wel lager dan voorgaand jaar, maar komt vanaf eind juli en in augustus toch in de buurt van het niveau van 2019. In september en oktober komt het aantal studenten geregistreerd in dimona terug op het niveau van 2019. Overigens zien we ook een terugval in de tewerkstelling van leerlingen voor wie een werkervaring deel uitmaakt van hun opleiding (duaal leren). De RSZ stelt vast dat hun werkgelegenheid in VTE in het eerste kwartaal van 2020 een kwart lager ligt dan in het eerste kwartaal 2019 (waarbij een deel wordt gecompenseerd door "gelijkgestelde" inactiviteitsdagen, maar die uiteraard niet bijdragen aan de effectieve opleiding).

We zagen ook een forse afname van de detacheringsaanvragen in de LIMOSA-database. Tijdens de eerste inperkingsmaand in België (van 18 maart tot 17 april 2020) werden 38.809 meldingen geregistreerd, d.w.z. minder dan de helft (49%) van de in dezelfde periode in 2019 geregistreerde meldingen (79.501). In totaal werden er in LIMOSA in 2020 (januari t.e.m. november) 770.000 meldingen geregistreerd, een daling van 12% en 14% ten opzichte van 2018 en 2019. De COVID-19 pandemie had een duidelijke impact op de klassieke arbeidsmigratie. Het aantal aangevraagde arbeidskaarten/gecombineerde vergunningen kende een sterke daling in april-mei en bleef 'onder niveau' tot aan het einde van 2020. In totaal werden er in Vlaanderen in 2020 (januari t.e.m. november) 7.778 arbeidskaarten/gecombineerde vergunningen type B aangevraagd. Dat aantal lag 22% en 31% lager dan in 2018 en 2019.⁵⁵

Naast de reguliere arbeidsmarkt kent België ook een irreguliere arbeidsmarkt. We moeten ervan uitgaan dat tijdens de lockdown een groot deel van het zwartwerk stilviel, met de sociale en economische gevolgen van dien. De omvang van zwartwerk kan niet eenvoudig worden ingeschat. Op basis van gegevens van de NBB en de RVA, ervan uitgaand dat in elke sector zwartwerkers een even grote kans hebben om tijdelijk zonder werk te zitten als de wel aangegeven werknemers, schat de FOD WASO dat er 14.400

⁵³ Bart Capéau, André Decoster, Jonas Vanderkelen, Stijn Van Houtven, 'COVIVAT-beleidsnota 9: De impact van de COVID-19 schok voor loon- en weddetrekkenden in 2020' (Leuven April 2021).

⁵⁴ Ibidem, p. 2.

⁵⁵ De cijfers uit deze paragraaf en meer details over de impact van de pandemie op arbeidsmigratie en -mobiliteit zijn te vinden in: D. Lens, I. Marx en N. Mussche, COVIVAT beleidsnota 8, februari 2021 (<https://sites.google.com/view/covivat/home#h.3jufkpv43va>)

zwartwerkers die daarnaast geen andere baan hebben omwille van corona geen werk meer hadden (in geval van verschuivende verhoudingen tussen de reguliere en zwarte economie door toedoen van de COVID-19 pandemie kan dit cijfer uiteraard sterk afwijken). Ze situeerden zich vooral in de bouw, de kleinhandel en de horeca. Het is belangrijk om voor ogen te houden dat dit geen inschatting van de impact op het volledige zwartwerk is, maar van de impact op mensen die geen ander werk dan zwartwerk uitoefenen. In de mate dat zij dat niet al met een uitkering combineren is dat ook de meest problematische groep, aangezien zij geen andere baan hebben waaruit ze sociale rechten kunnen putten.

Zelfstandigen en het overbruggingsrecht

COVID-19 en de lockdown hadden ook een ongeziene impact op een groot deel van de zelfstandigen. Een aantal categorieën moest verplicht de zelfstandige activiteit stoppen, anderen werden indirect getroffen bijvoorbeeld omdat zij voor hun zelfstandige activiteit sterk afhankelijk zijn van sectoren waarvoor een verplichte sluiting gold. Er werden snel maatregelen genomen om de gevolgen op te vangen, met name via een tijdelijke uitbreiding van het overbruggingsrecht. Ook werden maatregelen genomen inzake een versoepeling van betalingsfaciliteiten zoals uitstel van sociale bijdragen, kwijtschelding van de verhogingen bij laattijdige betalingen, vrijstelling van de sociale bijdragen, mogelijke neerwaartse herziening van de sociale bijdragen, tijdelijke opschorting van de invorderingsprocedure. Aangezien statistische gegevens over zelfstandig werk beperkter zijn dan voor werknemers vormt het beroep op deze steunmaatregelen en het profiel van de begunstigen momenteel de belangrijkste bron van informatie over de sociaal-economische impact van COVID-19 voor zelfstandigen.

Net zoals dat het geval was voor de tijdelijke werkloosheid onder werknemers, werd er snel massaal beroep gedaan op het crisis-overbruggingsrecht voor zelfstandigen⁵⁶. In maart 2020 ontvingen 396.162 zelfstandigen een volledig of partieel crisis-overbruggingsrecht, dit steeg nog iets in april waar er 413.915 dossiers werden uitbetaald en ook in mei lag dit nog in dezelfde grootteorde, nl. 379.465 (zie grafiek 13). Voor de periode maart-mei ontving rond 45% tot ruim 50% van de zelfstandigen in hoofdberoep een crisis-overbruggingsrecht⁵⁷. Vanaf juni daalde dit aanzienlijk als gevolg van de afbouw van de lockdown maatregelen en de invoering van het relance-overbruggingsrecht. In juni bedroeg het aantal betalingen nog 162.373⁵⁸, wat neerkomt op 14% van het aantal zelfstandigen in hoofdberoep, en in juli nog 120.954. Voor augustus en september ontvingen resp. nog 119.236 en 84.735 zelfstandigen een overbruggingsrecht⁵⁹. Ten gevolge van de nieuwe lockdown maatregelen stijgt

⁵⁶ Er weze opgemerkt dat onderstaande cijfers nog sterk kunnen fluctueren, zij moeten als voorlopig beschouwd worden. De globale grootte-orde en evoluties kunnen wellicht wel als betrouwbaar worden aanzien, de exacte niveaus daarentegen nog niet.

⁵⁷ Hierbij dient opgemerkt te worden dat retroactieve aanvragen mogelijk zijn, zelfs voor de eerste periode

⁵⁸ Vanaf juni: inclusief relance-overbruggingsrecht

⁵⁹ Voor de verlenging van de maatregel voor de maanden juli-augustus is er een verstrenging van de voorwaarden voor het gebruik van het crisisoverbruggingsrecht voor onderbrekingen die niet verplicht

het aantal zelfstandigen met overbruggingsrecht opnieuw vanaf oktober (116.452) en november (163.483). In december (132.931) en januari (127.349) daalt het niveau terug enigszins. Ook in februari (125.504) maart (123.751) en april (126.403) blijft het niveau boven 100.000. Vanaf mei zet zich, samen met de afbouw van de COVID-maatregelen, een scherpe daling in van het aantal overbruggingsrechten (zie hoofdstuk 'Toestand vanaf lente 2021').

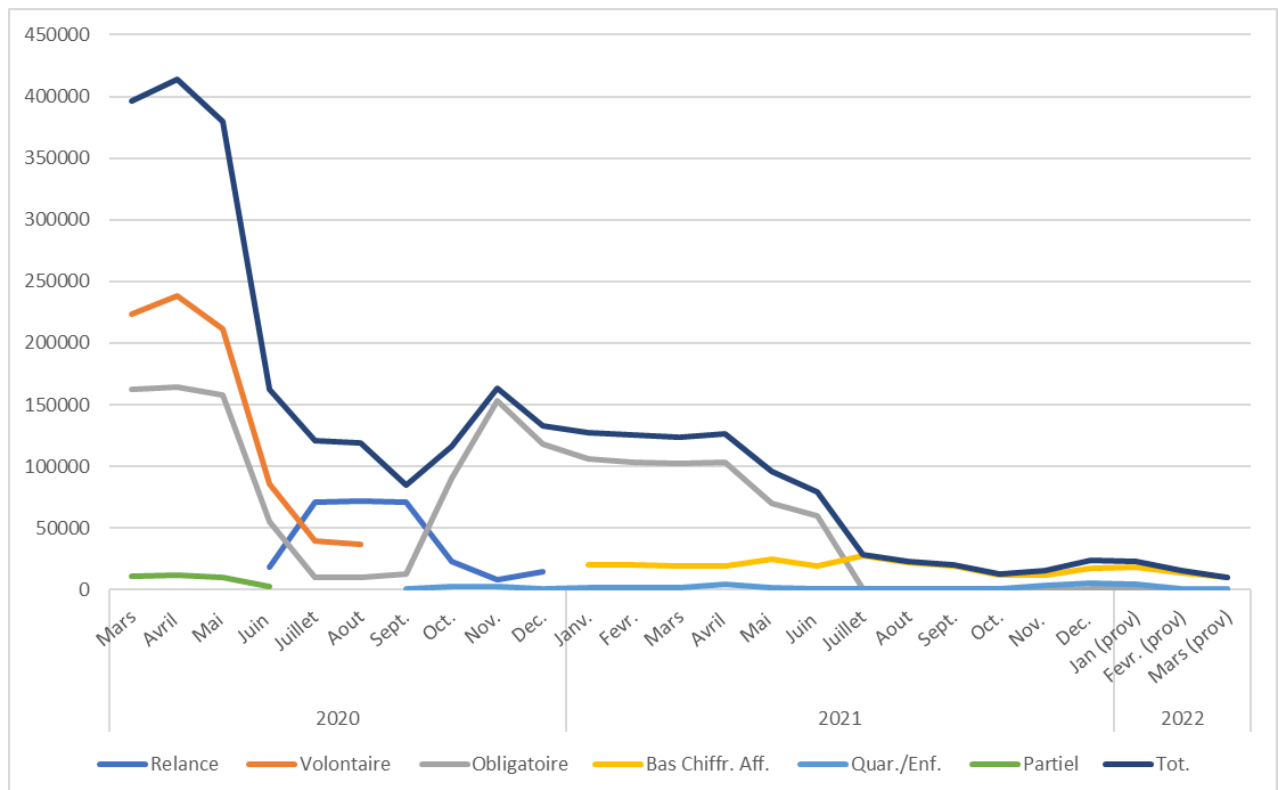
Na de eerste lockdown doet een belangrijk aantal zelfstandigen beroep op het relance-overbruggingsrecht: 71.237 juli. In augustus stijgt dit tot 72.277 en voor september ligt dit op 71.199. In oktober telt men 23.405 dossiers, in november 7.894. In december 14.236 (laatste maand wat dit type overbruggingsrecht betreft). Vanaf januari 2021 kwam er een hervorming van dit type overbruggingsrecht. De prestatie wordt toegekend wanneer een omzetsdaling van 40% kan aangetoond worden. In januari bedroeg het aantal zelfstandigen met dit type overbruggingsrecht 19.893. Dit aantal blijft min of meer op hetzelfde niveau tot mei, op dat moment wordt een stijging vastgesteld en telt men 24.535 begunstigden. In september zakt het tot 18.964 begunstigden. In oktober en november daalt het aantal nog verder tot respectievelijk 12.011 en 12.057. In de maanden oktober en november wordt deze prestatie slechts toegekend bij een vermindering van de omzetsdaling van 65%, vanaf december wordt de omzetsdaling opnieuw op 40% vastgelegd. Dit weerspiegelt zich ook in een opnieuw hoger aantal zelfstandigen met dit type overbruggingsrecht, gelijk aan 17.010 in december en (voorlopig) 17.995 in januari 2022. De voorlopige cijfers voor februari (14.047) en maart (9.733) liggen opnieuw lager.

Het dubbel overbruggingsrecht is opnieuw ingevoerd in december 2021 voornamelijk voor de sectoren die verplicht moeten sluiten. In december 2021 hebben 787 zelfstandigen overbruggingsrecht wegens verplichte sluiting aangevraagd. In januari 2022, stijgen de aanvragen tot voorlopig 931. De voorlopige cijfers voor februari en maart 2022 bedragen respectievelijk 215 en 10.

---

werden door het MB. Bij aanvraag moet het verband tussen de onderbreking en COVID gemotiveerd worden op basis van objectieve elementen.

Grafiek 13: Evolutie aantal zelfstandigen met een overbruggingsrecht (voorlopige gegevens)

Bron: RSVZ/FOD SZ, Sociale Verzekeringsfondsen

In 2020 kwam de grootste groep zelfstandigen met overbruggingsrecht uit de sector 'handel' (34,1%), gevolgd door 'vrije beroepen' (29%). In 2021 is het aandeel van de sector handel tot dusver aanzienlijk groter (50%), met gelijkaardige aandelen van de sectoren 'nijverheid' (13,6%), vrije beroepen (14,8%) en 'diensten' (18,6%).⁶⁰ Van maart 2020 tot juni 2020 ontvangt rond 60% een overbruggingsrecht omwille van verplichte sluiting. Van degenen die een overbruggingsrecht ontvangen omwille van verplichte sluiting komt het grootste aantal dus uit de sector 'handel'. Onder de overbruggingsrechten omwille van vrijwillige sluiting komt de grootste groep uit de vrije beroepen, gevolgd door 'nijverheid'. Het relance-overbruggingsrecht komt voornamelijk (61%) terecht bij zelfstandigen uit de 'handel' (tabel 3). Over de diverse types overbruggingsrecht is in april 66% man en 34% vrouw, wat grosso modo overeenkomt met het aandeel in de populatie zelfstandigen⁶¹.

⁶⁰ Overbruggingsrecht, verdeling naar sector (10/5/2021)

%	2020	2021
Landbouw	4,5	3,0
Visserij	0,0	0,0
Nijverheid	22,5	13,6
Handel	34,1	50,0
Vrije beroepen	29,0	14,8
Diensten	9,8	18,6
TOTAAL	100	100

Bron: RSVZ

⁶¹ Deze gegevens zijn gebaseerd op uitbetalingen, niet op personen.

Het gebruik van het crisioverbruggingsrecht was in 2020 vrij gelijk gespreid over de verschillende inkomensgroepen onder de zelfstandigen in hoofdberoep, zij het dat de opname onder de laagste en hoogste inkomensklassen wat lager is. Er weze opgemerkt dat het voorlopige cijfers betreft.

Tabel 3: Opname crisioverbruggingsrecht naar (netto) inkomensklassen
(voorlopige gegevens)

Inkomen	Aantal zelfstandigen (hoofdberoep)	Crisioverbruggingsrecht	%
Onbekend	95,921	39,482	41,16%
Inkomen < 0	1,051	99	9,42%
0 <= inkomen <= 6.996,89	128,256	54,567	42,55%
6.996,89 < inkomen <= 10.495,32	47,433	28,491	60,07%
10.495,32 < inkomen <= 13.993,78	57,104	35,449	62,08%
13.993,78 < inkomen <= 17.631,06	54,664	34,691	63,46%
17.631,06 < inkomen <= 22.213,74	60,135	36,822	61,23%
22.213,74 < inkomen <= 27.987,56	63,492	37,408	58,92%
27.987,56 < inkomen <= 39.580,39	113,510	57,580	50,73%
39.580,39 < inkomen <= 55.975,11	73,815	32,717	44,32%
> 55.975,11	65,881	24,409	37,05%
Totaal	761,262	381,715	50,14%

Bron: Sociale Verzekeringsfondsen, RSVZ, FOD Sociale Zekerheid

Het aantal zelfstandigen dat uitstel van betaling van sociale bijdragen aanvraag voor de voorlopige bijdragen 2020 en de regularisatiebijdragen 2018 bedraagt op 20.04.2022 319.748 (voorlopige bijdragen 2020) en 130.102 (regularisatie bijdragen 2018). Deze maatregel is verdergezet in 2021 voor de voorlopige bijdragen 2021 en de regularisatiebijdragen 2019. Op 20.04.2022 vroegen 42.768 uitstel voor de voorlopige bijdragen 2021 en 19.874 uitstel voor de regularisatiebijdragen 2019 die in 2021 verschuldigd zijn (voorlopige cijfers). In 2020 werden 86.879 aanvragen om vrijstelling van de betaling van sociale bijdragen behandeld. Op 20.04.2022 werden 52.747 aanvragen die in 2021 ingediend werden goedgekeurd. Vrijgestelde bijdragen in 2020 bedragen financieel 364.468.339 euro en in 2021 voorlopig 226.522.020 euro.

Het Federaal Planbureau⁶² berekende de financiële impact van het beroep op een uitkering tijdelijke werkloosheid en op het overbruggingsrecht door voor

⁶² Van Camp, G., Vandelannoote, D. COVID-19-crisis: simulatie impact van het loonverlies bij tijdelijke werkloosheid in geval van overmacht en het inkomensverlies in geval van overbruggingsrecht, FPB Webinar 8/10/2020

een aantal typegevallen de netto vervangingsratio te berekenen.⁶³ De simulaties gebeuren voor drie inkomensniveaus (67%, 100% en 167% van het bruto inkomen) en vier gezinstypes (alleenstaande, alleenstaande met kinderen, koppel, koppel met kinderen). Bij deze gegevens moet rekening gehouden worden met het feit dat het hier gaat om de impact op het inkomen op jaarbasis. Andere premies (bv. hinderpremie, sluitingspremie) worden hier niet in rekening gebracht. We bespreken hier verder enkel de resultaten voor het overbruggingsrecht. Belangrijk is hier ook dat de berekening gebaseerd is op de hoogte van de bedragen vóór de verdubbeling van de uitkering in het kader van de nieuwe lockdownmaatregelen. Uiteraard liggen de vervangingsratio's onder de huidige voorwaarden veel hoger dan de hieronder gepresenteerde cijfers.

Uit tabel 4 blijkt dat de impact op de netto vervangingsratio voor alle inkomensniveaus en over de gezinstypes zeer beperkt is indien het beroep op het overbruggingsrecht beperkt is tot 1 maand. De vervangingsratio bedraagt dan minstens 95%. Ook wanneer het beroep op deze uitkering beperkt blijft tot drie maanden blijft de impact nog relatief beperkt. Bij een beroep op het overbruggingsrecht voor drie maanden is de impact groter voor alleenstaanden dan voor koppels. Voor alleenstaanden zonder kinderen daalt de vervangingsratio tot maximaal 85% (hoge inkomens) en voor alleenstaanden met kinderen tot maximaal 88%. Voor koppels situeert de vervangingsratio zich dan rond de 95%. Bij de resultaten voor koppels dient hier wel opgemerkt te worden dat het steeds gaat om resultaten waarbij verondersteld wordt dat de tweede partner werkt aan een gemiddeld inkomen en geen inkomensverlies ondervindt als gevolg van de COVID-19 crisis.

In het geval het beroep op het overbruggingsrecht 12 maanden zou bedragen zou de impact op het beschikbaar inkomen wel groot zijn, zeker voor gezinnen zonder kinderen met hogere inkomens. Voor lage inkomens situeert de vervangingsratio zich dan tussen 74% en 95%, afhankelijk van de gezinssituatie. Voor hogere inkomens is dit tussen 37% en 70%.

Op basis van een verdere verdelingsanalyse stelt het FPB vast dat er bij gezinnen met een zeer laag equivalent beschikbaar inkomen een lichte toename is van het beschikbaar inkomen ten gevolge van de diverse crisismaatregelen. Daarbij gaat het vooral om zelfstandigen voor wie het bruto-inkomen lager ligt dan het overbruggingsrecht. De studie wijst er wel op dat dit resultaat mede kan veroorzaakt worden door de gebruikte methode om het bruto inkomen te schatten.

⁶³ De netto vervangingsratio geeft de verhouding tussen het beschikbaar inkomen inclusief een periode van tijdelijke werkloosheid of overbruggingsrecht en het beschikbaar inkomen wanneer het betrokken individu verder zou gewerkt hebben in dezelfde periode.

Tabel 4: Netto vervangingsratio volgens gezinstype en hoogte van het inkomen bij overbruggingsrecht voor een zelfstandige (% vergelijking t.o.v. baseline, berekend met parameters geldig op 1 januari 2020)

Hoogte van het inkomen	67% gemiddeld bruto inkomen	Gemiddeld bruto inkomen	167% gemiddeld bruto inkomen
Alleenstaande zonder kinderen			
1 maand	97,8	96,2	94,7
2 maand	95,6	92,5	89,4
3 maand	93,4	89,0	84,1
12 maand	73,7	56,1	37,1
Alleenstaande, 2 kinderen			
1 maand	99,1	97,9	95,8
2 maand	98,1	95,8	91,6
3 maand	97,2	93,6	87,8
12 maand	88,2	76,3	54,2
Hoogte van het inkomen	67% gemiddeld bruto inkomen	Gemiddeld bruto inkomen	167% gemiddeld bruto inkomen
Koppel zonder kinderen			
1 maand	99,1	98,3	97,1
2 maand	98,3	96,5	94,1
3 maand	97,4	95,0	91,1
12 maand	89,8	80,1	64,8
Koppel, 2 kinderen			
1 maand	99,6	98,7	97,5
2 maand	99,1	97,4	94,9
3 maand	98,7	96,1	92,4
12 maand	94,4	85,2	70,1

Bron: Federaal Planbureau, oktober 2020

In de periode mei-juni 2020 worden enkele nieuwe maatregelen gelanceerd die inspelen op de afbouw van de lockdown en die een ondersteuning van de heropstart van de zelfstandige activiteit beogen.

Een *ouderschapsuitkering Covid-19* werd voorzien in mei, juni, juli, augustus en september 2020 voor ouders die zelfstandige in hoofdberoep zijn, die hun activiteit verderzetten of hernemen en die ertoe gebracht worden om hun arbeidstijd te verminderen, om te zorgen voor één of meerdere kinderen jonger dan 12 jaar of met een beperking. Deze uitkering was niet cumuleerbaar met het tijdelijke crisioverbruggingsrecht, aangezien er een activiteit uitgeoefend wordt. De uitkering bedroeg 532,24 per maand (875- 1050 na juni- euro in geval van een eenoudergezin)⁶⁴. Het aantal toegekende aanvragen in 2020 bedroeg 60.881, de realisaties bedragen 33.358.888 euro.

Er kan vermoed worden dat de impact van COVID-19 en de maatregelen in dat kader in een significant aantal gevallen groot is geweest. Er bestaat dan ook de vrees dat dit zal leiden tot een belangrijk aantal faillissementen. Hiervoor werd een bescherming geboden door voor solvabele bedrijven geen faillissementen te laten uitspreken tot 17 juni (zie voetnoot 53). Van 6 november

⁶⁴ Bedragen voor mei-juni, bedragen werden aangepast in daaropvolgende maanden

2020 tot 31 januari 2021 werd een nieuw moratorium op faillissementen ingesteld. Wellicht mede als gevolg van deze bescherming en de ondersteuningsmaatregelen vertonen de gegevens van STATBEL inzake het aantal faillissementen van zelfstandigen tot dusver geen COVID-impact. Sinds 17 februari 2022 wordt er een nieuwe methode geïmplementeerd voor de berekening van het aantal faillissementen onder zelfstandigen. Deze nieuwe methode houdt rekening met nieuwe vennootschapsvormen die voortkomen uit het nieuwe Wetboek van vennootschappen en verenigingen die op 1 mei 2019 in werking trad. Hierbij valt op dat het aantal faillissementen lager ligt in vergelijking met de oude methode. Voor de maanden januari tot maart 2020 bedroeg het aantal faillissementen gemiddeld 190. Voor de maanden april en mei van dat jaar liggen de cijfers aanzienlijk lager, gemiddeld 62, om in juni terug te stijgen tot 133. Het cijfer voor juli bedraagt 102, waarmee het onder het cijfer voor juli 2019 (147) blijft. Voor augustus werden 84 faillissementen geregistreerd bij zelfstandigen voor september 160, telkens onder het niveau van het jaar voordien⁶⁵. Het aantal betrokkenen bij een aankondiging van een voornemen tot collectief ontslag (bv. in het kader van de sluiting van een onderneming) lag hoger in mei en juni, maar op jaarbasis was het aantal betrokkenen niet hoger dan gemiddeld in voorgaande jaren. In oktober en november 2020 waren er respectievelijk 873 en 1.109 betrokkenen bij een aankondiging van een procedure van collectief ontslag. In december werden er voor 819 personen collectieve ontslagen aangekondigd. Door een piek in de derde week van januari '21 bedraagt het totaal in januari 1.974. In februari waren er slechts 184 personen betrokken bij een aankondiging van collectief ontslag, maar in maart 708.

De nieuwe lockdown-maatregelen van oktober 2020 hadden opnieuw een diepe impact voor sommige categorieën van zelfstandigen. Cijfers over de impact van de nieuwe lockdown maatregelen op inkomensomstandigheden van zelfstandigen zijn nog niet beschikbaar. Er zijn echter een aantal belangrijke maatregelen getroffen voor deze categorie. Zo werd het relance OBR verlengd tot eind december en wat crisisOBR betreft heeft de Regering beslist het bedrag van de uitkering te verdubbelen voor de zelfstandigen die rechtstreeks beoogd worden door de sluitingsmaatregelen opgelegd door de overheid (ministeriële besluiten van 18 en 28 oktober 2020 en elk ander

⁶⁵ Bij deze cijfers moet opgemerkt worden dat het aantal faillissementen voor april, mei en juni beïnvloed kunnen zijn door enerzijds de verminderde activiteit van de ondernemingsrechtbanken en anderzijds door het Koninklijk Besluit van 24/04/2020. Door dit KB konden bedrijven die voor 18 maart 2020 solvabel waren, pas op 17 juni failliet verklaard worden. In de maanden juli en augustus vinden er ten slotte steeds minder faillissementen plaats, aangezien het aantal hoorzittingen door de gerechtelijke vakantie sterk wordt ingeperkt. De federale regering keurde op vrijdag 6 november 2020 een nieuw moratorium op faillissementen goed. Dit moratorium was van kracht tot en met 31 januari 2021 en bood bescherming aan deze bedrijven die hun deuren verplicht moesten sluiten als gevolg van het ministerieel besluit van 1 november 2020 tot wijziging van het ministerieel besluit van 28 oktober 2020 betreffende noodmaatregelen ter beperking van de verspreiding van het coronavirus COVID-19. Tussen beide formele moratoria in, beslisten zowel de FOD Financiën als de RSZ om een feitelijk moratorium toe te passen. Beide instanties beslisten immers dat schulden bij de belastingdiensten of de sociale zekerheid tijdelijk geen aanleiding geeft tot een faillissement. Deze regeling blijft volgens de Minister van Justitie ook na 1 februari van kracht.

daaropvolgend ministerieel besluit) en daardoor gedwongen worden hun zelfstandige activiteit volledig of gedeeltelijk te onderbreken. Die verdubbeling geldt ook voor de zelfstandigen die hoofdzakelijk afhankelijk zijn van voormelde groep van zelfstandigen, evenwel enkel op voorwaarde dat zij alle zelfstandige activiteit volledig onderbreken tijdens de periode van gedwongen onderbreking door de sluitingsmaatregelen van de overheid. Indien zij hun activiteit niet volledig onderbreken, dan komen ze sowieso in aanmerking voor de enkelvoudige uitkering.

Voor de zelfstandigen die in aanmerking komen voor de volledige uitkering bedraagt de dubbele uitkering:

- 2.583,38 EUR/ maand zonder gezinslast;
- 3.228,20 EUR/ maand met gezinslast.

Deze maatregelen werden sinds de invoering diverse keren verlengd. In maart 2021 werden de maatregelen opnieuw verlengd tot 30/6/ 2021 en ondertussen werden de maatregelen, in hun toenmalige vorm, ook voor de zelfstandigen verder verlengd tot eind september 2021. Op 1 juli 2021 werden de bedragen aan de welvaart aangepast, zij bedroegen nu 2.635,05 (=1.317,52 x 2) euro en 3.292,76 euro (= 1.646,38 x 2). Omwille van de 4de golf van de pandemie heeft de Kern op 10 december de volgende beslissingen genomen : pijler 1 is opnieuw mogelijk voor de zelfstandigen waarvan de zaak gesloten is. Voor deze categorie is het dubbel overbruggingsrecht voorzien van december 2021 tot en met maart 2022. Het crisioverbruggingsrecht bij een vermindering van het zakencijfer van 40% is mogelijk van december 2021 tot en met maart 2022. Overbruggingsrecht bij quarantaine en opvang van een kind werd ook verlengd tot eind maart 2022 en op 1.04.2022 heeft de Ministerraad nogmaals deze prestatie verlengd tot 30.06.2022.

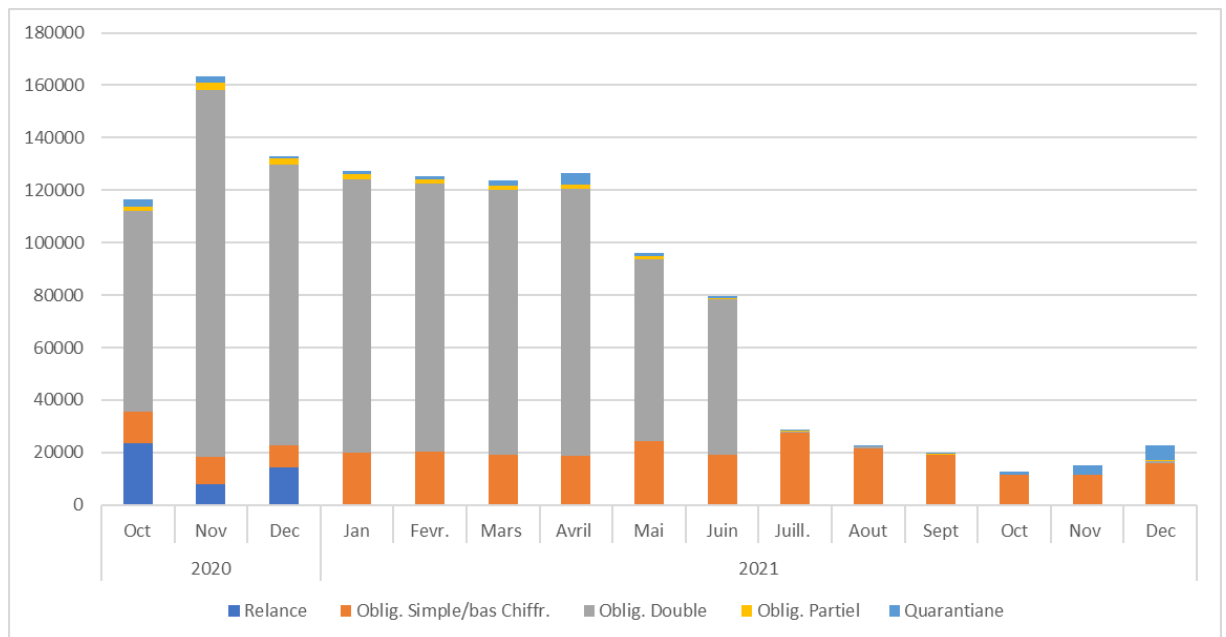
Ondertussen werden de prestaties ook aan de verschillende indexaties aangepast.

Zoals eerder aangegeven (grafiek 13) steeg ingevolge de nieuwe corona-opstoot in het najaar '20 en de maatregelen in dat verband opnieuw het beroep op het overbruggingsrecht. Alhoewel er sinds december het aantal licht daalt is dit gedurende het voorjaar van 2021 steeds boven 100.000 gebleven. Pas in mei beginnen de cijfers substantieel te dalen (zie verder). Sinds de tweede lockdown periode doet een grote meerderheid beroep op de dubbele uitkering: 76.461 in oktober, 139.737 in november 106.835 in december, 104.314 in januari, 102.099 in februari, 101.060 in maart en 101.671 in april. In de periode na de tweede lockdown, zien we echter dat het aantal zelfstandigen met een dubbele uitkering sterk daalt. Deze sterke daling is vooral waar te nemen tussen juni en juli 2021 (grafiek 14). Er kwam een einde aan deze maatregel eind september. Eind september 2021 werd een eenmalige premie aan 104.026 zelfstandigen uitbetaald. Deze financiële hulp werd gegeven aan zelfstandigen die minstens gedurende 6 maanden, tussen 1.10.2020 en 30.04.2021 OBR-prestaties ontvingen. Van december 2021 tot en met maart 2022 werd het dubbel overbruggingsrecht opnieuw ingevoerd maar slechts voor de verplichte gesloten sectoren

Volgens de nieuwe berekenmethode daalt het aantal faillissementen in de maanden oktober (158), november (148) en december (121), 2020 In januari 2021 daalt het aantal faillissementen bij zelfstandigen verder tot 113. In de maanden daarna stijgt het aantal tot 141 in april. In mei 2021 daalt het aantal faillissementen onder zelfstandigen naar 113 om vervolgens sterk te stijgen tot 148 in juni 2021.

De Nationale rekeningen bevestigen dat het aantal zelfstandigen in 2020 is gestegen en in zijn ramingen van juni 2021 merkt de Nationale Bank op dat dit zich in 2021 en de volgende jaren zou doorzetten.

Grafiek 14: Overbruggingsrecht zelfstandigen, oktober 2020-december 2021

Bron: RSVZ, FOD Sociale Zekerheid, Sociale Verzekeringsfondsen

Ruimere sociale impact en armoede maart 2020 – mei 2021

Er is een grote nood aan informatie die kan helpen om de impact van de crisis op de sociale situatie in te schatten. Er is daarbij een specifieke bezorgdheid over de impact op kwetsbare groepen. De data om een actueel beeld te verkrijgen van de impact op armoede en levensstandaard zijn veeleisend en dus vooralsnog schaars. In verdere rapportering zal gepoogd worden om hieraan in de mate van het mogelijke tegemoet te komen.

Globale impact op inkomen en levensstandaard

In het kader van ramingen over de economische vooruitzichten publiceerden zowel de Nationale Bank⁶⁶ als het Federaal Planbureau⁶⁷ voor de zomer 2020 de eerste cijfers over de impact van de crisis op het (macro-economisch) reëel beschikbaar gezinsinkomen. Beide instellingen raamden de impact, in verhouding tot de omvang van de economische schok, als relatief beperkt in 2020. Volgens de Nationale Bank zou de groei zelfs net positief blijven, terwijl het Federaal Planbureau een beperkte negatieve groei verwachtte van 1,9%. Het FPB wees er op dat bovendien de gedaalde inflatie lager blijft dan de indexering van lonen en uitkeringen. Beide instellingen wezen op de rol van de sociale overdrachten in de stabilisatie van het beschikbaar gezinsinkomen. Voor 2021 werd verwacht dat de bijdrage van inkomens en overdrachten in de groei van het huishoudinkomen omgekeerd zal zijn. Het Federaal Planbureau verwachtte wel dat de sociale uitgaven dan nog ruimschoots boven het niveau van 2019 zullen blijven, hoofdzakelijk door een toename van de uitgaven voor de 'reguliere' werkloosheid en bijstand (leefloon).

In hun ramingen uit het najaar bevestigen beide instellingen globaal bovenstaande bevindingen. In de Economische vooruitzichten van september (en actualisering van oktober) voorziet het Federaal Planbureau wel een minder grote negatieve impact op het reëel beschikbaar inkomen van particulieren. Er wordt nog een zeer beperkte negatieve groei (-0,3%) verwacht. Voor 2021 wordt een groei van 2% geraamd^{68,69}. De Nationale bank voorziet in de Economische projecties van december opnieuw net een positieve evolutie van 0,1%. Voor 2021 wordt een groei van 1,4% geraamd⁷⁰.

⁶⁶ NBB, Economic Impact of COVID-19 on the Belgian Economy, 19/5/2020

⁶⁷ Federaal Planbureau, Economische vooruitzichten 2020-2025, juni 2020

⁶⁸ Federaal Planbureau, Economische vooruitzichten 2020-2025, September 2020;

⁶⁹ Federaal Planbureau, Economische vooruitzichten 2020-2025, Actualisering van september 2020, oktober 2020

⁷⁰ NBB, Economic projections for Belgium-Autumn 2020, December 2020

Wat de levensstandaard van huishoudens betreft is het relevant op te merken dat de quasi stabiliteit van het beschikbaar inkomen samengaat met een gedaalde consumptie en een sterk gestegen spaarquote.

Dit komt opnieuw tot uiting in de Eurostat-cijfers betreffende het vierde kwartaal van 2020. In het laatste kwartaal van 2020 steeg het bruto beschikbaar inkomen van huishoudens licht, met 1,5% ten opzichte van het vorig kwartaal. Tegelijkertijd daalde de individuele consumptie met 6,5%, en steeg de spaarquote met 6,5%. Beide laatste cijfers zijn de hoogste van de 13 beschikbare landen⁷¹.

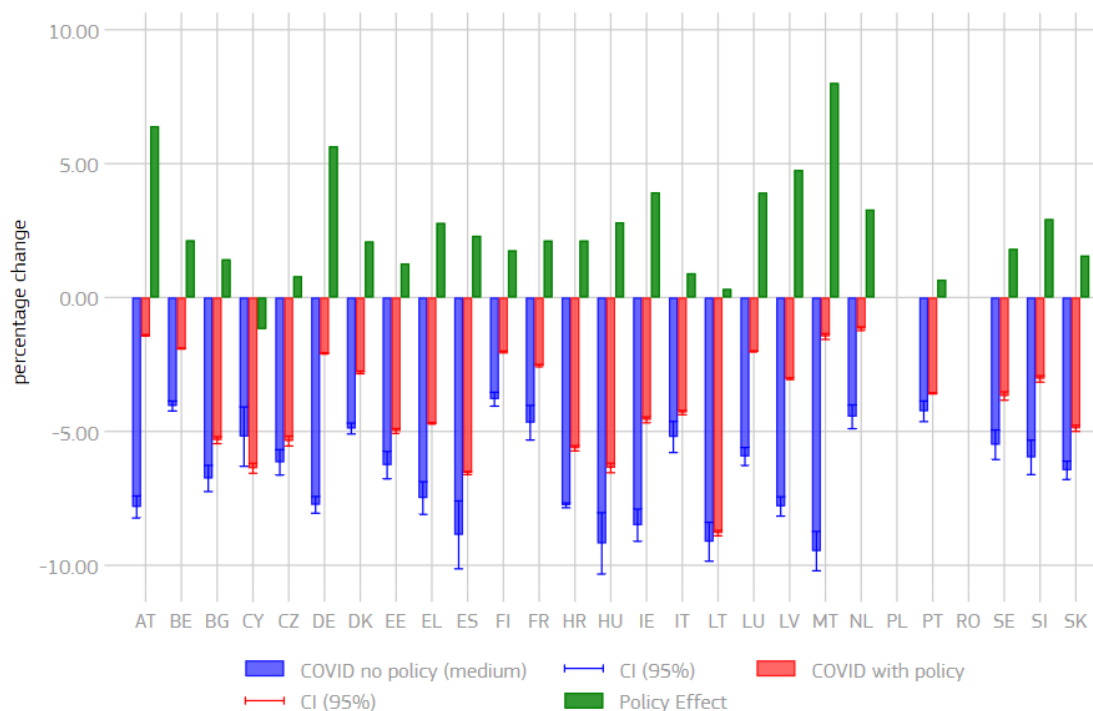
Bovenstaande cijfers zijn globale macro-gegevens voor de huishoudens en individuen. Het is echter belangrijk om ook op te volgen of de impact op inkomen en levensstandaard verschilt tussen groepen. Uit de simulaties van de FOD WASO (zie tabel 1) blijkt dat de financiële impact van tijdelijke werkloosheid voor lagere lonen relatief beperkt blijft, al kan voor lage inkomens ook een beperkte daling van het inkomen reeds problematisch zijn. Voor hoge lonen is er wel een substantiële impact. De impact vergroot wel met de duur van de tijdelijke werkloosheid. Ook voor deeltijds werkenden vangt de tijdelijke werkloosheid een groot deel van het inkomensverlies op, maar het resterende inkomensverlies kan wel problematisch zijn indien het deeltijds inkomen het enige inkomen is. Deze resultaten liggen in de lijn van de simulaties van het Federaal Planbureau. Hieruit blijkt dat de impact van 5 weken tijdelijke werkloosheid (op basis van de aanvragen die begin april werden ingediend) op jaarbasis, en rekening houdend met een volledige terugkeer naar de situatie van voor de crisis, de gemiddelde impact op het beschikbaar inkomen geraamd wordt op 0,4%, waarbij het effect kleiner zou zijn voor de laagste inkomenscategorieën. De duurtijd in tijdelijke werkloosheid is dus van groot belang voor de uiteindelijke financiële impact. In dit kader is het een belangrijke vaststelling dat, behalve in april, minstens 2/3 van de tijdelijk werklozen minder dan de helft van de maand in tijdelijke werkloosheid zat (zie grafiek 4). Echter, zoals hiervoor werd aangestipt wordt de groep die gecumuleerd over 2020 voor een langere periode in de tijdelijke werkloosheid zit groter. In september waren 326.899 werknemers, gecumuleerd, meer dan 51 dagen tijdelijk werkloos geweest. Naarmate de tijd in tijdelijke werkloosheid langer wordt, word uiteraard ook de financiële impact groter.

Het Joint Research Centre van de Europese Commissie heeft een aantal simulaties gemaakt van de impact van de crisis op de huishoudinkomens, ongelijkheid en het armoederisico en het effect van de overheidsmaatregelen daarop. Op basis van deze (nog niet gepubliceerde) simulaties is de impact van COVID-19 op het beschikbaar gezinsinkomen, ongelijkheid en het armoederisico in België relatief beperkt zowel in het geval van de (gesimuleerde) afwezigheid van noodmaatregelen en ook na het in rekening brengen van de maatregelen. Zo zou het (equivalent) beschikbaar gezinsinkomen ongeveer 4% dalen zonder maatregelen. De maatregelen

⁷¹ Eurostat, Euroindicators, 51/2021, April 2021

halveren ongeveer het verlies (zie grafiek 15)⁷². De stijging van het armoederisico daalt van ongeveer 3% (zonder maatregelen) naar minder dan 1% (met maatregelen). Voor de EU als geheel temperen de maatregelen in belangrijke mate de sterk regressieve impact van COVID-19 indien er geen maatregelen zouden zijn⁷³.

Grafiek 15: De impact van COVID-19 op het (equivalent) beschikbaar huishoudinkomen

Bron: Joint Research Centre (Europese Commissie)

De consumentenenquête van de NBB gaat na of het huishoudinkomen van de respondenten een negatieve impact heeft ondergaan van de crisis. Over alle huishoudens heen wijst de enquête op een vrij stabiel aandeel huishoudens dat geen of beperkt (<10%) inkomensverlies lijdt. In april en mei 2020 bedroeg dit resp. 73% en 74%. Dit steeg licht in juni en bleef in de periode tot februari 2021 stabiel op 79% à 83%. In maart 2021 bedraagt dit 84%. In april tekent zich een stijging af van het aantal huishoudens met geen of beperkt inkomensverlies (89%). In de maanden na april blijft dit percentage stabiel schommelen tussen 88% en 90% tot oktober 2021. Het aandeel huishoudens met een beperkte spaarbuffer (<3 maand) blijft over de geobserveerde periode vrij stabiel, maar

⁷² Joint Research Centre (2020), Households' income and the cushioning effect of fiscal policy measures in the Great Lockdown, Presentation for the Social Protection Committee Indicator Subgroup. Enige voorzichtigheid in het gebruik van deze resultaten is vereist omdat voorsnog slechts in beperkte mate rekening werd gehouden met differentiële impacts op lonen (bv. op basis van specifieke groepen zoals naar scholing)

⁷³ Zie Joint Research Centre (2020), Science for Policy Briefs, Households' income and the cushioning effect of fiscal policy measures in the Great Lockdown

ligt iets lager in maart en mei 2021: 22 à 23% in ten opzichte van cijfers die fluctueren tussen 26% (januari en februari 2021) en 34% (juli 2020) in de vorige maanden. Tussen juli en oktober 2021 stijgt het aandeel huishoudens met een spaarbuffer lager dan 3 maanden van 24% tot 30%. Het aandeel huishoudens dat als kwetsbaar wordt aangemerkt (inkomensverlies > 10% en spaarbuffer < 3 maand) lijkt licht te dalen: 12% in april 2020 tegenover 8% in augustus en 9% in september. Sinds oktober fluctueert dit rond 7%. In april en mei 2021 ligt dit op 5%. Ook in de maanden daarna blijft dit aandeel op hetzelfde niveau met uitzondering van de maand juli (4%).

Sinds mei 2020 laten de gegevens ook toe een uitsplitsing te maken naar activiteitsstatus. Uit de resultaten voor mei blijkt dat onder werknemers 84% geen negatieve impact of een impact van minder dan 10% op het huishoudinkomen ondervindt. Onder zelfstandigen is de negatieve impact groter: slechts 77% geeft aan dat er geen impact is of een impact onder 10%.

De cijfers voor april zetten echter duidelijk de positieve trend verder. De cijfers voor mei blijven stabiel ten opzichte van april. Tussen februari en april 2021 is het percentage zelfstandigen dat geen of beperkt inkomensverlies aangeeft gestegen van 50% naar 77% (mei: 74%). In de maanden na mei, wordt voorgaande positieve trend doorbroken. Het aandeel fluctueert tussen 59% (september) en 72% (juli) om in oktober 2021 te stranden op 68%. Onder gepensioneerden geeft in mei 95% aan dat er geen of een impact lager dan 10% is. Na mei blijft dit percentage overwegend stabiel met lichte fluctuaties tussen 94% (oktober) en 97% (augustus). Onder inactieven, andere dan gepensioneerden, geeft 84% in mei aan dat er geen of een geringe impact is op het huishoudinkomen. Dat er voor deze laatste groep toch 21% aangeeft een negatieve impact op het huishoudinkomen te ondervinden kan enige verwondering wekken. Mogelijk speelt dit effect via het inkomen van een partner of via mogelijke andere inkomensbronnen, maar deze verklaringen blijven tentatief. Na mei blijft dit percentage overwegend stabiel. In juni en juli, ervaart respectievelijk 79% en 82% van deze groep inactieven geen of slechts een beperkt inkomensverlies. Vanaf augustus tot oktober stijgt dit aandeel lichtjes van 81% tot 84%. Ondanks de duurtijd van de pandemie en de maatregelen lijken de respondenten globaal de impact op de financiële situatie toch gestaag minder negatief in te schatten (tabel 5).

Tabel 5: Negatieve impact op het huishoudinkomen naar activiteitsstatus

	werknemer		zelfstandige		gepensioneerde		Inactieve, andere dan gepensioneerde	
	Mei '20	Mei '21	Mei '20	Mei '21	Mei '20	Mei '21	Mei '20	Mei '21
Geen impact	63	74	31	64	84	90	67	78
<10%	6	10	5	12	6	5	8	6
10-30%	19	10	19	15	7	3	10	61
30-50%	8	4	20	4	2	1	9	6
>50%	3	2	25	6	1	1	5	3

Bron: Consumentenenquête, NBB

In 2020 werd 10,9% van de Belgische bevolking geconfronteerd met materiële en sociale deprivatie⁷⁴. De resultaten liggen globaal, en voor diverse subgroepen op hetzelfde niveau als in 2019. De resultaten lopen wel sterk uiteen naargelang het gewest. In Vlaanderen is 6,3% gedeprimeerd, in Wallonië 15,5% en in Brussel 21,7%. Iets meer huishoudens geven in de EU-SILC survey van 2020 aan dat het gezinsinkomen lager is dan het jaar voordien (10,4% in 2020 t.o.v. 8,9% in 2019). STATBEL geeft aan dat *“Als redenen voor de daling van het inkomen worden vooral de daling van de arbeidstijd of het loon in dezelfde functie (24%), het verlies van een baan of het faillissement (18%) en een categorie 'andere redenen' (25%) genoemd, die in 2019 al een gelijkaardig aandeel hadden. In vergelijking met de enquête van 2019 werden de eerste twee categorieën verhoudingsgewijs vaker geselecteerd in 2020, terwijl de categorieën 'verandering van baan' en 'verlaging van de sociale uitkeringen' minder vaak werden geselecteerd”* (Statbel). In 2021, werd 10,2% van de Belgische bevolking geconfronteerd met materiële en sociale deprivatie, wat een daling is ten opzichte van 2020 en 2019. Ook in 2021 zijn er grote regionale verschillen waarbij Brussel (17,2%) opnieuw het grootste aandeel personen dat ernstig materieel en sociaal gedeprimeerd is, heeft, gevolgd door het Waalse gewest (14,1%) en het Vlaamse Gewest (6,7%). De percentages van Brussel en het Waalse gewest liggen lager in 2021 in vergelijking met 2020 terwijl het percentage van Vlaamse Gewest licht gestegen is.

Een Covivat studie onderzoekt op basis van micro-simulatie de verdelingsimpact van Covid-19 voor de maand april 2020, de eerste volledige lockdown-maand⁷⁵.

De studie start met de hiervoor reeds vermelde vaststelling dat vooral werknemers met lagere inkomens getroffen werden door de Covid-impact. Voor zelfstandigen was dit meer gelijkmatig gespreid over de inkomensgroepen. De gemiddelde impact op het bruto-inkomen van getroffen werknemers bedroeg 1950 euro, hetzij een impact van 64%. Na tussenkomst van tijdelijke werkloosheidsuitkeringen, automatische dalingen in sociale zekerheidsbijdragen en belastingen daalt deze impact tot gemiddeld 382 euro of 17%.

Wanneer gekeken wordt naar de verdeling van de impact over kwintielen blijkt dat de schok in hogere mate geabsorbeerd werd voor de lagere en middelste lonen. Het individueel netto beschikbaar inkomen voor (loon-)kwintielen 2 en 3 daalde resp. 12% en 12,6%. Voor werknemers in loonkwintielen 4 en 5 daalde het netto beschikbaar inkomen resp. 17,4% en 25,6%. In het eerste kwintiel daalde het inkomen 16%. De grotere impact voor deze laatste was vooral een gevolg van de forfaitaire bedrijfsvoorheffing, welke na april werd aangepast.

In een volgende stap analyseert de studie de Covid impact op het huishoudinkomen naar (huishoudinkomens)kwintielen. Hieruit blijkt dat zowel

⁷⁴ STATBEL (2021), Materiële en sociale deprivatie in 2020 (<https://statbelpr.belgium.be/nl/nieuws/materiele-en-sociale-deprivatie-2020>)

⁷⁵ Covivat, De gevolgen van Corona voor de inkomensverdeling: impact van de lockdown en beleid in april 2020, januari 2021

de Covid-maatregelen als de aanwezigheid van andere inkomens binnen het huishouden de impact beperkt hebben. 'Omdat lagere inkomensgroepen vaker bevolkt worden door alleenstaanden of eenverdieners ervaren zij gemiddeld gesproken een sterkere relatieve daling van het gezinsinkomen. Het degressieve patroon wordt nog verder versterkt door het gevoerde beleid, dat in april voornamelijk goed werkte voor middeninkomens.' (Covivat, 2021). Echter, deze impact is berekend op getroffen huishoudens. In de lagere kwintielen zijn er echter minder getroffen huishoudens, aangezien zich hier veelal gepensioneerden en inactieven situeren. Vooral in het laagste kwintiel is het aantal getroffen huishoudens beperkt (<5%) (zie grafiek 16).

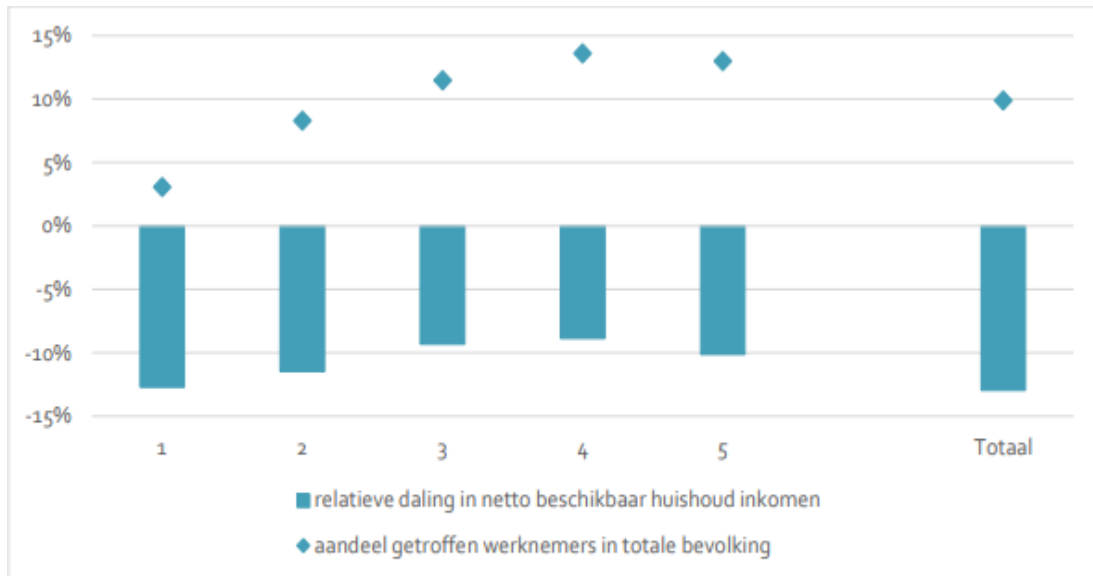
Het resultaat van beide verdelingen – de omvang van de impact en het aandeel getroffen – maakt dat de globale impact relatief beperkt bleef.

Op de totale bevolking blijft het percentage personen dat onder specifieke grenzen (100%, 80%) van het mediaan inkomen terecht komt beperkt. Het aantal individuen in een huishouden onder de mediaan stijgt van 50% naar 54,7%. Het aantal dat onder 80% van de mediaan terecht komt stijgt van 30,5% naar 33,7%. Ook het aantal personen dat onder de armoedegrens terecht komt stijgt slechts in beperkte mate: van 12,5% naar 13,7%. De impact is groter wanneer gefocust wordt op de werknemers die getroffen werden. Onder deze groep stijgt het aantal werknemers onder de armoedegrens van 2,6% naar 6,8%. Het aantal werknemers met een huishoudinkomen onder 80% van de mediaan stijgt van 14,7% naar 24,4% en het aantal werknemers met een inkomen onder de mediaan stijgt van 34,1% naar 49,4%.

Het lijkt aannemelijk dat de impact van COVID gelijkaardig is in andere maanden. De vraag, en voorwerp van verdere analyse, is wat de impact is op jaarbasis, gelet op de eerdere vaststelling dat een relatief grote groep gecumuleerd over verschillende maanden reeds een langere periode tijdelijk werkloos is.

Grafiek 16: gemiddelde daling in huishoudinkomen in huishoudens met een getroffen werknemer en het aandeel getroffen werknemers in de totale bevolking, naar kwintielen

Noot: Kwintielen zijn gebaseerd op het pre-COVID beschikbaar netto gezinsinkomen, gecorrigeerd voor gezinsgrootte en gezinssamenstelling en op maandbasis. Aandeel getroffen werknemers is uitgedrukt ten opzichte van de totale bevolking.

Bron: Covivat, 2021

De COVIVAT studie van april 2021 breidt bovenstaande studie verder uit onder meer door de impact over de gehele duur van 2020 te berekenen⁷⁶. De voornaamste resultaten worden weergegeven in tabel 6. Over alle werknemers genomen wordt een gemiddeld verlies aan bruto-inkomen bekomen van 2004€ (of 4,9%) wat na compenserende maatregelen en in termen van beschikbaar inkomen wordt gereduceerd tot 281€ of een verlies van 1%.

Berekend over de getroffen werknemers (36% van alle werknemers), ligt dit verlies uiteraard hoger. In bruto-termen loopt voor deze groep het verlies op tot 5630€ of 15,1%, wat in netto termen en na de compenserende maatregelen wordt beperkt tot 858€ of 3,1%.

Het verlies varieert uiteraard ook sterk naar sector en naar de duurtijd van de afhankelijkheid van de tijdelijke werkloosheidsuitkeringen. Voor werknemers in de horeca loopt het bruto verlies op tot 11.750€ (40,4%), netto en na compenserende maatregelen tot 1.496€ (4,6%). Daar waar voor een korte afhankelijkheid van tijdelijke werkloosheid (<52 dagen) het verlies beperkt blijft tot 3050€/7,9% (bruto) en 530€/1,9% (netto na compensaties), loopt dit op tot een verlies van 22.402€/64,3% (bruto) en 3075€/11,4% (netto na compensaties) indien de afhankelijkheid langer duurt dan 156 dagen.

⁷⁶ Capéau, B., Decoster, A., Vanderkelen, J., Van Houtven, S., (2021), De impact van de COVID-19 schok voor loon- en weddetrekkenden in 2020, COVIVAT Beleidsnota 9, April 2021, Leuven

De impact van het wegvallen van een flexijob werd hiervoor reeds weergegeven.

Globaal bevestigt de studie het grote belang van de maatregelen voor het beperken van de inkomensgevolgen en derhalve op de levensstandaard van de bevolking. Tegelijkertijd toont de studie de omvang aan van de verschillende impact voor diverse groepen van werknemers. Voor werknemers met een laag inkomen kan dit inkomensverlies uiteraard problematisch zijn. De studie wijst er ook op dat in de macro-ramingen van het Federaal Planbureau het inkomensverlies voor zelfstandigen groter is dan voor werknemers:

“ In de meest recente middellange termijn prognoses van februari 2021 daalt het gemengd inkomen in 2020 met 6,6%, tegenover 4,5% afname van het brutoinkomen van de werknemers in de private sector. Voor een volledig beeld van de corona-impact op de gezinsinkomens in 2020 is er dus dringend nood ook voor dit deel van de actieve bevolking de – misschien wel nog schevere - verdeling van het inkomensverlies in kaart te brengen. Alleen zullen de daarvoor benodigde microdata hoogstwaarschijnlijk moeten komen uit fiscale aangiften. En die komen met meer vertraging ter beschikking dan de gegevens die we hier gebruikt hebben i.v.m. tijdelijke werkloosheid.”

Tabel 6: Variatie in de inkomensverliezen en de absorptie van de schok voor groepen werknemers

		Verandering in het bruto jaarinkomen		Demping van de initiële schok in bruto-inkomen		Verandering in het beschikbaar jaarinkomen		Absorptie -ratio 1-(f)/(b)
		in €'s	in %	in €'s	in %	in €'s	in %	in %
		(a)	(b)	(c)	(d)	(e)	(f)	(g)
Rij								
(1)	alle loon- en weddetrekkenden	-2004	-4,9	1244	62,1	-281	-1,0	80,2
	voor de subpopulatie geïmpacted in termen van bruto-inkomen (36% van de werknemerspopulatie)							
(2)	loon- en weddetrekkenden	-5630	-15,1	3495	62,1	-858	-3,1	79,4
	naar sector							
(3a)	horeca	-11750	-40,4	8161	69,5	-1496	-6,5	84,0
(3b)	Kunst, amusement, recreatie e.a.	-6361	-20,5	4221	66,4	-922	-3,9	81,2
	naar duur van de tijdelijke werkloosheid							
(4a)	korte duur (1 - 52 dagen)	-3050	-7,9	1713	56,2	-530	-1,9	76,2
(4b)	lange duur (> 52 dagen)	-10957	-32,1	7178	65,5	-1502	-5,7	82,1
(4c)	53-105 dagen	-8388	-24,7	5364	64,0	-1185	-4,6	81,5
(4d)	106-156 dagen	-14287	-41,5	9545	66,8	-1802	-6,9	83,5
(4e)	> 156 dagen	-22402	-64,3	15233	68,0	-3075	-11,4	82,2
	naar al dan niet bijkomende tewerkstelling als flexi							
(5a)	niet tijd. werk; terugval flexi-job	-148	-0,3	0	0,0	-136	-0,4	-28,7
(5b)	niet tijd. werk.; verlies flexi-job	-1403	-2,8	0	0,0	-1422	-4,1	-46,4
(5c)	tijd. werk.; terugval flexi-job	-8865	-20,0	5343	60,3	-1458	-4,5	77,4
(5d)	tijd. werk.; verlies flexi-job	-10223	-24,4	5827	57,0	-2457	-7,8	68,0

Bron: Eigen berekeningen (EUROMOD)
 Noot: Absorptieratio = 1 - (f)/(b). Deze ratio geeft weer in welke mate de initiële schok in bruto-inkomen werd opgevangen door het belasting- en uitkeringsstelsel
 5a, 5c: flexi-job behouden, maar wel terugval in aantal uren
 5b, 5d: flexi-job verdwijnt volledig in tweede en vierde kwartaal

Bron: Covivat.2021

Schattingen van Eurostat (6/2021) bevestigen in grote lijnen de resultaten van het COVIVAT onderzoek⁷⁷. Volgens deze schattingen daalde het inkomen uit werk in 2020 met 7,2%, vooral ten gevolge van een vermindering van het volume werk. Het mediaan inkomen en het armoedepercentage zijn echter stabiel gebleven op EU-niveau. De impact is wel iets groter voor de jongere leeftijdsgroep dan voor de oudere. Voor België geven deze resultaten wel een iets groter verlies aan beschikbaar inkomen aan dan in de meeste andere landen, met een verlies in de range van 0%-4%⁷⁸ ten opzichte van 2019. Voor het armoedepercentage wordt voor België globaal geen significante verandering bekomen ten opzichte van 2019. Voor kinderen geven de schattingen echter wel een beperkte toename aan van het armoederisico (grafiek 17), terwijl voor ouderen een daling wordt bekomen.

Grafiek 17: Schatting evolutie armoederisico kinderen 2019-2020, Eurostat

At-risk-of-poverty rate (AROP) : Year-on-Year Change 2019-20
- age <18

Flash Estimates (FE) for income year 2020 as Rounded Uncertainty Interval (RUI)

Not published : France, Malta, Romania

Source: Eurostat

eurostat

Eind april, begin mei 2021 lanceerden zowel de OESO⁷⁹ als Eurofound⁸⁰ de resultaten van een survey naar de impact van COVID-19 op werk, inkomen, welbevinden, ... In beide gevallen betreft het een on-line survey, waarbij er rekening moet worden gehouden met beperkingen op het vlak van gemeten niveau's en vergelijking tussen landen. De 'Risks that matters' survey van de OESO peilde in 2020 naar de perceptie van de impact van COVID-19 onder de bevolking (18-64 jaar) van 25 OESO lidstaten. Deze resultaten geven aan dat de impact in België beperkter is dan in de meeste andere beschikbare landen, zowel op het vlak van werk als van inkomen. 23,7% van de huishoudens rapporteert een job-gerelateerde disruptie te hebben meegemaakt,

⁷⁷ Eurostat (06/2021), Early estimates of income inequalities during the 2020 pandemic

([https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Early estimates of income inequalities during the 2020 pandemic](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Early_estimates_of_income_inequalities_during_the_2020_pandemic))

⁷⁸ Wegens onzekerheden in de schattingen wordt enkel een range gegeven van mogelijke waarden, en geen puntschattingen

⁷⁹ <https://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/risks-that-matter-2020-the-long-reach-of-covid-19-44932654/>.

⁸⁰ <https://www.eurofound.europa.eu/publications/report/2021/living-working-and-covid-19-update-april-2021>

tegenover een gemiddelde van 44% over de landen die deelnemen aan de survey. 20,2% rapporteert een financieel verlies, tegenover 31% gemiddeld over de beschikbare landen. De verschillen tussen de meeste landen zijn echter beperkt. In de 'Living, working and COVID-19' survey van Eurofound wordt aan de respondenten gevraagd of hun situatie verslechterd is ten opzichte van drie maand daarvoor. Van de Belgische respondenten geeft 22,9% aan dat dit het geval is, tegenover 26,3% voor de EU. Zeven EU landen hebben een lager niveau, maar de verschillen tussen de meeste landen zijn ook hier klein⁸¹.

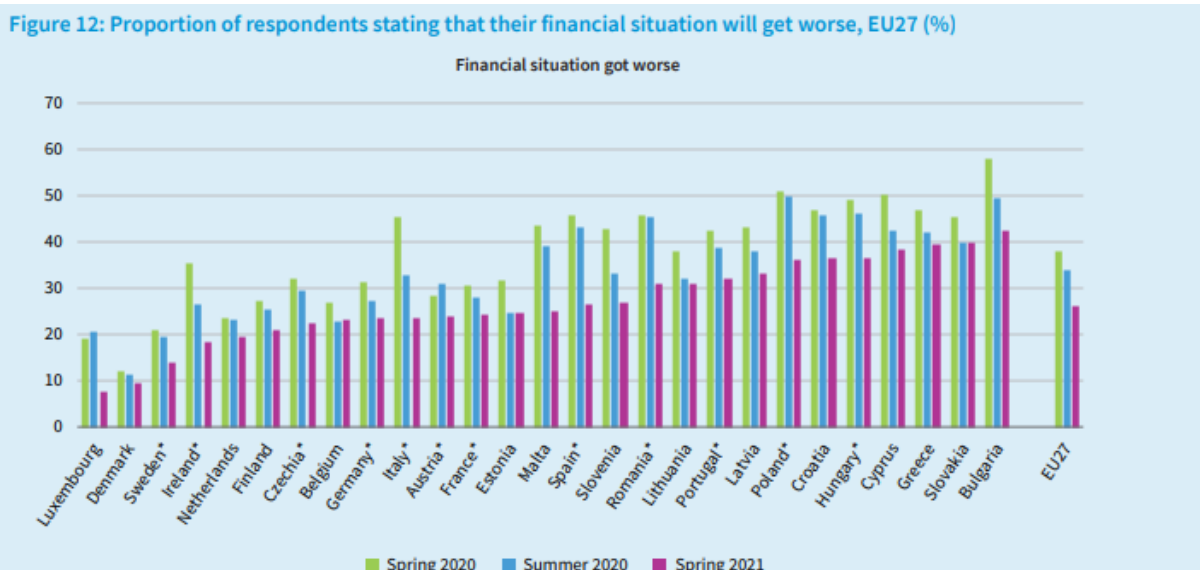
Armoedecijfers bevestigen voorgaande analyses gemaakt in de WG SIC

Voor de impact van Covid op de inkomens van huishoudens en de armoedegrade, baseerden we ons tot nu toe voornamelijk op partiële gegevens en simulaties omdat er geen volledige, geobserveerde gegevens beschikbaar waren. Statbel⁸² heeft echter op 28 maart 2022 de armoedecijfers voor 2021 uit de enquête naar de inkomens en levensomstandigheden (EU-SILC) gepubliceerd. Het gaat dus om de eerste globale, geobserveerde gegevens die toelaten om een eerste fundamentele analyse te maken. Belangrijk om hierbij te vermelden is de enkele belangrijke indicatoren zoals het armoederisico en (quasi-)joblessness betrekking hebben op het voorgaande inkomensjaar. Zo hebben de cijfers van 2021 dus betrekking op het inkomensjaar 2020. Bijgevolg kunnen we op basis van deze cijfers voornamelijk een beeld krijgen van de impact in 2020, het eerste COVID jaar.

Armoedecijfers overwegend stabiel en dalen zelfs

Algemeen kunnen we op basis van deze cijfers besluiten dat de armoedecijfers voor 2021 overwegend stabiel zijn gebleven en zelfs daalden ten opzichte van 2019 en 2020. Dit ligt in lijn met de verwachtingen op basis van voorgaande analyses die een globaal beperkte impact op de inkomens

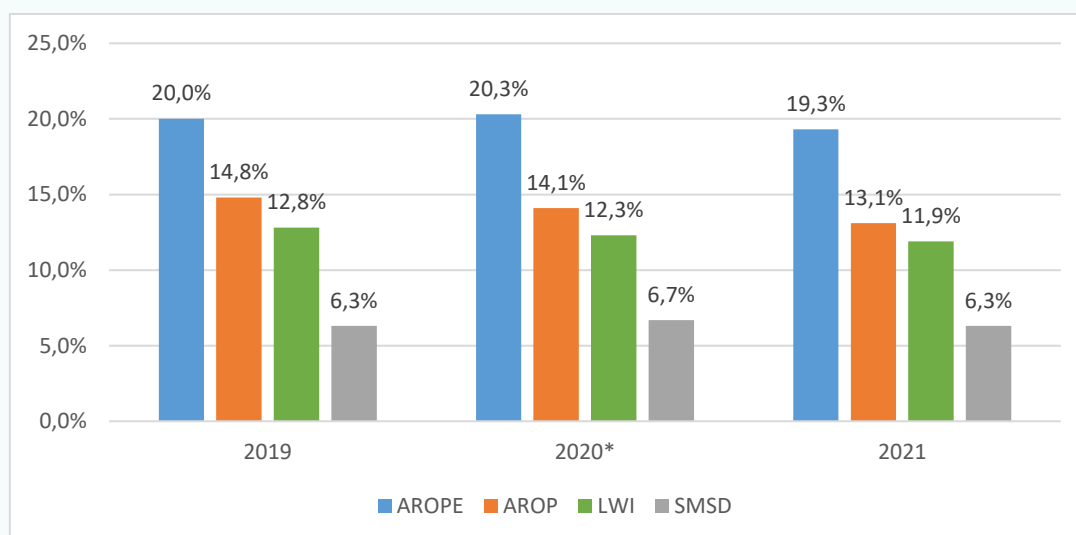
81

82 <https://statbel.fgov.be/nl/themas/huishoudens/armoede-en-levensomstandigheden/risico-op-armoede-sociale-uitsluiting>

en de armoedegradaad voorspelden. Onderstaande grafiek toont het risico op armoede en sociale uitsluiting (AROEPE), het monetaire armoederisico (AROP), ernstige materiële en sociale deprivatie (SMSD) en het aandeel levend in een huishoudens in een (quasi-)jobless huishouden voor België in 2019, 2020 en 2021. In 2021, was het monetaire armoederisico gelijk aan 13,1% wat een daling is ten opzichte van de twee voorgaande jaren. Verder woonde 11,9% van de Belgische bevolking in een (quasi-)jobless huishouden. Ook dit is een lichte daling t.o.v. 2019 en 2020. Het aandeel Belgen dat geconfronteerd werd met ernstige materiële en sociale deprivatie is gelijk aan 6,3% en evenaart hiermee het niveau van 2019. Wanneer iemand te maken krijgt met een van de drie bovenstaande situaties, wordt hij/zij beschouwd als iemand met een risico op armoede of sociale uitsluiting (AROEPE). Voor 2021 ging het om 19,3% van de Belgische bevolking. In absolute cijfers is dit ongeveer gelijk aan 2.199.000 Belgen waarvan zo'n 246.000 Belgen tot alle drie de risicogroepen (AROP, SMSD, LWI) behoren.

Grafiek. AROPE, AROP, LWI en SMSD, België, 2019-2021⁸³⁸⁴

Bron: Statbel (Algemene Directie Statistiek - Statistics Belgium), EU-SILC

Substantiële verschillen in armoedecijfers

Desalniettemin zijn er ook verschillen op te merken in de armoedecijfers naargelang de subgroep die bekeken wordt. Het eerste wat opvalt zijn de regionale verschillen waarbij het Brussel Hoofdstedelijk Gewest voor alle kernindicatoren de slechtste cijfers optekent en het Vlaamse Gewest zich in de minst precare situatie bevindt. Daarnaast zijn er op vlak van bevolkingsgroepen ook substantiële verschillen. Zo is het monetaire

⁸³ * 2020: Impact van Covid-19 op de resultaten, zie <https://statbel.fgov.be/nl/methodologische-nota-eu-silc-covid-19>

⁸⁴ De nieuwe Europese doelstellingen 2030 in het kader van de Europese pijler voor sociale rechten hebben geleid tot een modernisering van sommige indicatoren. Ze werden zo aangepast om deprivatie beter te meten en de afbakening van de actieve bevolking beter in rekening te nemen.

Voor meer informatie over de SILC-definitie en eventuele wijzigingen, zie <https://statbel.fgov.be/nl/themas/huishoudens/armoede-en-levensomstandigheden/plus>

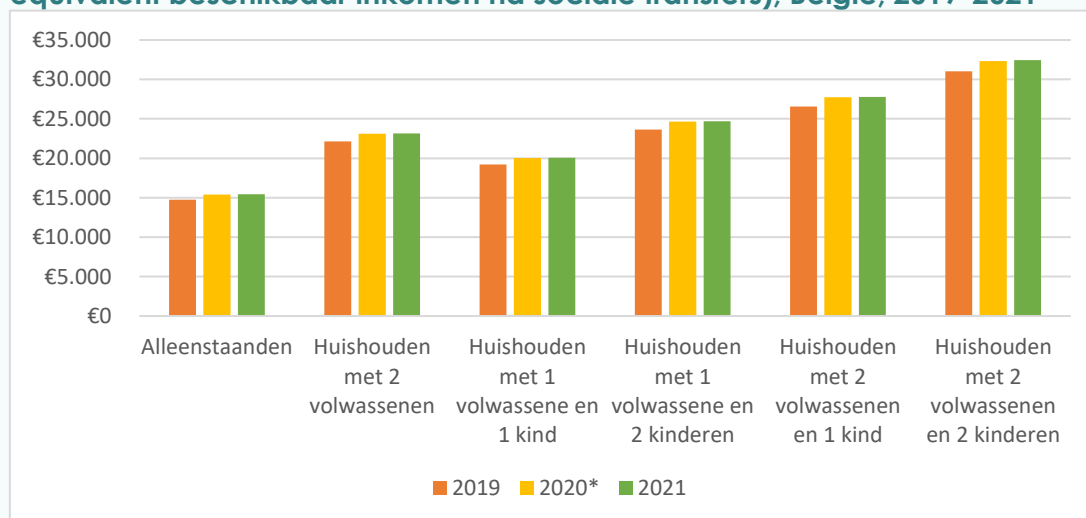
armoederisico het hoogst bij Belgen die in dichtbevolkte gebieden wonen (20,8%), laagopgeleiden (24,8%), werklozen (37,7%), huurders (27%) en leden van éénoudergezinnen (25,4%). Daartegenover, zijn Belgen die in gemiddeld bevolkte gebieden wonen (8,7%), hoogopgeleid zijn (6,2%), werken (3,8%) of eigenaar zijn van hun woning (7,9%) veel minder kwetsbaar om in monetaire armoede terecht te komen. Ook personen die in een huishouden wonen dat bestaat uit twee volwassenen jonger dan 65 jaar, hebben een lager armoederisico (5,2%).

Overheidsmaatregelen hadden een grote invloed

De financiële maatregelen die de overheid nam tijdens de pandemie, hebben de bevolking beschermd tegen armoederisico's. Als alle uitkeringen zouden wegvallen, uitgezonderd de pensioenen, zou het armoederisico gelijk zijn aan 27,8% in 2021 ten opzichte van 25,6% in 2020. Er is dus een toename van de armoedereductie door uitkeringen wat wellicht het effect is van de COVID-maatregelen.

Daarnaast wijst Statbel erop dat de armoededrempel van 2021 nauwelijks is gestegen ten opzichte van 2020 wat de lichte daling van het monetaire armoederisico mee verklaart. Concreet is het mediane inkomen globaal, vrijwel stabiel gebleven in vergelijking met een jaar eerder terwijl we in de periode vóór Corona, doorgaans een stijging van het mediane inkomen zien (zie grafiek hieronder). Doordat het inkomensverlies voornamelijk geconcentreerd was bij de werkende bevolking en zij deze impact enigszins konden opvangen door de maatregelen van de overheid, bleef de armoededrempel eerder stabiel. De monetaire impact van Covid bij meer kwetsbare groepen zoals de gepensioneerden, langdurig zieken en langdurig werklozen was daarentegen eerder beperkt. Zij doen namelijk vaker een beroep op een uitkering die in 2020 nog werd geïndexeerd.

Grafiek. Evolutie van de armoededrempel (60% van het nationaal mediaan equivalent beschikbaar inkomen na sociale transfers), België, 2019-2021

Bron: Statbel (Algemene Directie Statistiek - Statistics Belgium), EU-SILC

Beroep op sociale bijstand

Voor het uitbreken van de coronacrisis (2019) bedroeg het aantal rechthebbenden op maatschappelijke integratie ongeveer 160.000 op maandbasis, waarvan bij benadering 147.000 een leefloon ontvingen. Ervaringen uit het verleden, met name de crisis van 2008, leren dat een deel van de impact zich pas later laat voelen in de sociale bijstand. Zo steeg in de jaren 2008 tot en met 2010 het aantal personen met een leefloon van 83.000 tot 96.000, met de grootste stijging in 2009 (9,8%). Ook in 2010 steeg het aantal rechthebbenden nog met 4,9%.

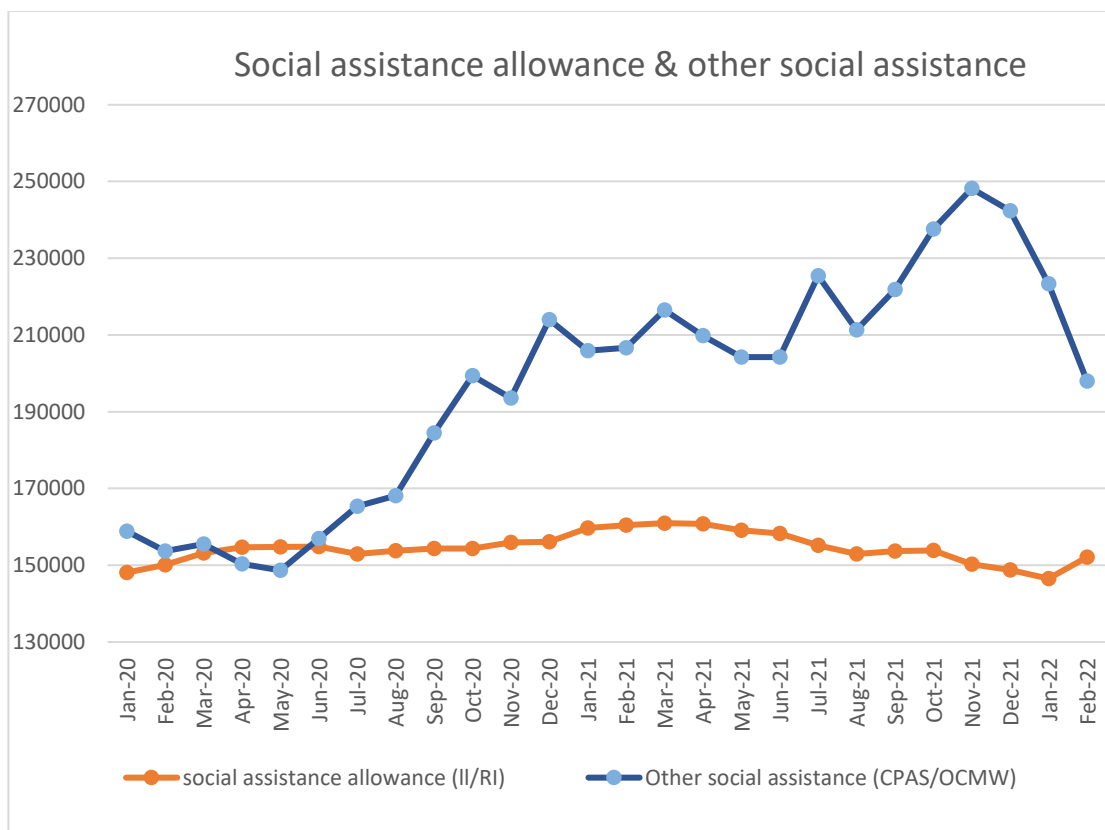
Om effecten van de coronacrisis in de sociale bijstand sneller en meer gedetailleerd te kunnen monitoren, heeft de POD Maatschappelijke Integratie een specifieke bevraging opgezet bij de OCMW's.⁸⁵

De resultaten van de enquête tonen aan dat er in het begin van de crisis een stijging is van het aantal personen met een leefloon. Van februari tot en met april 2020 nam het aantal leefloonbegunstigden toe met ongeveer 5.000 personen. Hun aantal daalde daarna evenwel terug van april tot juli, maar tot op een hoger niveau dan voor de crisis. Vanaf augustus stellen we een geleidelijke stijging van de leeflooncijfers vast tot eind 2020. Tijdens het jaar 2020 (januari 2020 - januari 2021) bedroeg de groei van aantal leefloonbegunstigden 7,8 %, terwijl de groei het afgelopen decennia gemiddeld 3,4% was.⁸⁶ In januari 2021 volgt een sterke stijging en in maart wordt een voorlopig hoogtepunt bereikt met ongeveer 161.000 personen met een leefloon op maandbasis. Vervolgens stellen we een geleidelijke terugval vast. In mei 2021 doen ongeveer 159.000 personen beroep op een leefloon (grafiek 18).⁸⁷

⁸⁵ Er zijn ook wijzingen in de cijfers voor de voorgaande maanden waarin de bevraging is uitgevoerd. Dit komt doordat we ook voor deze maanden nu over meer gegevens beschikken (er zijn OCMW's die pas later de enquête invullen). Bij elke update zijn de gegevens dus betrouwbaarder door de hogere responsgraad. Voor een laatste meer uitgebreide analyse van deze resultaten, zie: <https://www.mis.be/nl/studies-publicaties-statistieken/monitoring-van-de-ocmws-vierde-rapport-sociale-impact-covid-19>. Voor een analyse die ook meer aandacht besteed aan de eerste maanden van de coronacrisis verwijzen we naar het finaal rapport van de WG SIC 2020: https://socialsecurity.belgium.be/sites/default/files/content/docs/nl/sociaal-beleid-vorm-geven/monitoring_covid_20201216_nl.pdf

⁸⁶ Groeipercentages zijn berekend op basis van administratieve gegevens.

⁸⁷ Dit kan mogelijk verklaard worden door een seizoenseffect. Ook in andere jaren stellen we in de maand april een vertraging van de groei of een daling vast.

Grafiek 18: leefloon en andere maatschappelijke hulp en -dienstverlening

Bron: POD Maatschappelijke Integratie, enquête OCMW's

Wat betreft de evolutie van de andere maatschappelijke hulp- en dienstverlening⁸⁸ stellen we in het begin van de coronacrisis eerst een daling vast, gevolgd door een stijging vanaf juni 2020. Deze stijging zet zich vervolgens sterker door vanaf september 2020 en bereikt vanaf oktober hoog niveau dat fluctueert rond de 200.000 steunaanvragen op maandbasis. In mei en juni is er een beperkte terugval, maar de belangrijkste vaststelling blijft dat de andere maatschappelijke hulp- en dienstverlening zich op een veel hoger niveau bevindt dan voor de crisis.

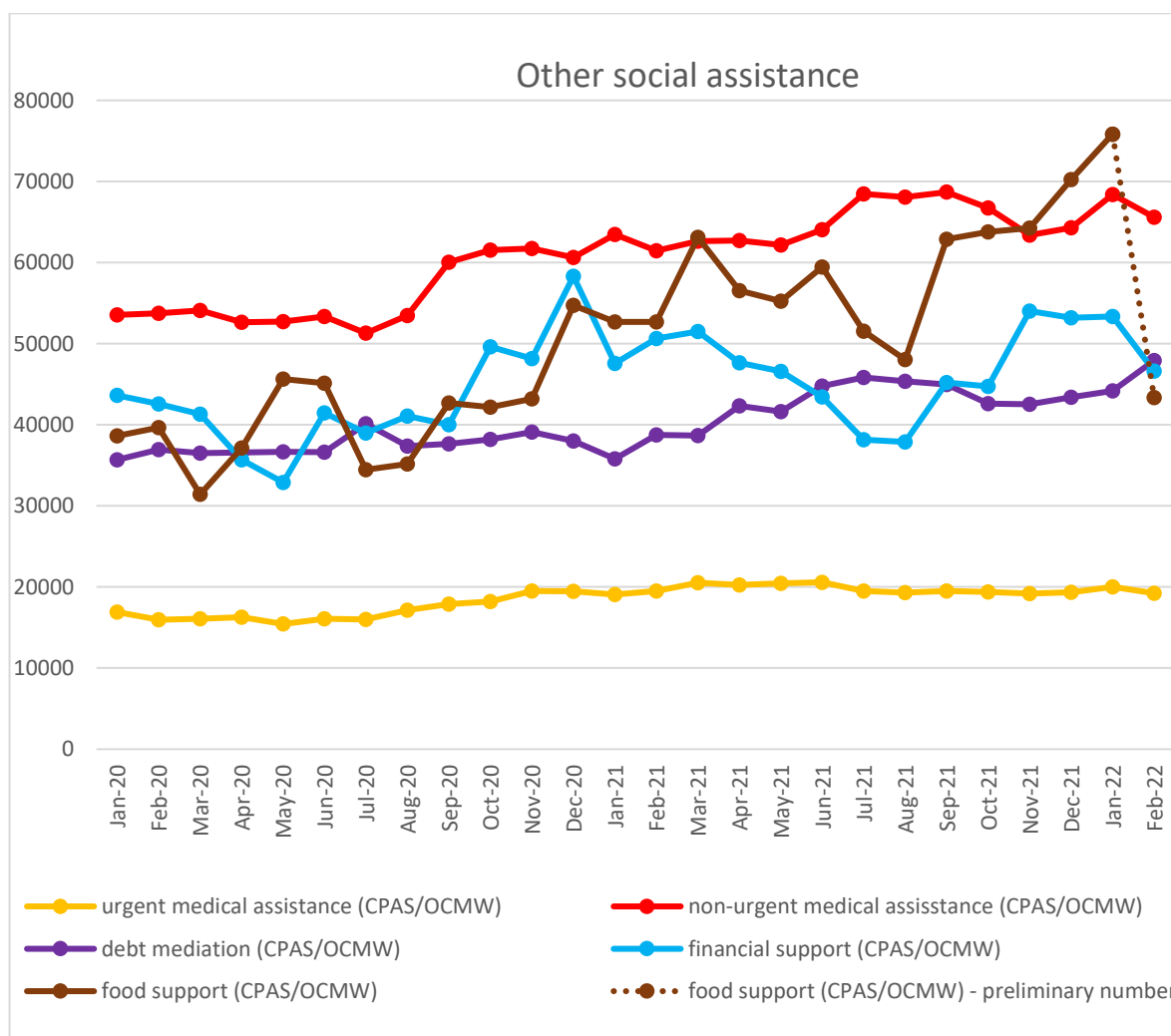
Meer gedetailleerde gegevens laten evenwel belangrijke onderliggende trends zien betreffende de verschillende vormen van andere maatschappelijke hulp- en dienstverlening. Na een geleidelijke daling sinds het begin van de coronacrisis, zien we een sterke toename van de niet-dringende medische hulp in augustus en september 2020. Een mogelijke verklaring is dat de niet Covid-19-gerelateerde medische zorg werd uitgesteld tijdens de hoogtepunten van de coronagolven - in het bijzonder de eerste coronagolf - en daarna werd gecompenseerd. Een hoog niveau van meer dan 60.000 steunaanvragen op maandbasis blijft behouden tot juni 2021. De financiële hulp kent een sterke stijging de laatste maanden van 2020, maar daalt daarna en bereikt vanaf mei het pré-crisisniveau. De hulp voor schuldbemiddeling neemt globaal genomen

⁸⁸ Onder 'andere maatschappelijke hulp- en dienstverlening' verstaan we: niet-dringende medische hulp, hulp voor schuldbemiddeling, financiële hulp, voedselhulp, administratieve hulp, psychologische hulp en hulp betreffende kinderarmoede.

toe vanaf juli 2020. De meest plausibele verklaring is dat de financiële reserves van personen uitgeput raken (door een daling van het inkomen en/of toegenomen uitgaven), wat resulteert in (oplopende) schulden. Na verloop van tijd kloppen deze personen dan aan bij het OCMW voor schuldhulpverlening. De voedselhulp stijgt sterk vanaf september 2020 en bereikt een nieuw hoogtepunt in maart 2021. Tot juni blijft de voedselhulp op een hoog niveau (grafiek 19).

Grafiek 19: andere maatschappelijke hulp en -dienstverlening

Bron: POD Maatschappelijke Integratie, enquête OCMW's

De administratieve gegevens die tot nu toe beschikbaar zijn, bevestigen de trends die we aan de hand van de enquête hebben waargenomen. Daarnaast kunnen we op basis hiervan nog enkele andere vaststellingen doen. Zo zien we een sterke afname van het aantal begunstigden met beroepsinkomen (-47,2%) van februari tot april 2020. Dit wordt deels gecompenseerd door een verhoging met +103,4% van het aantal personen met een werkloosheidsuitkering die een aanvullend leefloon ontvangen. We stellen een omgekeerde beweging vast van april tot september 2020, maar niet tot het niveau van voor de crisis in absolute cijfers: de aanvullende leeflonen met een inkomen stijgen met +75,4%, terwijl het aantal personen met een

werkloosheidsuitkering die een aanvullend leefloon ontvangen daalt met - 39,2%. Begin oktober 2020 was er opnieuw een daling van het aantal begunstigden met beroepsinkomen en een stijging van het aantal personen dat een werkloosheidsuitkering combineert met een aanvullend leefloon. Sindsdien zijn de cijfers voor werklozen met een leefloon globaal naar beneden geëvolueerd maar blijven nog tot een hoger niveau dan vóór de crisis (3.774 personen in december 2021 tegenover 3.348 in december 2019). De cijfers voor leefloonbegunstigden met beroepsinkomen zijn naar boven geëvolueerd tot een hoger niveau vóór de crisis (13.822 personen in december 2021 tegenover 13.627 in december 2019).

Vervolgens kijken we naar de instroom en uitstroom om een beeld te krijgen op de dynamiek van de personen die een beroep doen op het OCMW. Tijdens de eerste lockdown - die de contacten tussen de begunstigden en de OCMW's bemoeilijkte - stellen we zowel een daling van het aantal nieuwe aanvragen voor sociale bijstand als het aantal begunstigden dat uitstroomt vast.⁸⁹ Sinds juni 2020 is er opnieuw een toename in de mobiliteit van de OCMW-begunstigden. Zo is het aantal nieuwe aanvragen voor een leefloon en andere maatschappelijke hulp- en dienstverlening opnieuw beginnen stijgen. Tijdens de tweede coronagolf met verstrengende maatregelen vanaf oktober en een tweede lockdown vanaf november nemen we geen afname in de mobiliteit van de OCMW-begunstigden waar. Wellicht komt de maatschappelijke hulp- en dienstverlening dan ook minder in het gedrang dan tijdens de eerste coronagolf.

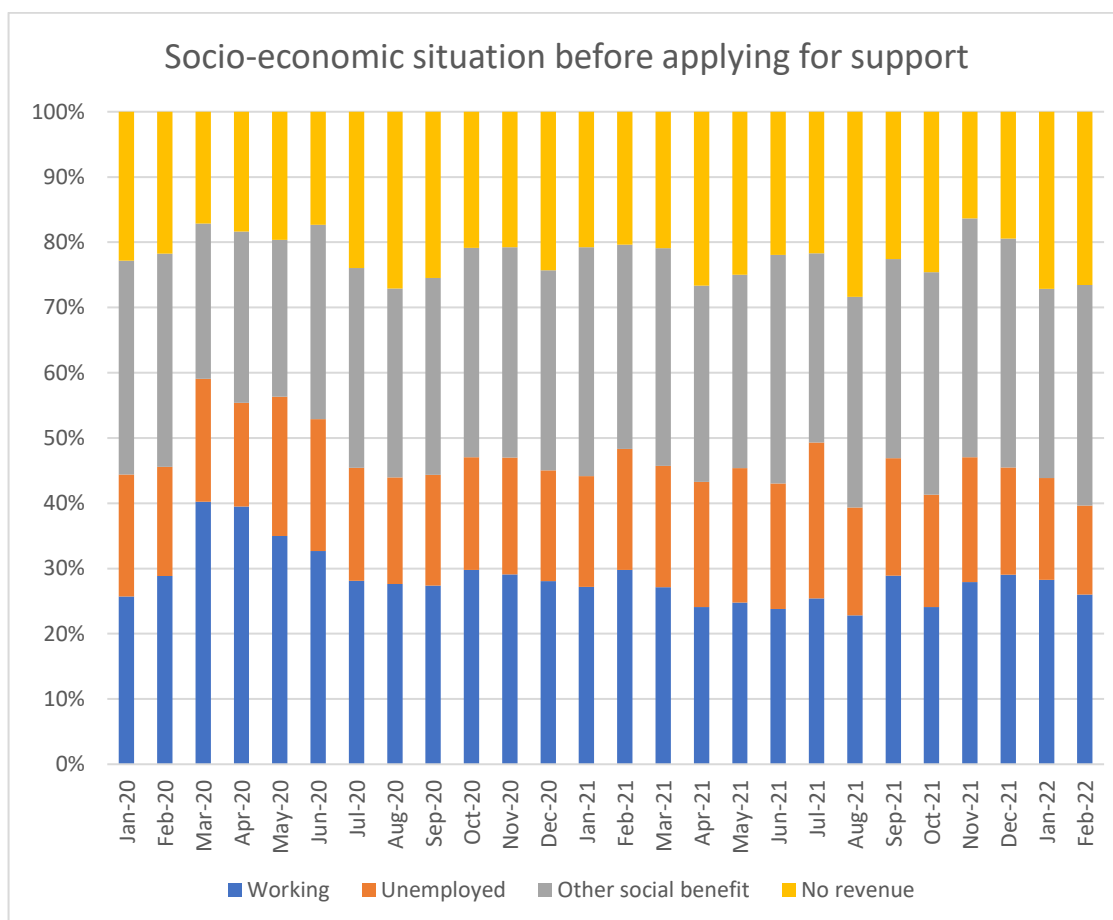
Voor wat betreft het profiel van de nieuwe hulpaanvragen, kunnen we stellen dat de meeste personen die zich tijdens de coronacrisis tot het OCMW wendden voordien geen inkomen (14,2%) hadden, een werkloosheidsuitkering (11,6%) of een andere sociale uitkering (11,5%) ontvingen, of een arbeidsovereenkomst (10,4%) hadden. Belangrijk om op te merken is dat de situatie voor de hulpaanvraag van ruim 1 op 3 van de begunstigden onbekend of niet gespecificeerd is.⁹⁰

Voor de eenvoud verdelen we de socio-economische situatie voor de aanvraag bij het OCMW in onderstaande grafiek op in vier situaties: werkend, werkloos, andere sociale uitkering of geen inkomen.⁹¹

⁸⁹ Dit kwam onder meer door moeilijkheden bij verplaatsingen, kortere dienstperiodes en internettoegang voor gesprekken op afstand.

⁹⁰ Dit zijn de gemiddelde percentages van het socio-economische profiel van personen vóór deze een aanvraag bij het OCMW indienen voor de periode maart 2020 tot en met december 2021.

⁹¹ Onder 'werkenden' vallen de volgende situaties: zelfstandig, arbeidsovereenkomst, interim, werkstudent, artiest en flexi-job. Onder 'andere sociale uitkering' vallen alle sociale uitkeringen die werkloosheidsuitkering omvatten (inclusief leefloon in een ander OCMW en pensioenen). We houden bij deze verdeling geen rekening met de personen waarvan de socio-economische situatie voor de aanvraag onbekend of een andere situaties was.

Grafiek 20: sociaaleconomische situatie vóór de steunaanvraag bij het OCMW

Bron: POD Maatschappelijke Integratie, enquête OCMW's

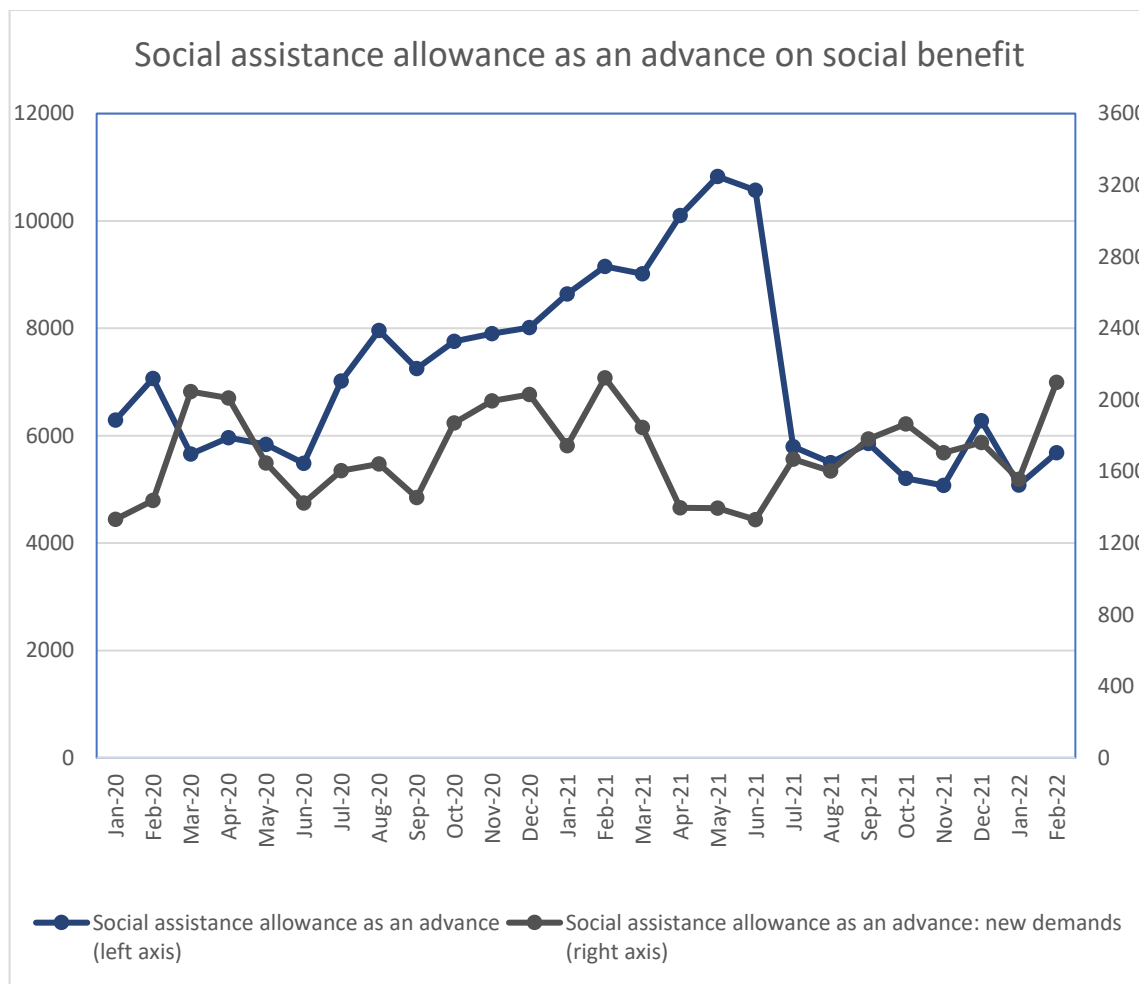
Het aantal personen die voor de aanvraag bij het OCMW aan het werk waren, is aanzienlijk gestegen tijdens de eerste lockdownperiode. Dit komt overeen met de daling van het aandeel mensen dat voorheen geen inkomen had. Tijdens de zomermaanden stellen we een terugkeer vast naar verhoudingen die vergelijkbaar waren met die van vóór de gezondheids crisis. In het najaar van 2020 stellen we vast dat het aandeel nieuwe aanvragers die voorheen werkzaam waren opnieuw een beperkte toename kent in oktober (weliswaar lager dan in maart) wat overeenkomt met de tweede lockdown.

Globaal genomen zien de OCMW's geen significante toename van het aandeel zelfstandigen en artiesten die nochtans zwaar getroffen worden tijdens de coronacrisis. We veronderstellen dat deze specifieke doelgroepen eerst hun financiële reserves trachten aan te spreken en andere sociale rechten uit te putten alvorens ze een steunaanvraag bij het OCMW indienen. Ook de genomen crisismaatregelen spelen hier ongetwijfeld een rol.

Verder bespreken we nog de voorschotten op sociale uitkeringen die door de OCMW's worden toegekend. Een eerste indicator is het aantal begunstigden die een leefloon in de vorm van een voorschot ontvangen. Waar dit cijfer de eerste maanden van de coronacrisis rond de 6.000 personen schommelde, nemen we vanaf juli een sterke stijging waar. Globaal genomen zet deze

stijging zich door tot juni 2021, met de laatste maanden van deze periode meer dan 10.000 voorschotten op maandbasis. In het merendeel van de gevallen betreft de toename hoogstwaarschijnlijk een werkloosheidsuitkering.⁹²

Grafiek 21: leefloon in vorm van voorschot

Bron: POD Maatschappelijke Integratie, enquête OCMW's

Daarnaast beschikken we ook over het aantal nieuwe aanvragen voor een voorschot in de vorm van een leefloon. Hier stellen we een stijging vast in maart en april wat overeenkomt met de eerste lockdownperiode. In oktober zien we opnieuw een stijging van het aantal nieuwe aanvragen tot ruim boven de 2.000, wat dan weer samengaat met de verstregende maatregelen vanaf oktober en de tweede lockdown vanaf 2 november. Na een terugval in januari, zien we dat er in februari en maart 2021 opnieuw meer dan 2.400 nieuwe aanvragen op maandbasis zijn. Vanaf april 2021 is een terugval van het aantal nieuwe aanvragen tot het pré-crisisniveau.

Het is belangrijk om op te merken dat niet alle voorschotten in de vorm van een leefloon door de OCMW's worden uitbetaald, maar dat er ook voorschotten worden gegeven in de vorm van aanvullende financiële steun. Deze

⁹² Een beperkte enquête bij de vijf grote OCMW's (Antwerpen, Brussel, Charleroi, Gent en Luik) bevestigt dit.

voorschotten die niet in de vorm van een leefloon worden uitbetaald zitten dus niet in deze cijfers.

Wat de **uitkeringen aan personen met een handicap** betreft valt de opmerkelijke terugval aan te stippen van het aantal aanvragen IVT/IT: van een gemiddeld wekelijks cijfer van 583 in 2020 van week 1 tot week 12 naar een gemiddelde van 230 van week 12 tot week 20 (mei). De oorzaak van deze evolutie is wellicht te zoeken bij de medische controles die deel uitmaken van de aanvraagprocedure. Vanaf week 22 (25-31/5) tot week 27 (29/6-5/7) stijgt het aantal nieuwe aanvragen weer langzaam tot boven de 500. In de daaropvolgende weken blijven de aanvragen zich doorgaans rond dit niveau situeren. Dit blijft alvast tot mid-september 2020 het geval.

Armoede

Alhoewel het aantal personen in een huishouden zonder betaald werk sinds 2016 is gedaald, en ook het aantal personen in een situatie van ernstige materiële deprivatie licht daalde, is het armoederisico de laatste jaren niet gedaald. Groepen met een armoederisico blijven in grote mate **uitkeringstrekkers**, in het bijzonder wanneer de uitkering het enige inkomen is. In de meeste gevallen zullen deze uitkeringen zich, op maandbasis, rond of onder de armoedegrens situeren⁹³. Specifieke groepen met een hoog pre-covid armoederisico zijn o.a. personen met een niet EU migratieachtergrond, personen met een handicap, personen met een laag opleidingsniveau, één-oudergezinnen.

Het Covivat-onderzoek wijst erop dat de minimumlonen en de minimumuitkeringen in geval van tijdelijke werkloosheid net voldoende zijn voor de uitgaven die mogelijk zijn tijdens de lockdownperiode (noodzakelijke uitgaven en uitgaven die eventueel enkele weken kunnen uitgesteld worden). Alleenstaande ouders in de tijdelijke werkloosheid hebben echter geen marge om later noodzakelijke maar 'lockdowngevoelige uitgaven' (uitgaven die niet mogelijk zijn tijdens de lockdown, bv. herstellingen in huis) in te halen, voor zover ze niet kunnen terugvallen op vermogens. De laagste werkloosheidsuitkeringen en de leeflonen voor eenoudergezinnen volstaan enkel om de 'niet uit te stellen uitgaven' te dekken. Voor alleenstaanden is het leefloon zelfs ontoereikend voor 'niet uit te stellen uitgaven' voor voeding, wonen en persoonlijke verzorging

Om een moeilijke periode te overbruggen kunnen dus niet altijd financiële reserves worden aangesproken. In de consumentenenquête van april van de NBB geeft 13% van de Belgische huishoudens aan over een spaarbuffer te beschikken voor 1 tot 3 maand, 10% beschikt over een spaarbuffer van 1

---

⁹³ Zie FOD Sociale Zekerheid (2019), The evolution of the social situation and social protection in Belgium 2019. 'Slowly falling behind' (<https://socialsecurity.belgium.be/sites/default/files/content/docs/en/publications/silc/silc-analysis-social-situation-and-protection-belgium-2019-en.pdf>)

maand om 'in het levensonderhoud te voorzien'⁹⁴. In de EU-SILC-enquête 2019 geeft 26% van de huishoudens aan niet in staat te zijn een onverwachte uitgave te doen van rond 1100 euro.⁹⁵

Alhoewel o.a. de gezinscontext ook een belangrijke rol speelt kan aangenomen worden dat de toename van het aantal uitkeringstrekkers onvermijdelijk leidt tot een toename van de armoede indien de verhoogde uitkeringsafhankelijkheid aanhoudt. De duurtijd van de uitkeringsafhankelijkheid is dus cruciaal vanuit het perspectief van de financiële toereikendheid van de crisismaatregelen. De COVIVAT-9 beleidsnota bevat geen armoedeimpacts, maar zoals hiervoor aangegeven zal het inkomensverlies voor sommige zwakkere werknemers er ongetwijfeld toe leiden dat zij onder de armoedegrens komen.

Naast de impact op de inkomens, kunnen bestaande sociale kwetsbaarheden nog via **andere kanalen** worden versterkt:

- **Gezondheid:** op basis van bestaande kennis weten we dat gezondheid samenhangt met socio-economische positie. In de huidige crisis moet wellicht onderscheid gemaakt worden tussen de onmiddellijke blootstelling aan COVID-19 en de langere termijn gezondheidsrisico's die samenhangen met de lockdown maatregelen en de ruimere sociaal-economische impact⁹⁶. Op het vlak van de onmiddellijke blootstelling aan het virus lijkt er een verschil tussen de eerste en de huidige tweede golf. Daar waar de morbiditeit tijdens de eerste golf gespreid leek op over de ganse bevolking, zijn er indicaties dat de tweede golf zich voornamelijk in armere wijken ontwikkelde⁹⁷. Onderzoek voor de Verenigde Staten wijst er inderdaad op dat ongelijkheid en armoede, naast bevolkingsdichtheid en ras, een belangrijke invloed hebben op de COVID-19 infectiegraad⁹⁸. De OESO roept op om ook bij de verspreiding van een vaccin bijzondere aandacht te hebben voor inclusie en armoede⁹⁹. In een recente studie naar de inkomensgradiënt in COVID-19 mortaliteit stellen Decoster et. al. geen toename van de ongelijkheid vast ten gevolge van COVID in de mortaliteit voor -65-jarigen. Voor personen ouder dan 65 jaar is er, in absolute termen, wel een toename van de ongelijkheid, maar in relatieve termen blijft deze ongelijkheid beperkt¹⁰⁰. Gelet op de specifieke leefomstandigheden van zwakkere groepen (bv. kleinere ruimtes, hogere dichtheid) blijft dit, alvast op het vlak van morbiditeit, zeker een aandachtspunt voor het beleid.

⁹⁴ NBB, Maandelijke consumentenenquête

⁹⁵ Cantillon, Marchal, Peeters, Penne, Storms, (2020), Huishoudbudgetten en sociale minima in lockdown, Nota in het kader van het Covivat consortium

⁹⁶ Zimmer, H., Jonckheere, J., Consumer prices in the light of the Covid-19 crisis., NBB Economic Review, December 2020

⁹⁷ Zie oa. De Tijd (<https://www.tijd.be/dossiers/coronavirus/van-gent-en-antwerpen-tot-beringen-corona-sluipt-door-armste-wijken/10243799.html>)

⁹⁸ Brown and Ravallion (2020), "Inequality and the coronavirus: Socioeconomic covariates of behavioral responses and viral outcomes across US counties", NBER Working Paper 27549.

⁹⁹ <https://www.oecd.org/economic-outlook/> (versie december)

¹⁰⁰ Decoster, A., Minten, T., Spinnewyn, J., (2020), The Income Gradient in Mortality during the Covid-19 Crisis: Evidence from Belgium, Discussion Paper Series, DPS 20.18, KULeuven

- Via de consumptie, nl. op het vlak van prijsevolutie en beschikbaarheid van basisproducten, beschikbaarheid van privé-initiatieven zoals voedselpakketten¹⁰¹. Vooral in de periode maart/april tijdens de lockdown was er een bezorgdheid dat de prijzen van basisgoederen zoals voedsel, die een groter deel uitmaken van consumptiekorf van armere groepen, gestegen waren. Een gedetailleerde analyse van STATBEL laat echter niet toe om te besluiten dat kwetsbare groepen (personen onder de EU-SILC-armoedegrens en personen met een handicap) een significant andere prijsevolutie hebben gekend in deze periode dan andere groepen. De analyse wijst er integendeel op dat *'wanneer naar de jaarinflatie gekeken wordt dan stellen we vast dat de inflatie voor de kwetsbare gezinnen momenteel lager is dan voor de andere types van huishoudens. Dat is voornamelijk te wijten aan de daling van de energieprijzen gerelateerd aan huisvesting (stookolie, aardgas en elektriciteit)'*. Deze bevindingen worden bevestigd in een recente studie van de Nationale Bank¹⁰². In laatste maanden zijn de inflatiecijfers op gelijkaardige wijze geëvolueerd als tijdens de eerste fase van de COVID-crisis: de prijzen van voeding en niet-alcoholische dranken stegen, terwijl de prijzen voor energie daalden.

Via de sociale participatie en de toegang tot allerlei rechten: de maatschappij is in de voorbije maanden, en zeker tijdens de lockdown, snel "gedigitaliseerd", maar de ICT-enquêtes van STATBEL tonen aan dat de toegang tot internet ongelijk is naar sociaal-economische status en opleidingsniveau.

In 2021 heeft 8% van de gezinnen geen internetaansluiting. Dit percentage ligt hoger in Wallonië (11%) dan in Brussel en Vlaanderen (7%). Onder gezinnen uit het laagste inkomenskwintiel bezit slechts 76% een internetaansluiting.

De ICT-enquête van Statbel peilt naar het gebruik van internet onder de bevolking van 16-74 jaar. Waar onder werkenden 97% de afgelopen drie maanden gebruikt heeft gemaakt van internet in zowel 2020 als 2021, is dit voor inactieven slechts respectievelijk 78% en 82%. Voor hooggeschoolden is het gebruik 98% en quasi gelijk gebleven voor de twee jaren. Voor laaggeschoolden bedraagt het percentage in 2020, 79% en steeg het, het jaar daarop, tot 82% (tabel 7).

¹⁰¹ Een bedrag van 3 miljoen euro werd bij KB van 31 maart 2020 ter beschikking gesteld van de OCMW's voor de bedeling van voedselpakketten, de bedeling van kant-en-klare maaltijden of voor de uitreiking van voedselbonnen voor de meest kwetsbaren.

¹⁰² STATBEL, Prijsevolutie, specifiek voor kwetsbare groepen. Vertrouwelijke document als input voor de TF Kwetsbare groepen en de WG Sociale Impact Covid-19

Tabel 7: Percentage personen dat de afgelopen drie maanden gebruik heeft gemaakt van internet, naar activiteitsstatus en opleidingsniveau , België, 2020-2021

	2020	2021
Totaal	91,5	92,8
Activiteitsstatus		
Werkend	97,1	97,2
Werkloos	91,8	87,0
Student	98,1	99,7
Inactief	78,2	82,3
Opleidingsniveau		
Laag	78,6	82,2
Midden	94,0	94,3
hoog	98,5	97,9

Bron: Statbel (Algemene Directie Statistiek - Statistics Belgium),
Enquête naar het ICT-gebruik bij huishoudens en individuen (2021)

- Via de huisvestingssituatie, die uiteraard nog aan belang wint aangezien velen een zeer groot deel van de dag nu thuis doorbrengen: ruimte, woonkwaliteit, omgeving...

Daarnaast zijn er de **zeer kwetsbare groepen** die buiten de traditionele metingen vallen: dak- en thuislozen, mensen zonder wettelijk verblijf, ... Alhoewel gegevens in dit kader ontbreken kan verondersteld worden dat vooral de eerste periode van de crisis, tijdens de lockdown, voor deze groepen zeer moeilijk was. Voor personen zonder verblijfsrecht, vreemdelingen die hun werk verliezen en uitgeprocedeerde asielzoekers was terugkeren naar land van herkomst op dat moment veelal niet mogelijk omwille van de reisbeperkingen. Het indienen van verblijfsaanvragen was bovendien moeilijk omdat de diensten die de nodige bewijsstukken kunnen afleveren niet of niet volledig operationeel waren.

Het recht op bijstand is voor deze groepen sowieso beperkt. De hulpverlening aan personen zonder wettig verblijfsrecht is in principe beperkt tot de dringende medische hulpverlening. Vreemdelingen met verblijfsrecht zijn dan weer vaak gebonden door de voorwaarde geen onredelijke belasting te vormen voor het bijstandssysteem van het land van verblijf. Uit signalen uit het werkveld blijkt dat vreemdelingen die hun werk verloren daarom vaak geen beroep durven doen op het OCMW uit vrees hun verblijfsrecht te verliezen. Uitgeprocedeerde asielzoekers kunnen wel een verlenging van de materiele hulp in de opvang aanvragen maar de procedure en de beperkte beschikbaarheid van maatschappelijk werkers en advocaten maakt dit niet evident.

Ook de niet-uitgeprocedeerde asielzoekers ondervinden nadelen van huidige crisis. Zo worden asielzoekers geacht na 2 maanden door te stromen naar reguliere huisvesting, maar het vinden van een woning was zeker tijdens de lockdown niet evident.

Vele vreemdelingen ontbreekt het daarom niet alleen de middelen om in hun levensonderhoud te voorzien, maar ook om de essentiële voorzorgsmaatregelen te nemen om zich te beschermen tegen COVID-19 (zoals de aankoop van handgels en mondklappers). Sommigen trekken zich daarom terug in overdreven isolatie, anderen doen dit vanwege de onzekerheid over hun rechten en gebrek aan informatie hierover. Het gevolg is onder meer dat velen gezondheidsdiensten vermijden, en daardoor een gevaar kunnen vormen voor zichzelf en de samenleving.

Tijdens de tweede lockdown is de toegankelijkheid van medische en sociale diensten opnieuw onder druk komen te staan. Doordat de beperkingen minder vergaand waren dan in het voorjaar zullen de meest scherpe gevolgen van de crisis ook voor deze groepen wellicht minder tot uiting gekomen zijn. Toch kan, met de beperkingen van de economische activiteiten en het openbaar leven, verondersteld worden dat de situatie van deze zeer kwetsbare groepen nog moeilijker blijft dan voor de COVID-crisis, maar eigenlijk ontbreken hier de gegevens om hiervan een adequate inschatting te maken.

De ongelijke impact van de corona-crisis op het vlak van **onderwijs en scholing** vormt potentieel één van de belangrijkste lange termijn gevolgen. Het zeer aannemelijk dat er zich voor specifieke categorieën leerlingen voor de zomerperiode grote praktische (toegang ICT, ruimte) en motivationele barrières hebben gesteld om schoolwerk verder op te volgen. Dit moet gezien worden tegen de achtergrond van een onderwijssysteem dat globaal goed scoort, maar tevens reeds gekenmerkt werd door, in internationale context, relatief grote ongelijkheden in PISA-scores naar sociaal-economische en vooral migratie achtergrond. Eén en ander werd empirisch bevestigd in een studie van de KULeuven¹⁰³. Maldonado en De Witte stellen op basis van eindtesten van leerlingen in het zesde leerjaar Katholiek onderwijs substantiële leerverliezen vast. Deze leerverliezen en de toename van de ongelijkheid zijn bovendien groter in scholen met kwetsbare leerlingen. Ongelijkheden zijn zowel binnen als tussen scholen gestegen. Een recente studie stelt voor Nederland gelijkaardige resultaten vast¹⁰⁴. Uit dit onderzoek blijkt dat er gemiddeld 25% minder leervooruitgang is voor lezen en 15% voor wiskunde en spelling in vergelijking met de jaren voor COVID-19. Deze tragere vooruitgang is echter niet gelijk gespreid over types van leerlingen en scholen. Leerlingen met een lage of gemiddelde sociaal-economische achtergrond hebben een rond 1.5 keer tragere vooruitgang en gelijkaardige resultaten werden gevonden voor leerlingen met een migratieachtergrond, leerlingen uit één-ouder gezinnen, leerlingen met 2 of meer broers of zussen en zwakker presterende leerlingen.

In dit verband kan aangestipt worden dat in 2020 2,4% van de schoolgaande kinderen niet over internettoegang thuis beschikte. De cijfers voor Vlaanderen (2,1%) en Wallonië (2,4%) situeren zich rond hetzelfde niveau, terwijl deze voor Brussel iets hoger liggen (3,7%). In 2021, heeft 1,0% van de schoolgaande kinderen geen internettoegang, wat een daling is ten opzichte van 2020. Deze

¹⁰³ De Witte en Maldonado (2020), De effecten van de COVID-19 crisis en het sluiten van scholen op leerlingprestaties en onderwijsongelijkheid, Leuvense Economische Standpunten, 2020/181

¹⁰⁴ Nationaal Cohortonderzoek Onderwijs, <https://www.nationaalcohortonderzoek.nl/factsheets/>

daling is ook waar te nemen wanneer gekeken wordt naar de verschillende regio's. De cijfers voor Vlaanderen (0,5%) en Wallonië (1,4%) liggen in 2021 niet meer op hetzelfde niveau. Het cijfer voor Brussel (2,1%) ligt wel nog steeds hoger in vergelijking met de twee andere regio's. Er zijn ook belangrijke verschillen naar inkomensniveau. Waar de toegang voor huishoudens met een inkomen boven 1900 euro quasi universeel is, loopt het percentage kinderen dat geen toegang heeft onder inkomens lager dan 1900 euro op tot 8 à 10%, in 2020. Deze verschillen naar inkomen zijn in 2021 nog steeds op te merken maar in mindere mate. Hier schommelt het percentage kinderen zonder internettoegang met een inkomen onder de 1900 euro tussen 2,5% en 3%. Hierbij is het belangrijk om aan te stippen dat toegang tot internet hier zeer ruim gedefinieerd is. Het gaat om toegang in huis via 'een' toestel. Dit maakt dat voor meer intensief gebruik van internet het aantal kinderen dat geen effectieve toegang heeft wellicht significant hoger is.

Globaal lijkt op basis van de ICT-enquête, de toegang tot internet voor huishoudens bijgevolg verbeterd te zijn in 2021 ten opzichte van het vorige jaar, in het bijzonder voor kinderen.

Tabel 8: Percentage schoolgaande kinderen dat thuis geen internet heeft naar onderwijs- en inkomensniveau

	%	Aantal in steekproef	%	Aantal in steekproef	%	Aantal in steekproef
	2019	2019	2020	2020	2021	2021
Totaal	2.1%	2036	2.4%	1704	1,0%	1945
Lagere school	1.6%	1069	2.6%	882	0,7%	979
Middelbare school	2.7%	967	2.2%	822	1,3%	966
< 1900 €	8.6%	454	8.8%	354	2,8%	326
Lagere school	7.0%	231	9.9%	168	2,6%	150
Middelbare school	10.3%	223	7.8%	186	3,0%	176
>=1900 €	0.1%	1582	0.8%	1350	0,6%	1619
Lagere school	0.0%	838	0.9%	714	0,3%	829
Middelbare school	0.1%	744	0.6%	636	0,9%	790

Bron: Statbel (Algemene Directie Statistiek - Statistics Belgium),
Enquête naar het ICT-gebruik bij huishoudens en individuen (2021)

Alhoewel dit gemeenschapsmaterie is kan de impact op scholing belangrijke gevolgen hebben op andere (regionale en federale) domeinen, zoals arbeidsmarkt, sociale bescherming, gezondheid en sociale inclusie en armoede. Bovenvermelde studie (De Witte en Maldonado) wijst ook op de mogelijk grote lange-termijneffecten zoals een lager loon en een hogere kans op werkloosheid. Het is cruciaal voor de diverse overheden om op dit vlak, zowel qua monitoring als remediëring, een speciale inspanning te leveren.

Sociale cohesie

Ongetwijfeld heeft de COVID-crisis ook een impact op de ruimere sociale samenhang. Zeker tijdens de lockdown, maar ook daarbuiten beperken de maatregelen inzake social distancing, aantal contacten, beperkingen inzake evenementen, etc. de mogelijkheden om anderen te ontmoeten. Spontane en toevallige contacten zijn gereduceerd. Er bestaan weinig of geen gegevens over het effect van deze situatie op fenomenen zoals eenzaamheid en de mate waarin burgers zich verbonden blijven voelen met hun omgeving en de ruimere maatschappij en de psychische gevolgen daarvan. In Nederland wijst het Sociaal-Cultureel Planbureau op mogelijk grotere problemen van emotionele eenzaamheid onder alleenstaanden en ouderen (vooral 75+)¹⁰⁵. Ook de impact op dit vlak voor personen met een zwakkere gezondheid wordt aangestipt. Zij wijzen er ook op dat de impact van de maatregelen anders is voor jongeren, gelet op hun ontwikkelingsfase waarin contacten centraal staan in de ontwikkeling van hun identiteit. De recente peiling van Statistiek Vlaanderen onder de Vlaamse bevolking van 18 jaar en ouder bevestigen deze vaststellingen. Uit deze survey komt naar voor dat 46% van de populatie zich, begin 2021, minder gelukkig voelt dan voor de crisis, "39% voelt zich vaker neerslachtig. Die aandelen liggen hoger bij vrouwen en personen in de steden en de stedelijke rand. Maar het zijn de **jongste groepen** die op dit vlak de hoogste aandelen laten noteren: 60% van de jongeren tussen 18 en 24 jaar is minder vaak gelukkig dan voor de crisis, 57% is vaker neerslachtig."¹⁰⁶

Het Federaal Planbureau geeft in haar rapport¹⁰⁷ over de indicatoren van duurzame en ontwikkeling speciale aandacht aan de impact van Covid op het welzijn en de gezondheid van de Belgische bevolking. Hiervoor baseren zij zich op verschillende enquêtes van onder andere Sciencano en Eurofound. Deze gegevens hebben betrekking op de periode tussen maart 2020 en oktober 2021 en de bevolking van 18 jaar en ouder. Algemeen kan er gesteld worden dat de Covid-crisis een zeer negatieve impact had op het welzijn. Concreet heeft het Planbureau gefocust op de (welzijns)indicatoren levenstevredenheid, de algemene gezondheid en de geestelijk gezondheid. Ten eerste werd op vlak van levenstevredenheid vastgesteld dat het gemiddelde niveau van de Belgen voor de geobserveerde periode lager ligt dan vóór 2020. Bovendien wezen de resultaten op een verband tussen de levenstevredenheid en de epidemiologische situatie waarbij het niveau van levenstevredenheid verbeterde wanneer ook de epidemiologische situatie verbeterde. Ten tweede blijkt dat de ervaren gezondheid is verslechterd, met name in 2020. De Covid-19 pandemie zou voor een derde van de bevolking

¹⁰⁵ Sociaal-Cultureel Planbureau, Eerste bevindingen op basis van een bevolkingsenquête uit juli 2020. Welbevinden ten tijden van Corona, September 2020

¹⁰⁶ Statistiek Vlaanderen, SV-rapport 'Resultaten COVID-19-bevraging: Gezondheid, welzijn en sociale contacten', April 2021

¹⁰⁷ Federaal Planbureau, Indicatoren van duurzame ontwikkeling, februari 2022, <https://www.plan.be/publications/publication-2193-nl-indicatoren-van-duurzame-ontwikkeling-2022>

een negatieve impact hebben op de gezondheid volgens gegevens van Sciensano. Tot slot is de geestelijke gezondheid van de Belgen ook verslechterd. Ook hier is er een link met de evolutie van de epidemiologische situatie. Een belangrijke bijkomende vaststelling hieromtrent is dat op vlak van gezondheid en welzijn, bepaalde groepen harder getroffen worden dan anderen. Op het vlak van levenstevredenheid worden voornamelijk vrouwen, jongeren, alleenstaanden, studenten, werklozen en arbeidsongeschikte personen getroffen. Betreffende de algemene gezondheid worden vooral 30-49 jarigen het meest getroffen gevolgd door 50-64 jarigen. Op het vlak van de psychische gezondheid zijn dit vooral opnieuw vrouwen en jongeren maar ook mensen die voor Covid psychisch kwetsbaar waren.

Ook Statbel¹⁰⁸ verzamelt nieuwe informatie aan de hand van enquêtes over eenzaamheid, geluksgevoel en tevredenheid van de Belgen. Deze nieuwe gegevens hebben tot doel om het maatschappelijk herstel na de COVID-pandemie van nabij op te volgen. De eerste cijfers van deze nieuwe bevraging hebben betrekking op het derde kwartaal van 2021. Op vlak van eenzaamheid zou 7,2% van de Belgen zich altijd of meestal eenzaam voelen in de vier weken voorafgaand aan de bevraging. Eenzaamheid blijkt vooral een probleem bij alleenstaanden en langdurig zieken waar respectievelijk 16,7% en 27,3% zich altijd of meestal eenzaam voelt. Op vlak van geluksgevoel voelt twee derde van de Belgen zich meestal tot altijd gelukkig in de 4 weken voor de bevraging. Hierbij valt op dat werklozen en langdurig zieken zich minder vaak gelukkig voelen. Onder de Belgen die werkloos zijn voelt 14,0% zich zelden of nooit gelukkig, bij langdurig zieken is dit percentage zelfs nog hoger, 24,1% in vergelijking met 4,4% van de werkende Belgen. Tot slot wordt ook het percentage van de bevolking met een hoge mate van tevredenheid gemeten aan de hand van de tevredenheid over de financiële situatie, hun persoonlijke relaties en hun algemene tevredenheid. Wie voor elke categorie minimum 8/10 geeft, behoort tot de meest tevreden groep. De grootste algemene tevredenheid wordt vastgesteld bij de hoogste inkomens (32,5%) hoogopgeleiden (27,5%) en studenten (26,8%). Bij werklozen (4%), langdurig zieken (5,1%) en Belgen met de laagste inkomens (10,5%) is de laagste algemene tevredenheid vast te stellen. Het zijn dus vooral langdurig werklozen en zieken die slecht scoren op vlak van eenzaamheid, geluksgevoel en algemene tevredenheid. De volgende dataverzamelingen zullen toelaten de evolutie op deze aspecten op te volgen.

---

¹⁰⁸ <https://statbel.fgov.be/nl/themas/huishoudens/armoede-en-levensomstandigheden/driemaandelijke-monitoring>

Gevolgen van COVID-19 op de ziekte- en invaliditeitsverzekering en beroepsziekten

Verwachte impact op de volksgezondheid

COVID-19 heeft uiteraard een zeer duidelijke impact op de volksgezondheid. Dit blijft echter niet beperkt tot de huidige onmiddellijke impact. Om de impact op de volksgezondheid op langere termijn in te schatten kunnen we ons baseren op de vaststellingen die gemaakt werden naar aanleiding van de (aanzienlijke) impact van de crisis van 2008 op de volksgezondheid. Deze impact is immers zeer goed gedocumenteerd door epidemiologisch onderzoek dat a posteriori werd uitgevoerd. Als er over de globale impact soms nog wordt gediscussieerd, zijn de meeste studies het over één punt eens, het is op de geestelijke gezondheid dat een impact het meest meetbaar is geweest. Opgemerkt moet worden dat het vanaf deze crisis is dat de erkende arbeidsongeschiktheid om psychische redenen (voornamelijk depressie en andere angststoornissen zoals burn-out) bijna exponentieel toenam. Deze vaststelling overstijgt de Belgische context en werd bevestigd door zowel de OESO als de Wereldgezondheidsorganisatie. In een recent artikel van het Federaal Planbureau wordt erop gewezen dat de situatie op het vlak van de geestelijke gezondheid reeds voor de Covid-pandemie niet gunstig was in België. Zo was de stijging van het aantal psychische aandoeningen de belangrijkste oorzaak van de toename in de langdurige arbeidsongeschiktheid¹⁰⁹. Aan de hand van de vijfde COVID-19 gezondheidsenquête geeft Sciensano aan dat het slecht gaat met de geestelijke gezondheid in België. Een groot deel van de bevolking geeft aan ontevreden te zijn over de sociale contacten en ervaart een gebrek aan sociale steun. Angst- en depressieve stoornissen daalden in de zomer en de herfst maar namen daarna weer toe. Momenteel zijn er veel aanwijzingen dat de Covid19-epidemie vergelijkbare systemische effecten zal hebben. De eerste empirische onderzoeken naar geestelijke gezondheid laten een algemene trend zien van verslechtering van de geestelijke gezondheid. Er worden veel vragen gesteld: angst in verband met de lockdown, algemene en specifieke beroepsstress (in blootgestelde beroepen). Naast mentale gezondheid en problemen die rechtstreeks verband houden met de gezondheidstoestand van patiënten met Covid19, is er ook het probleem van patiënten die lijden aan chronische aandoeningen en die hun zorg tijdens de epidemie hebben uitgesteld. Deze situatie leidt in eerste instantie tot een daling van het

¹⁰⁹ Federaal Planbureau, Geestelijke gezondheid in België: de verborgen kosten van COVID-19, artikel nr. 7 Duurzame ontwikkeling, januari 2021

zorggebruik, maar is per definitie een voorbijgaande situatie en het is niet onmogelijk dat deze op middellange termijn tot een opwaartse trend zal leiden. Bovendien is ook de toegankelijkheid van de gezondheidszorg een aandachtspunt, in het bijzonder voor zwakke groepen. Een recente studie wijst op blijvende uitdagingen op dit vlak¹¹⁰. Ondanks diverse specifieke beleidsmaatregelen blijven zwakke groepen in vergelijking met andere landen een relatief hoog percentage onvervulde medische behoeften aangeven omwille van financiële redenen. Specifieke punten die uit de studie naar voorkomen zijn de kosten verbonden aan hospitalisatie, onbetaalde bijdragen door zelfstandigen, ...

Alhoewel deze analyse op gegevens van vóór de COVID crisis steunt is het evident dat de gezondheids crisis deze problematiek verder kan doen toenemen.

Evolutie van de arbeidsongeschiktheid

In deze sectie wordt de evolutie van de arbeidsongeschiktheid onder loontrekkenden en zelfstandigen opgevolgd. Na bijna 2 jaar monitoring is het opmerkelijk om vast te stellen dat de grootste gezondheids crisis een betrekkelijk beperkte impact heeft gehad op het aantal en volume van de arbeidsongeschiktheid, zowel tijdens de periode van primaire arbeidsongeschiktheid (eerste jaar ongeschiktheid), als tijdens de periode van invaliditeit (vanaf het tweede jaar ongeschiktheid). Behalve in maart 2020 heeft COVID-19 niet of nauwelijks geleid tot bijkomende arbeidsongeschiktheden.

Een duidelijk zicht op mogelijke verklaringen is momenteel nog niet voorhanden. We geven hier enkele tentatieve bedenkingen.

Vooreerst kan vastgesteld worden dat het aantal arbeidsongeschiktheden door covid-19 zelf redelijk beperkt is bij de loontrekkenden (buiten de maand maart). Bij de zelfstandigen zien we de effecten van de 2de golf en de daaropvolgende golven meer uitgesproken. Dit komt waarschijnlijk door de periode van gewaarborgd loon bij loontrekkenden, waardoor de milde gevallen van covid-19 nooit ten laste vallen van de ZIV-uitkeringsverzekering. Bij de zelfstandigen valt men reeds volledig ten laste van de ZIV-uitkeringen bij een ziekteperiode langer dan 1 week waardoor we daar ook relatief gezien meer mensen met covid-19 zien intreden in arbeidsongeschiktheid.

De additionele COVID-19 arbeidsongeschiktheid die er is, wordt blijkbaar gecompenseerd door een daling van andere oorzaken van arbeidsongeschiktheid. Mogelijke verklaringen zouden hier kunnen zijn: uitstel van (niet dringende) medische zorg, telewerk (waardoor het mogelijk minder nodig is om ziekteverlof aan te vragen), een verminderde incidentie van andere aandoeningen (andere infectieziekten kunnen ook in bedwang

---

¹¹⁰ Ces Sophie, Baeten, Rita, (2020), Inequalities in access to healthcare in Belgium (Observatoire Sociale Européen)

worden gehouden door de COVID-maatregelen). Een bijkomende verklaring zou ook kunnen zijn dat er tijdens de coronapandemie bijkomende “vangnetten” zijn gecreëerd zoals tijdelijke werkloosheid en crisioverbruggingsrecht en dat een aantal mensen die normaal op de arbeidsongeschiktheid zouden terecht komen nu in 1 van dergelijke systemen zitten en hun arbeidsongeschiktheid niet als dusdanig laten erkennen. Als deze systemen wegvallen, zou het kunnen dat deze mensen op dat moment wel nog doorstromen naar arbeidsongeschiktheid. Ten slotte kan aangehaald worden dat de grootste gezondheidsimpact van de covid-pandemie zich waarschijnlijk ook vooral situeert in de hogere leeftijdscategorieën, die niet meer tot de beroepsactieve leeftijd behoren.

Loontrekkenden

Primaire arbeidsongeschiktheid

De evolutie van het aantal getuigschriften ‘aanvang arbeidsongeschiktheid’ kent een zeer sterke toename in maart 2020, gevolgd door een sterke terugval in april en mei (grafiek 22). In de periode juni-oktober lijkt het aantal aangiffes min of meer te normaliseren op het niveau van 2019. Vanaf november 2020 zien we opnieuw een daling die zich doorzet in december.

In januari en februari 2021 zien we een stijging van het aantal getuigschriften ‘aanvang arbeidsongeschiktheid’ ten opzichte van december 2020. Het aantal getuigschriften in maart 2021 ligt beduidend lager dan in maart 2020, de maand waarin de coronacrisis zijn aanvang nam. In april en mei 2021 ligt het aantal getuigschriften daarentegen beduidend hoger dan in dezelfde periode in 2020, ten gevolge van de sterke terugval in april en mei 2020 (zie hierboven). In de periode juni-december lijkt het aantal aangiffes zich min of meer te normaliseren op het niveau van voor de aanvang van de coronacrisis.

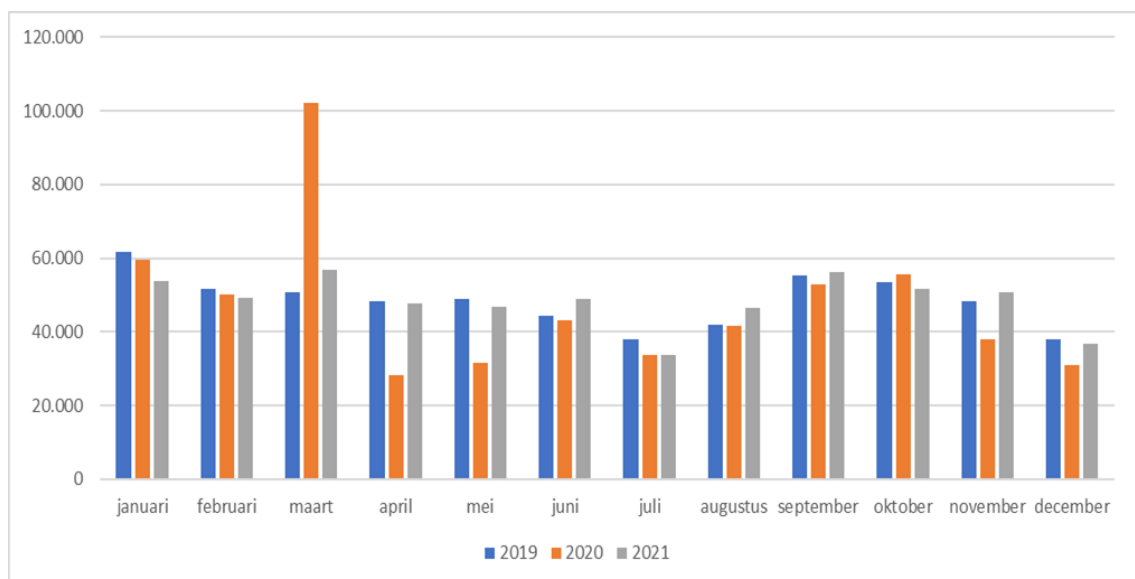
Het aantal verlengingen arbeidsongeschiktheid ligt in maart en april 2020 hoger dan in 2019. Vanaf mei liggen het aantal verlengingen ongeveer op het niveau van 2019. In de periode december 2020- april 2021 ligt het aantal verlengingen dan weer lager ten opzichte van een jaar eerder. In de periode mei-december 2021 ligt het aantal verlengingen gemiddeld iets hoger dan in dezelfde periode in 2020.

Opgesplitst naar aandoening zien we voor de aanvang arbeidsongeschiktheid een piek van Covid-19 in maart 2020 (ca. 21.000) en in mindere mate in april (ca. 6000) en mei (ca. 1800). Voor de maanden juni-augustus is het aantal mensen die arbeidsongeschikt worden omwille van covid-19 beperkt. Vanaf september stijgen de cijfers echter terug. De impact van de tweede golf en de derde golf zijn in het bijzonder zichtbaar in de maanden oktober en november 2020 (respectievelijk ongeveer 10.000 en 5.400) en maart en april 2021 (ongeveer 4.500). Vanaf juni 2021 volgt het aantal covid-gevallen dezelfde tendens als 2020: in juni en juli een sterke daling, gevolgd door een geleidelijke

toename met een nieuwe piek in november en december (respectievelijk ongeveer 6.800 en 3.900, effect vierde golf). Bij de verlengingen zien we eenzelfde tendens voor covid-19, met uitzondering van mei 2021: er kan worden vastgesteld dat het aantal verlengingen voor covid-19 in de maand mei vergelijkbaar is met de cijfers voor de maand april (ca. 4.500).

Het aantal uitkeringsdagen in primaire arbeidsongeschiktheid ligt, bij de loontrekkenden, in april 2020 beduidend hoger dan in 2019 (+14,81%). (grafiek 23) Waarschijnlijk ten gevolge van het zeer grote aantal mensen die in maart 2020 ziek zijn geworden. Ook voor de maand mei is dit het geval, alhoewel in iets mindere mate. Als we corrigeren voor het aantal uitkeringsdagen per maand zien we dat het aantal uitkeringsdagen voor mei 2020 7,02% hoger ligt dan in 2019. Voor de maanden juni tot en met december 2020 zien we dan weer dat het aantal uitkeringsdagen (gecorrigeerd voor het aantal uitkeringsdagen per maand) beduidend is gedaald ten opzichte van 2019. Het gaat hier om een daling van gemiddeld +/- 10%. Deze trend zet zich door in de periode januari-mei 2021. Vanaf juni 2021 ligt het aantal uitkeringsdagen opnieuw hoger dan in dezelfde periode in 2020, en lijken de cijfers te normaliseren op het niveau van voor aanvang van de COVID-crisis.

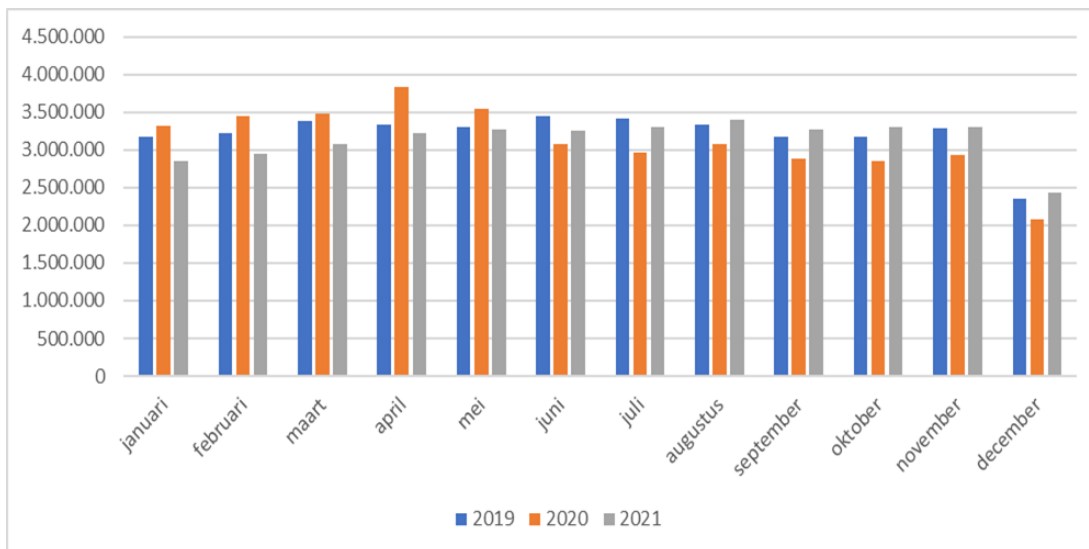
Grafiek 22: Evolutie van het aantal getuigschriften aanvang arbeidsongeschiktheid, loontrekkenden, 2019-2021

Bron: RIZIV

Grafiek 23: Aantal dagen primaire arbeidsongeschiktheid, loontrekkenden, 2019-2021

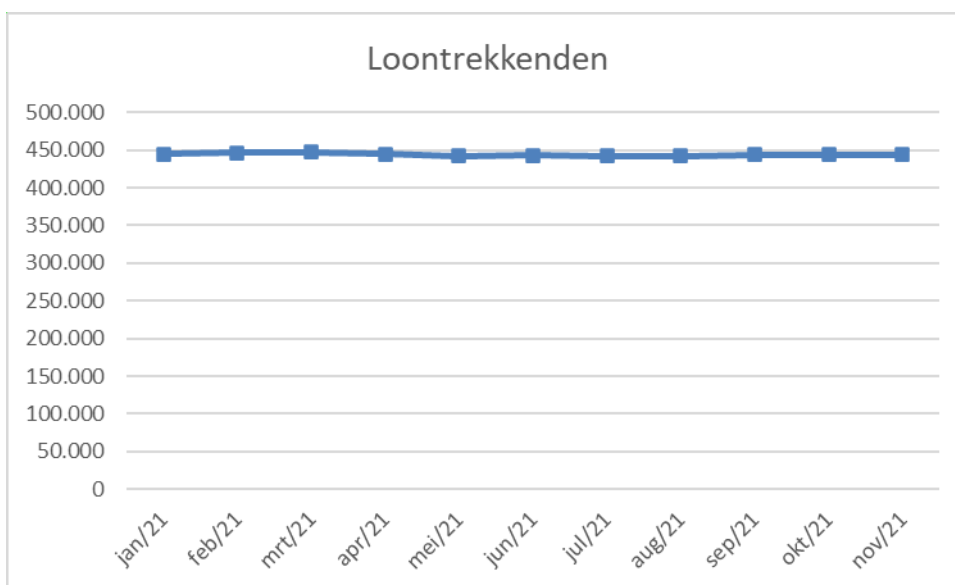
Bron: RIZIV

Invaliditeit

Vanaf het moment dat een gerechtigde een arbeidsongeschiktheid bereikt van 1 jaar en 1 dag, treedt hij in invaliditeit. Dit betekent dat de impact van de COVID-crisis kan worden geobserveerd vanaf maart 2021, het jaar volgend op het aanvangen van de crisis.

Op 31/01/2021 bedraagt het aantal invaliden 444.963. In de periode januari-maart 2021 neemt het aantal invaliden toe. Vanaf april kan er echter een daling worden vastgesteld: -0,61% in april en -0,58% in mei. Vanaf juni blijft het aantal invaliden min of meer stabiel.

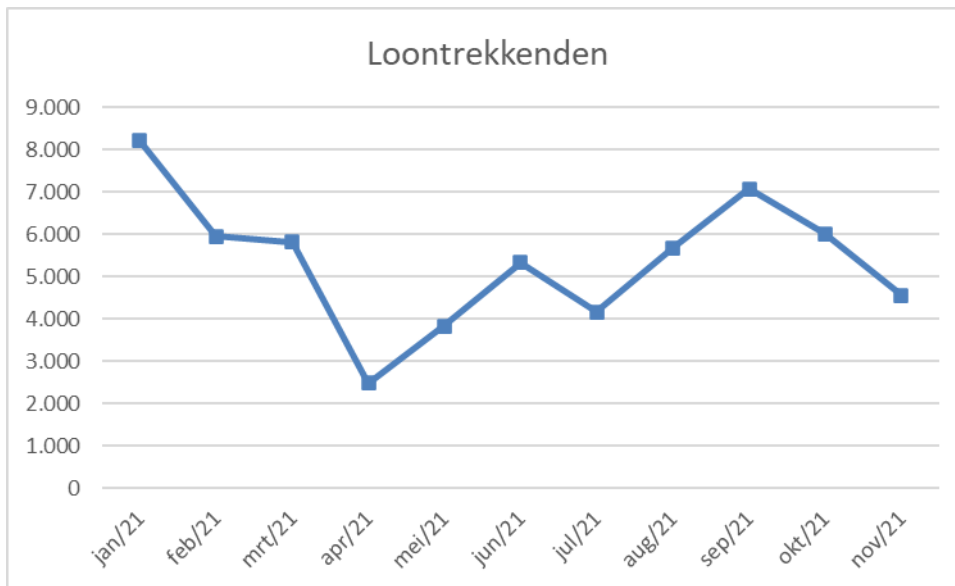
Grafiek 24: Toestand van het aantal invaliden, loontrekkenden, januari 2021 - november 2021

De afname van het aantal invaliden in april en mei is het gevolg van een aanzienlijke daling van het aantal intredes in invaliditeit in deze maanden: waar het aantal intredes in februari en maart zich rond 6.000 bevond, lagen deze in

april en mei beduidend lager (respectievelijk ca. 2.500 en 3.800). In de periode juni-september laat het aantal intredes opnieuw een stijgende tendens optekenen, en liggen de cijfers ongeveer op het niveau van 2020. Vanaf oktober liggen de intredes opnieuw aanzienlijk lager dan in dezelfde periode in 2020 (grafiek 25).

Grafiek 25: Aantal intredes in invaliditeit, loontrekkenden, januari 2021-november 2021

De sterke daling van het aantal getuigschriften voor aanvang arbeidsongeschiktheid in de periode april-mei 2020 geeft een verklaring voor deze dalende trend. Het beperkte aantal covid-gevallen, gecombineerd met een daling van andere oorzaken van ongeschiktheid en de verschillende steunmaatregelen beslist door de regeringen leidt tot een lager aantal intredes in ongeschiktheid, wat zich nu na één jaar verderzet in de periode van invaliditeit.

Zelfstandigen

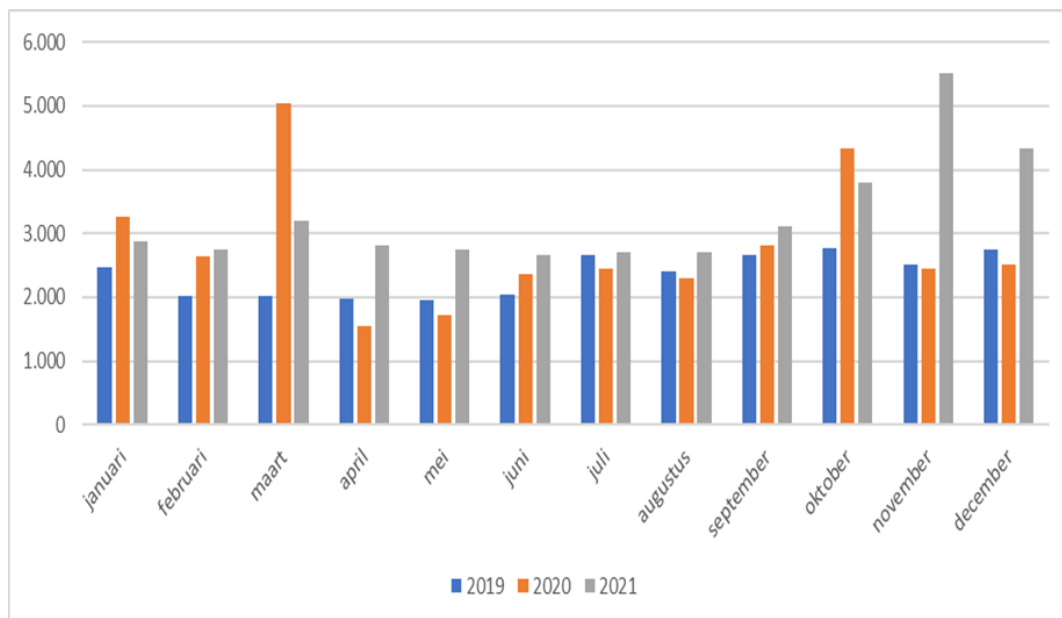
Bij de zelfstandigen zien we een gelijkaardige evolutie van de getuigschriften voor aanvang arbeidsongeschiktheid als bij de loontrekkenden: een zeer sterke toename in maart gevolgd door een afname en stabilisatie in de daaropvolgende maanden. In tegenstelling tot de loontrekkenden zien we bij de zelfstandigen in oktober wel een zeer sterke toename ten opzichte van 2019. In de periode november 2020-februari 2021 ligt het aantal getuigschriften ongeveer op het niveau van het voorgaande jaar. Het aantal getuigschriften in maart 2021 ligt beduidend lager dan in maart 2020, de maand waarin de coronacrisis zijn aanvang nam. In april en mei 2021 ligt het aantal getuigschriften daarentegen beduidend hoger dan in dezelfde periode in 2020, ten gevolge van de sterke terugval van het aantal getuigschriften in april en mei 2020 (zie hierboven). In de periode juni-september lijkt het aantal aangiftes zich min of meer te normaliseren op het niveau van voor de aanvang

van de coronacrisis. Vanaf oktober, en in het bijzonder in november en december, liggen de cijfers opnieuw beduidend hoger (effect vierde golf).

Opgesplitst naar aandoening zien we voor de aanvang arbeidsongeschiktheid een piek van Covid-19 in maart 2020 (ca. 1.200) en beperkt in april (ca. 300). Voor de maanden mei-augustus is het aantal mensen die arbeidsongeschikt worden omwille van corona beperkt. Vanaf september stijgen de cijfers echter terug. De impact van de tweede golf en de derde golf zijn in het bijzonder zichtbaar in de maanden oktober en november 2020 (respectievelijk ongeveer 1.700 en 650) en maart en april 2021 (ongeveer 600). In de periode juni-september blijft het aantal covid-gevallen relatief stabiel op een laag niveau, om vanaf oktober opnieuw toe te nemen, met een piek in november (ongeveer 2.700 gevallen, effect vierde golf).

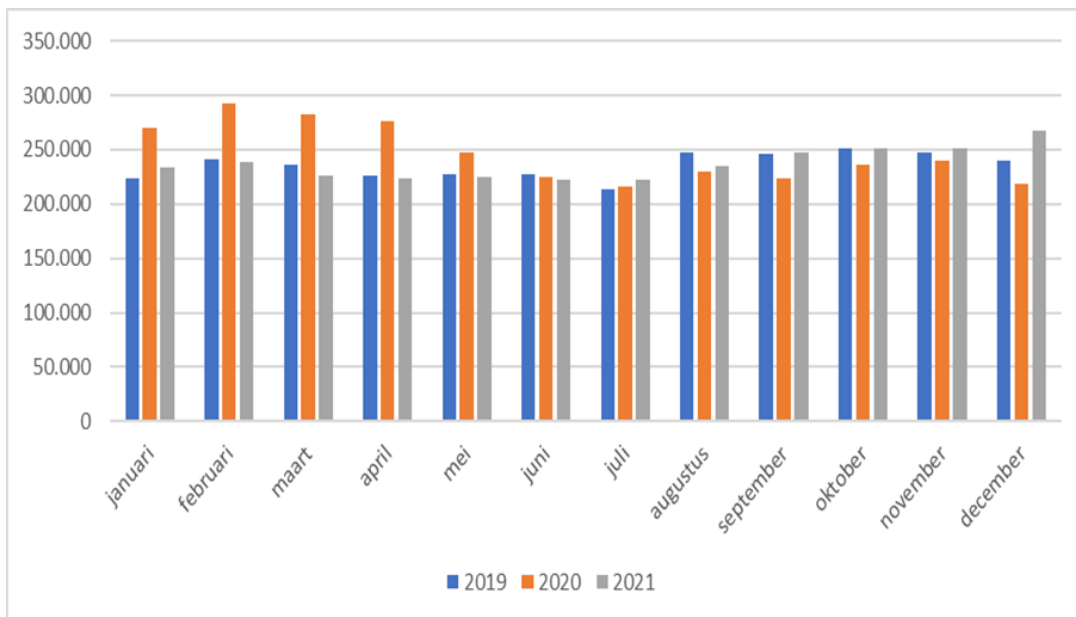
Bij de zelfstandigen is het momenteel moeilijk om bepaalde corona-effecten te zien in de uitkeringsdagen. De sterke stijging van de dagen en bedragen in 2020 ten opzichte van 2019 is vooral het gevolg van de aangepaste carenzperiode vanaf 1/7/2019 (grafiek 27). Toch zien we ook hier, net als bij de loontrekkenden, een terugval in de maanden juni-december ten opzichte van de eerste maanden van 2020. Deze trend zet zich door in de periode januari-juni 2021. Vanaf juli 2021 ligt het aantal uitkeringsdagen opnieuw hoger dan in dezelfde periode in 2020.

Grafiek 26: Evolutie van het aantal getuigschriften aanvang arbeidsongeschiktheid, zelfstandigen, 2019-2021

Bron: RIZIV

Grafiek 27: Aantal dagen primaire arbeidsongeschiktheid, zelfstandigen, 2019-2021

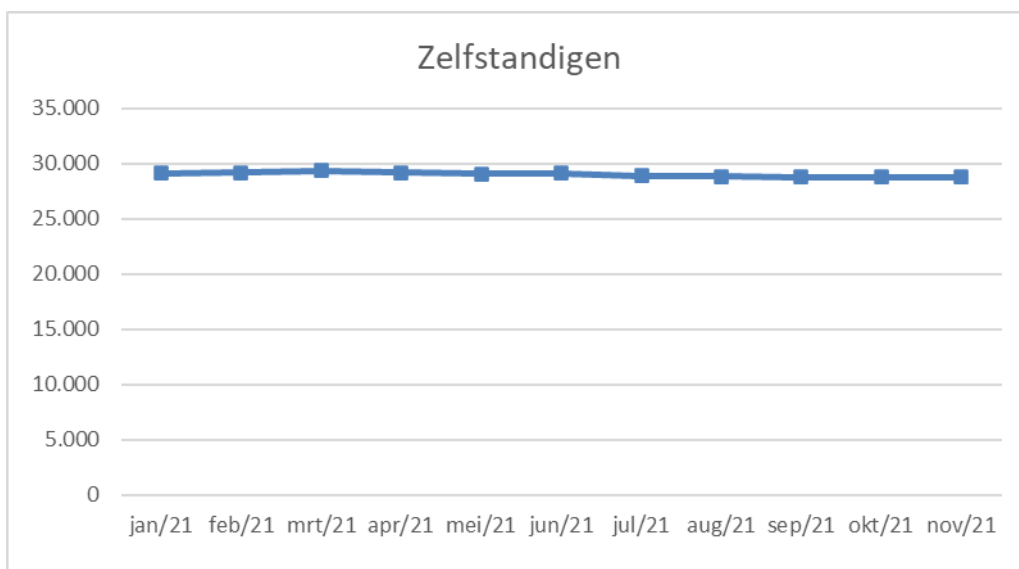
Bron: RIZIV

Invaliditeit

Vanaf het moment dat een gerechtigde een arbeidsongeschiktheid bereikt van 1 jaar en 1 dag, treedt hij in invaliditeit. Dit betekent dat de impact van de COVID-crisis kan worden geobserveerd vanaf maart 2021, het jaar volgend op het aanvangen van deze crisis.

Op 31/01/2021 bedraagt het aantal invaliden 29.112. In de periode januari-maart 2021 neemt het aantal invaliden toe. Vanaf april kan er een licht dalende tendens van het aantal invaliden worden vastgesteld. (grafiek 28).

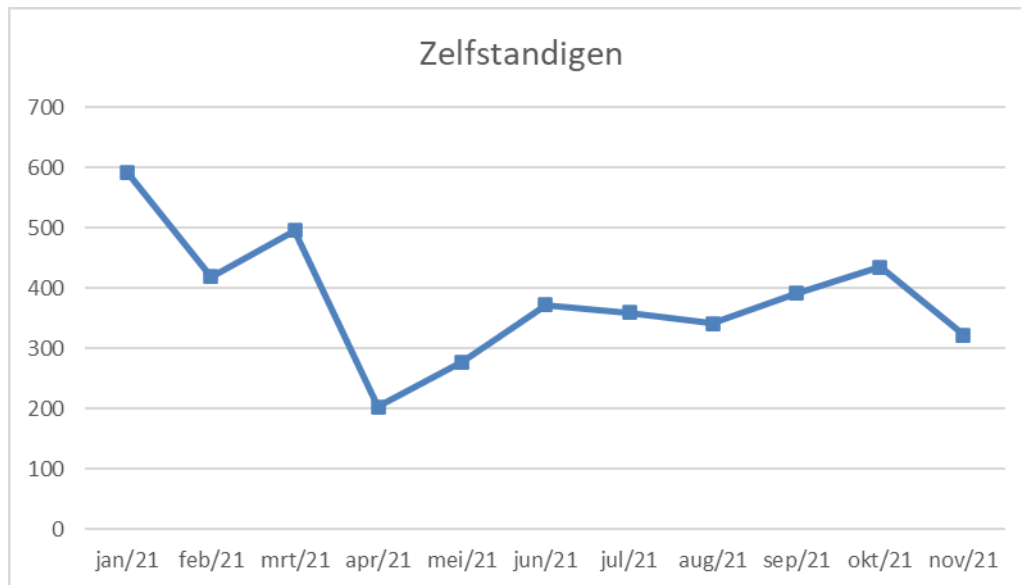
Grafiek 28: Toestand van het aantal invaliden, zelfstandigen, januari 2021-november 2021

De afname van het aantal invaliden in april en mei is het gevolg van een aanzienlijke daling van het aantal intredes in invaliditeit in deze maanden: waar

het aantal intredes in februari en maart zich tussen 400 en 500 bevond, lagen deze in april en mei beduidend lager (respectievelijk ca. 200 en 280). Vanaf juni neemt het aantal intredes opnieuw toe, en schommelt het aantal rond de 400 (grafiek 29).

Grafiek 29: Aantal intredes in invaliditeit, zelfstandigen, januari 2021 - november 2021

De sterke daling van het aantal getuigschriften voor aanvang arbeidsongeschiktheid in de periode april-mei 2020 geeft een verklaring voor deze dalende trend. Het beperkte aantal covid-gevallen, gecombineerd met een daling van andere oorzaken van ongeschiktheid en de verschillende steunmaatregelen beslist door de regeringen leidt tot een lager aantal intredes in ongeschiktheid, wat zich nu na één jaar verderzet in de periode van invaliditeit.

Beroepsziekten COVID-19

Loontrekkenden met COVID-19 die werkzaam zijn in de gezondheidszorg en die een duidelijk verhoogd risico lopen om besmet te worden door het virus, komen in aanmerking voor schadeloosstelling wegens beroepsziekte als de infectie medisch in verband kan staan met de risicodragende beroepsactiviteit. Deze regeling geldt ook voor leerlingen en studenten die stage lopen.

Tot op 19/04/2022 werden er bij FEDRIS 24.951 aangiften van coronaslachtoffers in de zorgsector geregistreerd. Dat zijn mensen die volgens hun arbeidsarts het slachtoffer zijn geworden van een Covid-19 besmetting. 84% van de aangiften betreffen vrouwen, het overige deel betreft mannen. Dit is vergelijkbaar met het aandeel in de tewerkstelling van mannen en vrouwen in de sector.

We stellen vast dat zich in oktober, november en december 2020, januari, februari en maart 2021 opnieuw een grote piek voordeed in het aantal aangiften voor het personeel in de gezondheidszorg. Daarna zwakte

deze af maar op het einde van 2021 en in het begin van 2022 doet zich opnieuw een kleinere piek voor.

Tot op 19/03/2022 werden er bij FEDRIS 21.112 aanvragen voor vergoeding van COVID-19 in de zorgsector geregistreerd, waaronder ook 14 aanvragen wegens overlijden van het slachtoffer. 84% van de aanvragen betreffen vrouwen en 16 % betreft mannen.

Er werden reeds 18.161 beslissingen genomen, waaronder 6.097 beslissingen voor gezondheidszorgen en 8.510 beslissingen waarbij een vergoeding werd toegekend voor tijdelijke ongeschiktheid.

In 69% van deze beslissingen ligt de tijdsduur van de ongeschiktheid tussen de 2 à 4 weken. Voor 16 % van deze beslissingen duurt de tijdelijke ongeschiktheid tussen de 4 à 6 weken. In 9 % van deze beslissingen duurt de tijdelijke ongeschiktheid tussen de 6 à 9 weken en in 7 % meer dan 9 weken.

Voor 1,6% van het totaal aantal beslissingen tijdelijke ongeschiktheid bedraagt de periode meer dan 20 weken.

Er werd ook één beslissing genomen waarin een blijvende arbeidsongeschiktheid van 100% werd toegekend.

Daarnaast werden ook 3.142 beslissingen van verwerping genomen.

Naar aanleiding van het Koninklijk besluit nr. 39 van 26 juni 2020 tot wijziging van het koninklijk besluit van 28 maart 1969 houdende vaststelling van de lijst van beroepsziekten die aanleiding geven tot schadeloosstelling en tot vaststelling van de criteria waaraan de blootstelling aan het beroepsrisico voor sommige van deze ziekten moet voldoen wegens COVID-19, kunnen **loontrekkenden met COVID-19 die werkzaam zijn in cruciale sectoren en essentiële diensten en die daar in de periode van 18 maart tot en met 17 mei 2020 hebben gewerkt** een aanvraag voor vergoeding indienen.

Tot op 19/04/2022 werden er voor deze categorie 362 aangiften door de arbeidsarts en 421 aanvragen voor vergoeding geregistreerd, waaronder twee aanvragen voor overlijden.

38 % van de aanvragen betreffen vrouwen en 62 % van de aanvragen betreffen mannen.

Er werden tot op 19/04/2021 38 beslissingen voor gezondheidszorgen en 159 beslissingen met toekenning van een periode voor tijdelijke arbeidsongeschiktheid genomen. Er werden 107 beslissingen van verwerping genomen.

Loontrekkenden met COVID-19 die tijdens hun beroepsactiviteiten betrokken waren bij een uitbraak van besmetting in een onderneming (beroepsziektecode 1.404.05) kunnen eveneens een aanvraag voor vergoeding indienen naar aanleiding van het Koninklijk besluit van 9 december 2021.

De vergoeding is vooral interessant voor werknemers die loonverlies hebben geleden of die een terugbetaling wensen van hun remgeld van bepaalde medische zorgen (bijvoorbeeld: kosten bij ziekenhuisopname, onderzoek door een arts-specialist...)

Er zijn wel een aantal voorwaarden. Zo moeten minstens vijf mensen binnen de veertien dagen op dezelfde werkvloer besmet zijn geraakt met het virus en moeten deze mensen dezelfde werkruimte hebben gedeeld. Deze 5 mensen moeten niet allemaal werknemers zijn. Het kan ook gaan om bijvoorbeeld klanten of leveranciers. Verder moeten de arbeidsomstandigheden de overdracht van het virus gemakkelijker hebben gemaakt (bv. moeilijk om afstand te houden). Ten slotte moet er een epidemiologische samenhang tussen die vijf besmettingen zijn. De besmette mensen moeten elkaar met andere woorden gekruist hebben.

Om een vergoeding aan te vragen, moet de werknemer zijn bedrijfsarts contacteren. Deze laatste moet een attest opmaken dat er binnen 14 dagen minstens 5 besmettingen waren binnen dezelfde werkruimte. De werknemer moet vervolgens een laboratoriumtest en twee formulieren aan Fedris bezorgen. De positieve testen moeten afgelegd zijn tussen 15/05/2020 en 31/12/2021.

Tot op 19 april 2022 registreerde Fedris 36 aangiffen en 106 aanvragen van COVID-19 voor deze doelgroep.

45 % van de aanvragen heeft betrekking op vrouwen en 55 % op mannen.

Wie niet in de gezondheidssector werkt en ook niet gedurende de periode van 18 maart tot en met 17 mei werkzaam was in één van de cruciale sectoren en essentiële diensten of die niet betrokken waren bij een uitbraak van besmetting in een onderneming, kan eventueel ook erkend worden via het **'open systeem'**. Deze personen moeten niet alleen blootgesteld zijn aan het beroepsrisico van de ziekte, zij moeten bovendien **bewijzen dat zij de ziekte werkelijk door het werk hebben opgelopen**. In dit kader werden er tot op 19/04/2022 89 aangiffen door de arbeidsarts en 393 aanvragen ingediend waaronder drie aanvraag voor overlijden.

45 % van de aanvragen betreffen vrouwen en 55 % van de aanvragen betreffen mannen. Er werden tot nog toe alleen nog maar 341 beslissingen van verwerping genomen.

Naar aanleiding van het Koninklijk besluit nr. 22 van 4 juni 2020 tot oprichting van een Schadeloosstellingfonds voor de vrijwilligers COVID-19-slachtoffers wordt in geval van overlijden door COVID-19 een schadevergoeding toegekend aan bepaalde familieleden van het slachtoffer (alleen in geval van besmetting tijdens de periode van 10 maart tot 1 juli 2020). In dit kader werd één aanvraag ingediend naar aanleiding van het overlijden van een man van 68 jaar die vrijwilliger was in een ziekenhuis.

Toestand vanaf najaar 2021 tot maart 2022

Medio 2021 diende er zich een nieuwe fase aan. Sectoren, voornamelijk horeca en niet-medische contactberoepen, werden (gedeeltelijk) terug geopend, terwijl stilaan een groter deel van de bevolking gevaccineerd was. Naast een gestage afname van de tijdelijke werkloosheid (die weliswaar quasi stilligt sinds augustus), zagen we positieve evoluties in de meest flexibele statuten (interim, flexi-jobs, studentenwerk). Deze jobs reageren het snelst op de verhoogde activiteit in sectoren die mogen versoepelen, zoals de horeca. Ook wat de globale arbeidsmarktindicatoren betreft (werkzaamheid en werkloosheid) zagen we gunstige evoluties. Vanaf de tweede helft van 2021 zien we in een aantal sectoren zelfs sterke tekenen van arbeidsmarktkrapte. In de horeca en de bouwsector nemen de vacaturegraden sterk toe. Op vlak van sociale impact zien we globaal genomen een daling van het aantal personen dat beroep doet op een leefloon. De andere vormen van maatschappelijke hulp- en dienstverlening blijven op een hoog niveau.

Najaar 2021 nemen de coronabesmettingen echter weer sterk toe, waardoor een nieuwe verstrenging van de maatregelen nodig was. Dat is te merken in de cijfers over tijdelijke werkloosheid, waar we vanaf medio november opnieuw een kleine toename zien. En ook in bijvoorbeeld flexijobs in de horeca, die opnieuw afnemen. De meeste ondersteuningsmaatregelen worden verlengd tot 31 maart 2022. Ook het ziekteverzuim neemt toe in oktober en november 2021, en opnieuw in januari 2022. Het ziekteverzuim neemt inderdaad weer wat toe in maart 2022, in het bijzonder in de gezondheidszorg en de voedingssector, maar al bij al lijkt het er wel op dat de onmiddellijke sociaaleconomische impact van de vijfde golf beperkt is gebleven.

In maart 2022 wordt er besloten om de tijdelijke werkloosheid te verlengen vanwege de oorlog in Oekraïne. Voor de periode tot en met 30.06.2022 kan dus ook de tijdelijke werkloosheid die verband houdt met het conflict tussen Rusland en Oekraïne beschouwd worden als tijdelijke werkloosheid wegens overmacht.

Arbeidsmarkt: moeizame terugkeer naar de normaliteit?

In november en december 2021 lag het niveau van de tijdelijke werkloosheid – dat in de zomer gezakt was tot zo'n 30.000 VTE – weer dichterbij 50.000 VTE (tot bijna 2,0% van de hypothetische werktijd). Het niveau nam nog licht toe tot eind januari, om vervolgens weer langzaam te dalen tot zo'n 46.000 VTE begin maart 2022 en nog 39.000 begin april 2022. Ook in de RVA-data over de aanvragen en betalingen TW zagen we die toename, naar 6,6% van de loontrekkenden in december 2021. Het aandeel daalt weer wat tijdens de kerstvakantie, maar dat is te wijten aan de algemene afname van de activiteit wegens verloven.

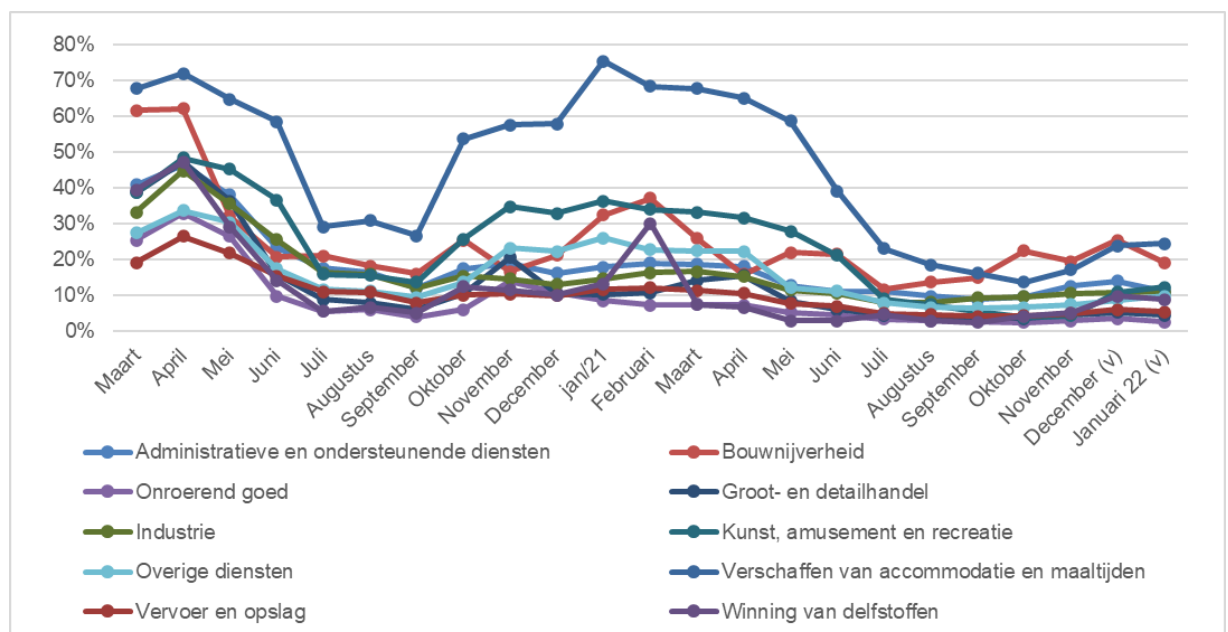

In oktober 2021-januari 2022 is er opnieuw een lichte toename in het aandeel aangiffen tijdelijke werkloosheid, en in december een sterkere stijging (naar 8,4%). In januari 2022 blijft het aandeel hoog (8,8%), maar vanaf februari (7,1%) lijkt het weer licht te dalen. De toename is vooral sterk in de industrie en de levensmiddelenhandel.

In de betalingen tijdelijke werkloosheid (RVA, zie grafiek hieronder)¹¹¹ voor september heeft de horeca nog steeds het hoogste aandeel (16,1%), gevolgd door de bouw (14,8%) en de industrie (9,2%). Maar in de betalingen voor oktober en november is de situatie in de bouw nog opvallender: betalingen voor naar schatting meer dan een vijfde (22,3%) van de werknemers in oktober, 19,4% in november en opnieuw 25,3% in december. In de voorlopige cijfers voor januari 2022 gaat het nog steeds om bijna een vijfde (19,1%). Bijna even hoog als het aandeel in de horeca in dec-jan (23,7 en 24,5%). De industrie en de evenementensector blijven op de derde plaats (10,9% en 12,2%).

We zagen eerder in deze nota (dynamische gegevens) al dat veel van de tijdelijke werklozen in de bouw in tijdelijke werkloosheid blijven hangen. Mogelijk spelen toeleveringsproblemen een rol. Het is alleszins opmerkelijk dat de vacaturegraden in de bouwsector sterk stegen in het 2de en 3de kwartaal (zie supra, tabel 2), wat ook zou kunnen betekenen dat de krapte aan bepaalde profielen ervoor zorgt dat de activiteit van de sector moeizaam herneemt, waardoor er tegelijk sprake is van krapte en een hoog aandeel tijdelijke werkloosheid.

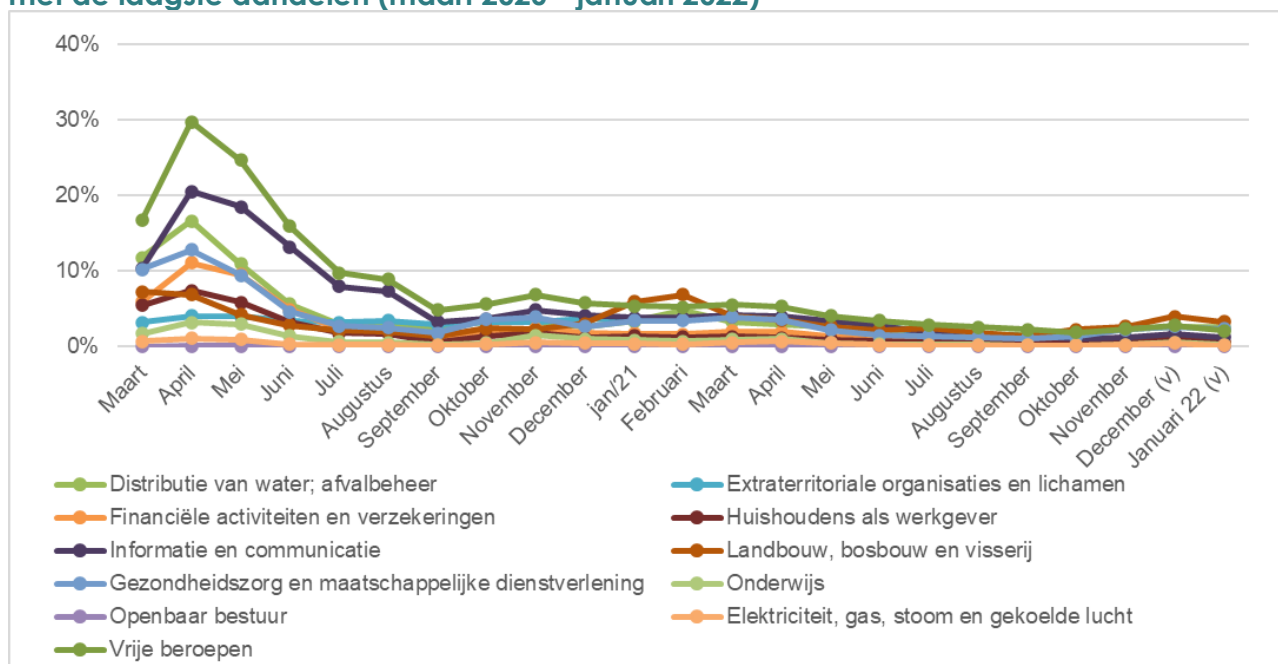
Grafiek 30: Aandelen personen voor wie een betaling tijdelijke werkloosheid werd geregistreerd op het totaal werknemers per sector, voor de 10 sectoren met de hoogste aandelen (maart 2020 - januari 2022)

Bron : RVA; Berekeningen : FOD WASO

¹¹¹ In de vorige edities berekenen we het aandeel tijdelijke werklozen op het aantal loontrekkenden in het trimester voorafgaand aan de pandemie. Om beter de actuele situatie te kunnen inschatten – bepaalde sectoren zijn inmiddels gekrompen of gegroeid – hebben we vanaf januari 2021 vergeleken met het aantal loontrekkenden in het eerste trimester van 2021.

Grafiek 31: Aandelen personen voor wie een betaling tijdelijke werkloosheid werd geregistreerd op het totaal werknemers per sector, voor de 11 sectoren met de laagste aandelen (maart 2020 - januari 2022)

Bron : RVA; Berekeningen : FOD WASO

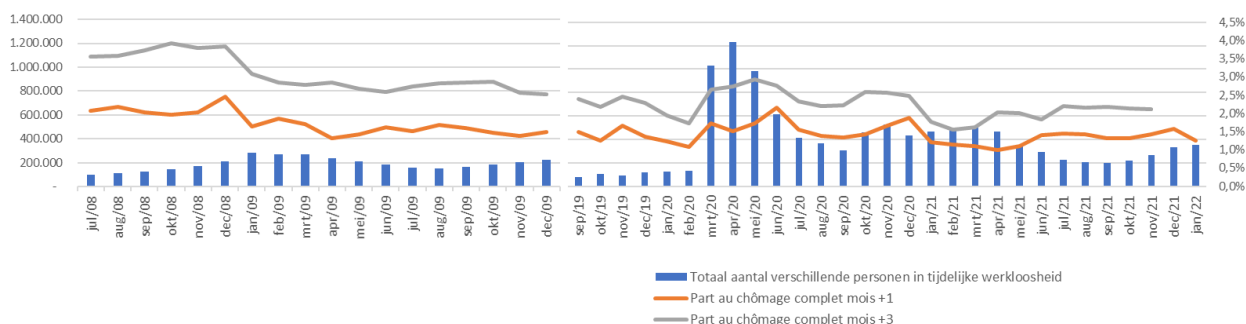
Wanneer we kijken naar het profiel van de tijdelijke werklozen in najaar 2021/januari 2022 (voorlopige betalingen), dan geldt nog steeds dat personen met een kwetsbaarder profiel oververtegenwoordigd zijn ten opzichte van hun gewicht in de werkende populatie. Personen met (middel)lage lonen, kortgeschoolden en personen met buitenlandse nationaliteit zijn zeer uitgesproken oververtegenwoordigd. Zelfs nog sterker dan in de eerste maanden van de crisis. Daarnaast zijn mannen nog sterker oververtegenwoordigd dan in de zomer, met 12,9 procentpunten in september, een piek van 17,0 procentpunten in oktober, en vanaf november terug iets beperkter (11,6 procentpunten, 10,7 in december en 11,5 in januari 2022). De grotere oververtegenwoordiging dan in voorgaande maanden hangt samen met het relatief grote aandeel TW in de bouwsector (en in mindere mate de industrie), waar we een overwicht aan mannelijke werknemers vinden. De leeftijdsverdeling is in augustus-december quasi in evenwicht met die bij de totale werkende bevolking. Bij het begin van de crisis waren het nog de jongeren die oververtegenwoordigd waren, maar dat is sinds het voorjaar van 2021 niet meer het geval. In de betalingen blijkt ook structureel de zeer grote oververtegenwoordiging van kortgeschoolden (30,3 procentpunten in januari 2022) en van personen in de lagere loonklassen nog steeds meer uitgesproken dan in najaar 2020 én voorjaar 2021.

Het grootste deel van de personen die tijdelijk werkloos waren eind 2021-februari 2022, waren minder dan 6 dagen in tijdelijke werkloosheid (respectievelijk 65,4% van de werknemers met TW in februari 2022, in januari 2021 was dat slechts 44,9%). Ongeveer een achtste van de betrokkenen was

najaar 2021 meer dan de helft van de maand december tijdelijk werkloos. In januari en februari 2022 is dat aandeel opnieuw iets hoger¹¹².

In juli, augustus, september en oktober 2021 (gegevens nog voorlopig) bleef de instroom in de tijdelijke werkloosheid min of meer binnen dezelfde marge als aan het begin van het jaar (6,4% in juli, 3,7% in augustus, 3,7% in september en 5,4% in oktober), en de uitstroom is hoog in juli (18,8%) maar daalt vanaf augustus tot november 2021 (14,9% in augustus, 14,4% in september, 11,9% in oktober en 11,6% in november) (zie grafiek 5). Het is interessant om op te merken dat de sectoren horeca, kunst, amusement en recreatie en productie van elektriciteit en gas sinds juni 2021 niet meer tot de sectoren met de laagste uitstroom behoren, in tegenstelling tot de sector mijnbouw en steengroeven. In september 2021 kende de sector mijnbouw en steengroeven, samen met de industrie en de bouw, de laagste uitstroom (hoewel met veel hogere aandelen dan aan het begin van de crisis). In oktober 2021 zullen de sectoren mijnbouw en steengroeven en informatie en communicatie de grootste uitstroom kennen. Het is ook interessant om op te merken dat de bouwsector over de hele bestudeerde periode (april 2020 tot februari 2022) een laag instroompercentage in tijdelijke werkloosheid heeft, maar ook een laag uitstroompercentage - vooral voor de periode van mei 2021 tot oktober 2021. Dit betekent dat een groot deel van de mensen tijdelijk werkloos blijft. Het is ook belangrijk op te merken dat de horecasector vanaf november 2021 enkele van de laagste uitstroom- en instroompercentages heeft.

Grafiek 32 : Personen tijdelijk werkloos en overgang naar volledige werkloosheid 1 en 3 maanden later (crises 2008 en Covid-19)

Bron : RVA; Berekeningen : FOD WASO

We zien dus dat de tijdelijke werkloosheid geleidelijk aan daalt, maar gaan de tijdelijke werklozen terug aan het werk, of stromen ze uit naar werkloosheid of inactiviteit? Dit blijkt uit de gegevens in bovenstaande grafiek. In absolute

¹¹² Tabel: Verdeling tijdelijke werkloosheid wegens Corona - Covid 19 volgens het aantal vergoede dagen

	202003	202004	202005	202107	202108	202109	202110	202111	202112	202201	202202
< 6 dagen	30,9%	19,1%	38,4%	63,5%	59,8%	60,9%	67,2%	72,9%	70,4%	66,1%	65,4%
6 - < 13 dagen	51,1%	19,8%	27,3%	17,9%	20,8%	20,6%	17,9%	16,5%	18,6%	19,6%	19,5%
13 - < 20 dagen	16,7%	20,8%	14,6%	8,5%	9,0%	8,1%	7,2%	5,5%	6,4%	7,4%	7,5%
20 dagen en meer	1,2%	40,3%	19,7%	10,0%	10,5%	10,4%	7,7%	5,1%	4,7%	6,9%	7,6%
Totaal	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Bron: RVA (<https://www.rva.be/nl/documentatie/statistieken/tijdelijke-werkloosheid-wegens-coronavirus-covid-19/cijfers>).

termen explodeerden de tijdelijke werkloosheid en de overgang naar volledige werkloosheid dus vanaf maart 2020, maar in proportionele termen bleef de stijging van de overgang naar volledige werkloosheid beperkter. In maart 2020 was 1,7% van de tijdelijk werklozen 1 maand later volledig werkloos (d.w.z. 17.872 van de 1.033.294 personen) en 2,7% 3 maanden later volledig werkloos (d.w.z. 27.445 van de 1.033.294 personen). Uit de gegevens voor maart 2019 blijkt dat verhoudingsgewijs minder mensen volledig werkloos werden; 1,2% van de mensen in tijdelijke werkloosheid was een maand later volledig werkloos (d.w.z. 1 463 van de 124 461 mensen) en 1,8% was drie maanden later volledig werkloos (d.w.z. 2 249 van de 124 461 mensen). Tot juni 2020 is het aandeel volledig werklozen 1 maand en 3 maanden later hoger dan in 2019. In juli 2020 dalen deze aandelen en zijn ze lager dan die waargenomen in juli 2019. Het aandeel van mensen die 1 maand later volledig werkloos worden, blijft dalen tot 1,3% in september 2020, maar stijgt weer van oktober tot december 2020 tot 1,9%; dit aandeel daalt weer tot 1,2% in januari 2021, 1,1% in februari-maart, 1,0% in april en 1,1% in mei. De gegevens voor de maanden juni tot en met september laten een lichte stijging zien (1,4% voor juni, juli en augustus; 1,3% voor september en oktober; 1,4% in november, 1,6% in december) van het aandeel dat een maand later volledig werkloos wordt. Het aandeel mensen dat 3 maanden later volledig werkloos wordt, steeg in oktober 2020 tot 2,6%, vergeleken met 2,2% in augustus en september 2020. Voor november bedraagt de ratio 2,6% en 2,5% in december 2020. In januari, februari en maart 2021 daalde dit aandeel tot respectievelijk 1,8%, 1,6% en 1,6%, om in april en mei 2021 licht te stijgen (2,0%) tot 1,8% in juni en iets meer dan 2% in juli-november 2021.

Ter vergelijking: tijdens de crisis van 2008 was het aantal mensen in tijdelijke werkloosheid (alle regelingen samen) aanzienlijk lager dan tijdens deze crisis. In juli 2008 bedroeg het aantal mensen in tijdelijke werkloosheid (alle regelingen samen) 99.112, oplopend tot 281.091 in januari 2009 (het hoogste cijfer van alle maanden in 2009). Aan het begin van de crisis in 2008 lag het aandeel tijdelijk werklozen dat 1 maand later volledig werkloos werd tussen 2,0% en 2,4%, en het aandeel dat 3 maanden later volledig werkloos werd tussen 3,5% en 3,9%. Voor 2009 lag het aandeel tijdelijk werklozen dat 1 maand later volledig werkloos werd tussen 1,4% en 1,8%, en het aandeel dat 3 maanden later volledig werkloos werd tussen 2,5% en 3,0%.

De tijdelijke bevrozing van de degressiviteit van de werkloosheidsuitkeringen heeft in totaal 228.750 personen beschermd tegen inkomensverlies in 2021 (Jaarverslag 2021, RVA). Gezien de looptijd van deze maatregel is het effect voor bepaalde personen inmiddels groot.

Op basis van de economische projecties d.d. juni 2021 verwacht de NBB dat de meeste tijdelijke werklozen na het aflopen van de beschermingsmaatregelen zullen kunnen terugkeren naar hun oude job of een nieuwe job vinden. De Bank wijst erop dat een toenemend aantal faillissementen zou kunnen leiden tot meer banenverlies, maar dat dat waarschijnlijk zal worden gecompenseerd door aanwervingen in nieuwe bedrijven of in andere bedrijfstakken.¹¹³ Het is daarbij wel van belang dat personen makkelijk kunnen overstappen naar andere jobs, wat – zeker gezien het hoge aandeel kortgeschoolden in TW – geen kleine uitdaging is.

¹¹³ https://www.nbb.be/doc/ts/publications/economicreview/2021/ecorevi2021_h1.pdf

We beschikken over de EAK-maandcijfers tot en met februari 2022. Let wel, er zit een breuk in de cijfers tussen 2020 en 2021, als gevolg van de invoering van een nieuw Europees kaderreglement (EU Verordening 2019/1700) begin 2021.¹¹⁴ Een belangrijke wijziging aan de meting van het arbeidsmarktstatuut betreft de behandeling van tijdelijk werklozen met een afwezigheidsduur langer dan 3 maanden. Tot en met 2020 werden tijdelijk werklozen steeds bij de werkenden gerekend, ongeacht de duur van hun afwezigheid. Vanaf 2021 veranderde dit en mogen tijdelijk werklozen die langer dan 3 maanden afwezig zijn, niet meer bij de werkenden gerekend worden. Zij worden bijgevolg hetzij bij de werklozen, hetzij bij de inactieven ingedeeld, al naargelang hun beschikbaarheid en zoekgedrag (=twee belangrijke criteria van de definitie van werkloosheid). In de EAK-resultaten wordt aangegeven hoe groot deze specifieke groep is en welke de impact van deze wijziging is op de voornaamste werkgelegenheidsindicatoren.¹¹⁵ Sinds de zomer van 2021 is het verschil tussen de oude en de nieuwe berekening klein, aangezien het aantal tijdelijke werklozen steeds kleiner wordt.

De EAK-cijfers voor het volledige jaar 2021 tonen dat het aantal werkenden in 2021 sterk gegroeid is.¹¹⁶ Zowel de werkgelegenheidsgraad van vrouwen als van 55-64-jarigen bereiken recordhoogtes. De werkloosheidsgraad ligt in 2021 (6,3%) wel hoger dan in 2020 (5,6%). De verschillen volgens onderwijsniveau en nationaliteitsgroep blijven zeer groot. Ook de EAK-transities tussen 2020 en 2021 weerspiegelen stillaan het herstel uit de coronacrisis.¹¹⁷ Er zijn meer mensen aan het werk, vooral omdat er minder mensen inactief worden of blijven. Het zijn vooral vrouwen, Belgen, jongeren en laaggeschoolden die inactief bleven.

De maandcijfers voor januari en februari 2022 tonen dat de werkzaamheidsgraad (20-64-jarigen) hoog blijft, al neemt hij in februari (70,5%) wat af ten opzichte van januari (71,7%). De IAB-werkloosheidsgraad neemt ook wat toe, van 5,4% in december 2021, naar 5,6% in januari en 6,0% in februari. Bij hooggeschoolden zet de daling zich echter door, tot een zeer lage 2,5% in februari, maar we mogen natuurlijk niet vergeten dat de maandcijfers onderhevig zijn aan grotere toevalsschommelingen. Het gemiddeld aantal effectief gepresteerde uren per week bedroeg in februari 33,5 uur, wat hoger is dan in de drie voorgaande maanden. Er geeft nog steeds 40,3% van de respondenten aan dat ze soms of gewoonlijk thuis werken. Voor de pandemie schommelde dat aandeel rond 25%.

De kwartaalindicatoren zijn minder onderhevig aan steekproefschommelingen, en zijn beschikbaar tot en met het 4de kwartaal van 2021. De werkzaamheidsgraad (71,6%) was in het 4de kwartaal 2021 hoger dan

¹¹⁴ Naar aanleiding van een nieuw Europees kaderreglement (EU Verordening 2019/1700) werd de vragenlijst grondig herzien, ondermeer om die in overeenstemming te brengen met de aangepaste operationele definities van werkgelegenheid en werkloosheid van het IAB. Deze wijziging in de manier van bevragen zorgt voor sommige resultaten onvermijdelijk voor een breuk in de reeksen waardoor de cijfers tot en met 2020 niet meer geheel vergelijkbaar zijn met de cijfers vanaf 2021. Daarnaast werden sommige vragen vanaf 2021 weggelaten en werden een aantal nieuwe vragen toegevoegd.

¹¹⁵ Voor meer info, zie <https://statbel.fgov.be/nl/themas/datalab/maandelijkse-cijfers-over-de-arbeidsmarkt>

¹¹⁶ <https://statbel.fgov.be/nl/themas/werk-opleiding/arbeidsmarkt/werkgelegenheid-en-werkloosheid#news>

¹¹⁷ <https://statbel.fgov.be/nl/themas/werk-opleiding/arbeidsmarkt/transities-op-de-arbeidsmarkt>

het hoogste niveau in 2019 (71,0% in T2_2019), en stijgt het sterkst bij hoogopgeleiden. De werkloosheidsgraad daalt opnieuw van 6,6% in het 3de kwartaal naar 5,8% in het 4de. Ten opzichte van T3 kwamen er in het 4de kwartaal vooral werkenden bij in de industrie en de zorg, terwijl de horeca weer wat afnam. Het aantal afwezigen wegens ziekte steeg vrij sterk in het 4de kwartaal van 2021 ten opzichte van het voorgaande.

De vacaturegraad blijft stabiel op een zeer hoog niveau in het 4de kwartaal 2021 (4,7%).¹¹⁸ Dit is het hoogste aantal vacatures sinds het begin van de enquête (2012). Hoewel er meer vacatures voor vaste banen worden aangeboden (84,79%), is de vacaturegraad aanzienlijk hoger voor interimbanen (20,70%) dan voor vaste banen (4,15%). De vacaturegraad daalt vooral in de vastgoedsector (-3,89 procentpunt) en in de sector accommodatie en maaltijden (-2,42 punt), terwijl hij vooral stijgt in de sectoren financiële activiteiten en verzekeringen (+1,1 punt) en in de sector vervoer en opslag (+0,62 punt).

Het aandeel volwassenen (18 tot 59 jaar)¹¹⁹ die leven in een huishouden waar niemand betaald werk verricht bedroeg in januari 2021 12,4%. Dit blijft tot augustus (12,5%) ongeveer op hetzelfde niveau. Ook het aandeel kinderen (0-17 jaar) die leven in een huishouden waar niemand betaald werk verricht schommelt sinds januari rond hetzelfde niveau. In januari bedroeg dit 12,7%, het cijfer voor augustus bedraagt 12,3%. In september dalen de percentages voor de twee groepen met ca. 2 procentpunten. Daarna stijgt het aandeel volwassenen in een baanloos huishouden tot 11,7% in december 2021 om in januari 2022 opnieuw te dalen tot (voorlopig) 11,1%. Voor februari 2022 stijgt dit percentage opnieuw tot (voorlopig) 11,8%. Het aandeel kinderen in baanloze huishoudens stijgt tot 11,5% in oktober, om in november en december 2021 stabiel te blijven rond de 10,0%. Voor kinderen stijgt dit aandeel opnieuw sterk in januari tot (voorlopig) 12,0% en daalt het weer licht in februari (11,6%)

Het aantal betrokkenen bij een aankondiging van een procedure van collectief ontslag bleef tot nog toe relatief beperkt in 2022. In januari 2022 betrof het 373 personen (allemaal in Vlaanderen). In februari gaat het om 154 personen (de meerderheid in Wallonië), in maart 2022 slechts 56 en in april (cijfers tot 24/4) om 79.

Ten opzichte van dezelfde periode in 2020 vertoonde de loontrekkende tewerkstelling (analyse RSZ) in het derde kwartaal 2021 een beeld van heropleving. Het aantal jobs (arbeidsplaatsen) (+2,2%) en het aantal mensen met een job (tewerkgestelde werknemers) (+1,7%) nam toe, het gepresteerde arbeidsvolume (uitgedrukt in voltijdsequivalenten) herstelde sterk (+3,3%). De beperkingen vielen stapsgewijze weg in het derde kwartaal 2021 en dat zorgde voor een herstel bij de zeer tijdelijke jobs. Daarmee is het aantal arbeidsplaatsen en het aantal tewerkgestelde werknemers op 30 september al gestegen tot boven het niveau van voor de coronacrisis (+1,5%, resp. +1,2% t.o.v. 30 september 2019). In het derde kwartaal 2021 ondervonden steeds minder sectoren nog beperkingen door de coronamaatregelen. Het arbeidsvolume steeg daardoor sterk ten opzichte van 2020 en kwam zelfs voor

¹¹⁸ <https://statbel.fgov.be/nl/themas/werk-opleiding/arbeidsmarkt/vacatures-op-de-arbeidsmarkt>

¹¹⁹ Studenten van 18-24 jaar die leven in een huishouden dat volledig uit studenten van 18-24 jaar bestaat, worden niet geteld in de teller noch in de noemer.

het eerst terug boven het pre-coronaniveau van het derde kwartaal 2019 (+0,5%). De stijging van het aantal arbeidsplaatsen was het sterkst bij de jongste leeftijdsgroepen, maar die waren ook het hardst getroffen. Ook het herstel van het arbeidsvolume deed zich vooral voor in de jongste leeftijdsgroepen (+4,3% bij de jongeren onder 25 jaar, +3,4% bij de groep van 25 tot 39 jaar), maar alleen de oudste leeftijdsgroepen zitten al boven het niveau van 2019.¹²⁰

In de tewerkstellingsgegevens van de RSZ (reguliere tewerkstelling – privésector) zien we in de maand juli een (seizoengebonden) dip door de jaarlijkse vakantie in meerdere sectoren (bouw, industrie,...), waardoor er minder tijdelijke en nieuwe contracten zijn. Dit herstelt zich in augustus en herneemt sterker in september, oktober en november. Eind december lopen traditioneel veel contracten af, en worden in januari veel nieuwe arbeidsrelaties gestart, al lijkt de herneming in januari 2022 iets steviger dan vorig jaar.

Vanaf midden maart 2021 is de referentieperiode (zelfde periode voorgaand jaar), voor de bijzondere tewerkstellingstypes (RSZ) ook een periode van lockdown. Ten opzichte van de beginperiode van de coronacrisis lag het aantal uitzendkrachten in maart 2021 30% hoger. Ten opzichte van twee jaar geleden was het aantal uitzendkrachten nog tussen 5% en 10% lager. Vanaf april wordt echter bijna opnieuw het peil van 2019 bereikt (daling van minder dan 5%), en vanaf half mei wordt zelfs opnieuw het peil van 2019 bereikt, en dat blijft zo in juni, met nog een lichte toename van de aantallen doorheen de maand. Begin juli dalen de aantallen licht (seizoensgebonden daling), maar ze blijven op het niveau van 2019, en boven dat van vorige zomer. De aantallen overstegen eind augustus even het niveau van twee jaar geleden, dus het niveau van voor de coronacrisis, maar blijven in september weer net onder dat niveau. Vanaf midden oktober overstijgen ze het pré-coronaniveau, en daar blijven ze in november en december. De verstrengde maatregelen in de maand december lijken hierop weinig impact te hebben. De dip eind december, begin januari is voornamelijk een seizoenseffect, doordat heel wat ondernemingen – gebruikers tijdens die periode geheel of gedeeltelijk gesloten zijn. Ook begin 2022 blijven de cijfers boven het pré-coronaniveau.

De gedeeltelijke heropening (terrassen) begin mei is meteen merkbaar in de cijfers over de inzet van extra's en flexi's in de horeca. Aanvankelijk bleven de aantallen wel onder die van 2019, maar op hetzelfde niveau als juni 2020. Na de gedeeltelijke heropening (terrassen) en de versoepelingen vanaf 9 juni, is het aantal flexijobs in de horeca terug op een pré-coronaniveau. Het aantal extra's in de horeca blijft wel een heel stuk onder het niveau van 2019. Vanaf september neemt het aantal flexijobs en het aantal extra's in de horeca nog verder toe (minder studentenjobs), al blijft het aantal extra's nog onder het niveau van 2019. Ook in oktober en november blijft het aantal flexijobs op een hoog niveau. De verstrenging van de maatregelen eind november n.a.v. de vierde golf tekenen zich weliswaar snel af in de cijfers. Het aantal flexijobs herstelt zich eind januari 2022, het aantal extra's blijft onder het pré-coronaniveau.

De effecten van corona op flexi's buiten de horecasector is veel beperkter, behalve bij de kappers. De heropening en de daaropvolgende

¹²⁰ De volledige kwartaalanalyse 3/2021 is hier te vinden: [Arbeidsmarktanalyse - interactieve statistieken en snelle ramingen van de tewerkstelling | RSZ](#)

nieuwe sluiting van de kappers is merkbaar in de cijfers, al blijft het om zeer kleine aantallen gaan. Ook hier zijn de versoepelingen vanaf 9 juni merkbaar, en komen de aantallen terug op pre-corona niveau. Gedurende de volledige tweede helft van 2021 blijft de groei van de flexitewerkstelling in de handel aanhouden. Bij de extra's en de flexi's via uitzendondernemingen gaat het in belangrijke mate om tewerkstelling bij gebruikers in de horeca en is de terugval zeer aanzienlijk (curve volgt die van de gewone flexi's in de horeca). Toch is er in april 2021 een aanzienlijke stijging ten opzichte van april 2020, wat wijst op een groter aantal flexi's via interim in andere sectoren dan horeca. Gedurende de volledige tweede helft van 2021 blijft de groei van de flexitewerkstelling in de handel aanhouden, met hoge pieken tijdens de eindejaarsperiode en een hoog niveau begin 2022.

Het aantal extra's in land- en tuinbouw ligt al vanaf oktober 2020 op hetzelfde niveau als dat van 2019 en vanaf midden november hoger. Tijdens de eerste weken van 2021 bleven de aantallen vergelijkbaar met het voorgaande jaar, en vanaf maart zijn ze beduidend hoger. Vanaf april 2021 liggen de aantallen op het niveau van vorig jaar en van 2019. Half juni 2020 nam het aantal gelegenheidswerknemers sterk toe (seizoenspiek). De aantallen van de eerste seizoenspiek blijven onder die van vorig jaar. Ook de tweede seizoenspiek komt later en is minder uitgesproken, vermoedelijk omwille van de slechtere weersomstandigheden en de beperktere oogst. Mogelijk kunnen de gebruikelijke, veelal buitenlandse, extra's gemakkelijker ingezet worden (ook uitbreiding contingent), en zijn er daardoor minder eenmalige seizoenskrachten. Vanaf midden december zijn er, zoals de voorgaande jaren, minder gelegenheidswerknemers in de land- en tuinbouw actief.

In de land- en tuinbouw bestaat de loontrekkende tewerkstelling in belangrijke mate uit seizoensarbeid, in de vorm van gelegenheidsarbeid. Het arbeidsvolume lag in het derde kwartaal 6,1% lager dan in het derde kwartaal 2020. Het aantal arbeidsplaatsen op 30 september 2021 was dan weer 15,8% hoger dan in 2020. Dit is hoofdzakelijk het gevolg van het feit dat de piekperiode van de oogst door de weersomstandigheden in 2021 enkele weken later kwam, meer naar het einde van september viel en nog in het vierde kwartaal doorliep (RSZ).

De eerste maanden van 2021 ligt het aantal studentenjobs nog heel wat lager dan normaal. Vanaf de tweede helft van maart is het aantal studenten hoger dan de gelijkaardige periode in 2020 (begin van de eerste lockdown). Ten opzichte van 2019 is er een daling tussen 10 en 20%, al is vergeleken met de voorgaande jaren in april moeilijk, door de Paasvakantie - een relatieve piekperiode voor studentenarbeid - die verschuift. De (gedeeltelijke) heropening van de horeca en de versoepelde maatregelen voor de detailhandel vanaf 8 mei hebben een direct effect op de studentenarbeid, die terug uitkomt boven het niveau van 2019. Ook de versoepeling vanaf 9 juni zorgde voor een hoger aantal studentenjobs (rekening houdend met het feit dat de maand juni traditioneel wat minder studententewerkstelling kent). De piek van de studentenarbeid in juli en augustus is 10 tot 20% hoger dan deze van 2019. En ook in september en oktober blijven de cijfers hoog: een 20% tot 30% hoger dan in de overeenkomstige periode in 2019. Het is nog niet duidelijk of de verstrenging van de maatregelen n.a.v. de vierde golf ook een impact hebben op de studentenarbeid. Er is een lichte knik begin december, maar die

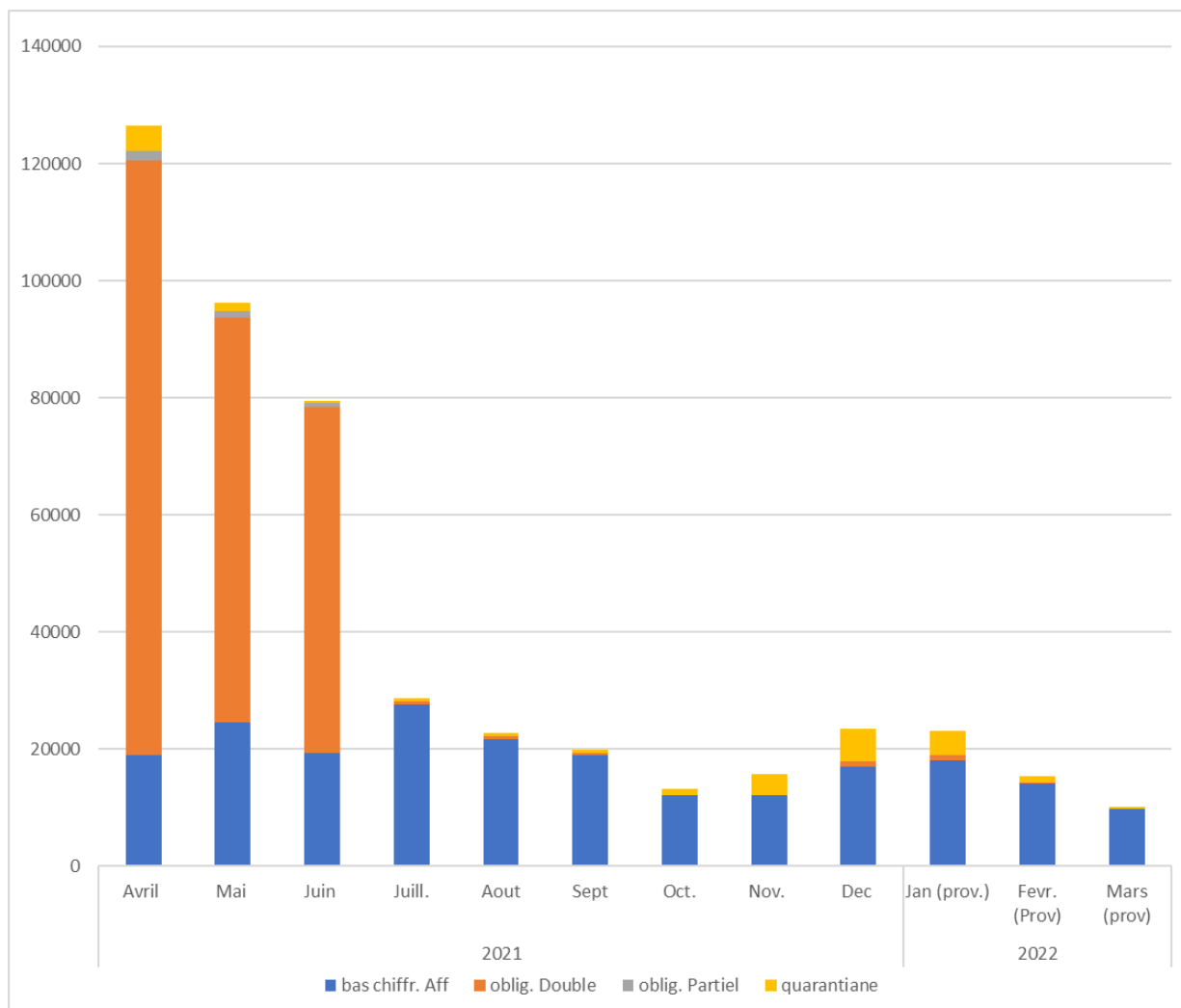
is mogelijk ook te wijten aan een beperktere beschikbaarheid (vanwege de examenperiode). Globaal blijft ook in december de studentenarbeid duidelijk boven het niveau van 2019. Ook begin 2022 wordt er in sterkere mate van studentenarbeid gebruik gemaakt.

We stelden ons in voorgaande versies de vraag in welke mate deze dimonacijfers een overschatting zijn van de werkelijk gepresteerde studentenarbeid. De DIMONA voor studenten gebeurt immers vaak reeds een hele tijd voorafgaand aan de tewerkstelling en of die, bij sluiting, worden geschrapt. Voor het 2de kwartaal wijzen de Dimonacijfers op een daling van gemiddeld -25%. DMFA geeft een daling van het aantal studenten rond 33%, maar de daling van het aantal uren lag ook rond -25%. De eerste indicatoren voor het derde kwartaal geven ook een sterkere daling van het aantal studenten (-14%) dan van het aantal uren (-4%). Dit geeft aan dat deze Dimona-curve een goede indicator is voor het aantal uren studentenarbeid.

Zelfstandigen: Sterke daling van het aantal overbruggingsrechten

Een substantiële daling van het aantal zelfstandigen met een overbruggingsrecht is ingezet in mei. Van april tot juni daalt het aantal van 126.403 tot 79.479. Tijdens de zomermaanden valt dit aantal terug op een totaal ander niveau. In juli ontvingen nog 28.625 zelfstandigen een overbruggingsrecht en dit aantal blijft dalen tot 13.163 in oktober. In november (15.768) en december (23.523) stijgt het aantal zelfstandigen met een overbruggingsrecht opnieuw en blijft het (voorlopig) stabiel in januari 2022 (23.048). De nog voorlopige cijfers voor februari en maart liggen opnieuw lager, respectievelijk 15.362 en 10.119 (grafiek 33).

Grafiek 33: evolutie van het aantal zelfstandigen met overbruggingsrecht sinds april 2021 tot maart 2022.

Bron: RSVZ/FOD SZ, Sociale Verzekeringsfondsen

Tabel 9 geeft een overzicht van het aantal zelfstandigen (man/vrouw) dat gebruik heeft gemaakt van één van de vormen van crisioverbruggingsrecht gedurende de Covid-crisisperiode, van maart 2020 tot september 2021¹²¹. De maatregel waarvan het meest gebruik is gemaakt betreffen de onderbrekingen van de activiteiten (287.108/181.258) en de onderbreking met dubbel overbruggingsrecht (152.465). Uit deze gegevens blijkt dat meer mannen dan vrouwen een beroep hebben gedaan op het overbruggingsrecht.

¹²¹ Zelfstandigen kunnen voorkomen in meer dan één categorie

Tabel 9: Aantal zelfstandigen naar type overbruggingsrecht, maart 2020-september 2021

Type de droit passerelle	Genre	Nombre d'indépendants	Nombre de paiements	Montant (en euros)
Corona - mesures de fermeture - double allocation	Homme	85.017	496.849	1.395.983.425
	Femme	67.448	380.123	1.054.033.736
Corona – mesures de fermeture - double allocation: total		152.465	876.972	2.450.017.161
Mesure de crise - baisse du chiffre d'affaires (Pilier 2)	Homme	38.045	118.957	170.377.942
	Femme	21.121	59.156	82.942.769
Mesure de crise - baisse du chiffre d'affaires (Pilier 2): total		59.166	178.113	253.320.711
Mesure de crise - courte interruption quarantaine (Pilier 3)	Homme	4.566	5.144	2.349.085
	Femme	2.356	2.630	1.151.924
Mesure de crise - courte interruption quarantaine (Pilier 3): total		6.922	7.774	3.501.009
Mesure de crise - courte interruption soins apportés à un enfant (Pilier 3)	Homme	1.211	1.478	658.084
	Femme	1.199	1.521	671.419
Mesure de crise - courte interruption soins apportés à un enfant (Pilier 3): total		2.410	2.999	1.329.503
Corona - relance activité indépendante	Homme	52.712	167.552	238.944.430
	Femme	40.327	136.557	191.539.802
Corona - relance activité indépendante: total		93.039	304.109	430.484.233
Corona - fermeture au moins 7 jours	Homme	198.062	621.019	874.521.679
	Femme	89.046	274.095	379.647.954
Corona - fermeture au moins 7 jours: total		287.108	895.114	1.254.169.632
Corona - mesure de fermeture	Homme	112.816	361.026	507.138.306
	Femme	68.442	219.040	303.818.967
Corona - mesure de fermeture: total		181.258	580.066	810.957.273

Gebruikmakend van de nieuwe methode, daalt het aantal faillissementen onder zelfstandigen opnieuw daalt in de zomermaanden tot 80 in augustus. Vanaf september 2021 stijgt het aantal opnieuw van 133 tot 152 in november. In december blijft het aantal stabiel op 149 terwijl het voor januari 2022 licht daalt tot 142. Daarna stijgt het aantal faillissementen onder zelfstandigen opnieuw tot 167 in februari en 184 het hoogste cijfer tot dusver op basis van de nieuwe methode, in maart 2022. Het nog voorlopige cijfer voor april 2022 bedraagt 120.

Verder is er beslist dat zelfstandigen beroep kunnen doen op het crisis-overbruggingsrecht (quarantaine) in de week van 20 december wanneer zij hun werk moeten onderbreken om hun kinderen op te vangen. Deze maatregel is in het leven geroepen omdat de Kerstvakantie een week vervroegd is, in de hoop de Corona-besmettingen in het lager onderwijs en kleuteronderwijs te doen dalen. Ter compensatie krijgen zij voor deze 7 dagen (20 december tot 26 december 2021) een vergoeding van 335,97 euro (zonder personen ten laste) en 419,83 euro (zonder personen ten laste). Voor

zelfstandigen in bijberoep liggen deze bedragen op 167,98 euro (zonder personen ten laste) en 209,92 euro (met personen ten laste). Bovendien is het overbruggingsrecht voor zowel de opvang van kinderen als quarantaine verlegd tot maart 2022. Daarnaast heeft de Kern besloten om pijler 1 opnieuw mogelijk te maken voor zelfstandigen wiens zaak gesloten is als gevolg van de 4de golf van de pandemie. Vanaf december 2021 tot en met maart werd opnieuw het dubbel overbruggingsrecht ingevoerd voor de sectoren getroffen door een opgelegde sluiting. Wat pijler 2 betreft, werd de omzetzaling aangepast vanaf december 2021 : 40% in plaats van 65%.

Op vrijdag 1 april 2022, heeft de ministerraad beslist dat het overbruggingsrecht omwille van quarantaine verlengd wordt tot eind juni 2022. Pijler 2 (vermindering zakencijfer met 40%) wordt ook verlengd tot 30 juni 2022. Deze maatregel is echter enkel van toepassing voor zelfstandigen die rechtstreeks slachtoffer zijn van de oorlogssituatie in Oekraïne. De link met Covid voor deze maatregel is er dus niet meer. Daarnaast heeft de regering ook beslist om pijler 3 van het crisis-overbruggingsrecht (quarantaine en zorg voor een kind) ook te verlengen tot 30.06.2022 onder dezelfde voorwaarden als voorheen.

Ruimere sociale impact sinds najaar 2021

Inkomens

Na de financiële crisis van 2008 bleken een aantal negatieve effecten zich pas naderhand af te tekenen. De vraag is of dit ook bij de coronacrisis het geval zal zijn. Het deel 'Ruimere sociale impact en armoede in 2020 tot voorjaar 2021' reflecteert grotendeels de situatie vóór het afbouwen van de maatregelen vanaf mei 2021. Met de stijgende vaccinatiegraad, de stelselmatige heropening van de economie, de afbouw van de corona-maatregelen en de impact daarvan op de arbeidsmarkt stelt zich ook de vraag naar de ruimere sociale impact van deze evoluties.

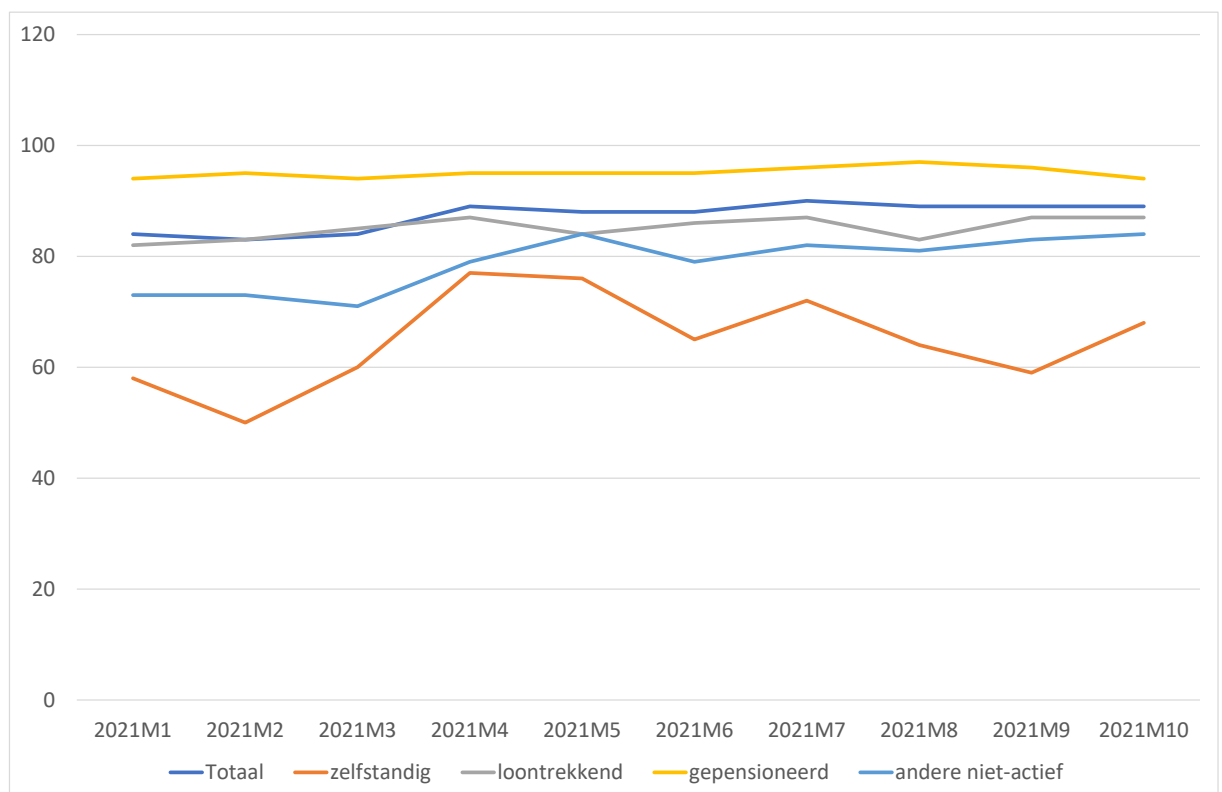
De ramingen van juni 2021 van de Nationale Bank wijzen er op dat in 2021, 2022 en 2023 het reëel beschikbaar inkomen zal blijven stijgen (met resp. 1,2%, 0,7% en 2,4%). Globaal zou de koopkracht van huishoudens over de periode 2021-2023 met 4% moeten stijgen. Ook de cijfers van het Federaal Planbureau wijzen op een toename van het reëel beschikbaar inkomen in de periode 2020-2022, (resp. 1,4%, 1,7% en 0,6% voor '21-'22). Ook na '23 zou het reëel beschikbaar inkomen blijven stijgen. Het FPB verwacht voor de periode '23-'26 resp. stijgingen van 1,7%, 1,6%, 1,3% en 1,4%). In zijn ramingen van december '21 heeft de Nationale Bank de verwachtingen voor de groei van het reëel beschikbaar inkomen voor '21 naar beneden bijgesteld naar 0,6%. De groei in koopkracht door de tewerkstellingsgroei wordt deels teniet gedaan door de sterk gestegen inflatie. Voor '22-'24 wordt wel telkens een verdere groei verwacht van resp. 2,1%, 3,1% en 1,7%.

In zijn recente economische voortuitzichten schat het Federaal Planbureau de groei van het reëel beschikbaar inkomen nog lager in. *“Ondanks de forse toename van de werkgelegenheid bleef de groei van het reëel beschikbaar inkomen van de particulieren in 2021 beperkt tot 0,3 %.* De aantrekkende

inflatie werd slechts gedeeltelijk gecompenseerd door de indexering van de lonen en de sociale uitkeringen, die met enige vertraging reageert op een inflatiewijziging. Dit jaar zou de indexering meer in lijn liggen met de hoge inflatie en stijgt het reëel beschikbaar inkomen van de particulieren met 1,2 %. De particuliere consumptie daalde in 2020 met 8,2 %, hernam in 2021 met 6,3 % en zou dit jaar haar inhaalbeweging verderzetten met een volumegroei van 5,9 %. Dat doet de gezinsspaarquote normaliseren op een niveau van 11,6 %, na de forse stijging tot 20,2 % in 2020.”¹²² Er moet echter worden opgemerkt dat een aantal assumpties die aan deze vooruitzichten ten grondslag liggen door de Oekraïne-crisis zijn achterhaald. De vooruitzichten zijn momenteel zeer onzeker.

Volgens de conjunctuurenquête van de NBB blijft het aandeel respondenten dat aangeeft geen of slechts een beperkt (<10%) inkomensverlies te hebben ten gevolge van COVID van april tot oktober stabiel, tussen 88 en 90%. Het is opmerkelijk dat er sinds april een wat dalende trend wordt opgetekend voor zelfstandigen (grafiek 32). De cijfers voor september vertonen een toename van het aantal zelfstandigen dat aangeeft een verlies tussen 10% en 30% te lijden. De cijfers voor oktober vertonen dan weer een duidelijke toename van het aandeel zelfstandigen met geen of een beperkt inkomensverlies (grafiek 34).

Grafiek 34: Percentage respondenten met geen of beperkt (<10%) inkomensverlies ten gevolge van COVID, België, april-oktober 2021.

Bron: Consumentenenquête, Nationale Bank

¹²² Federaal Planbureau, Economische begroting – Economische vooruitzichten 2022 van februari 2022

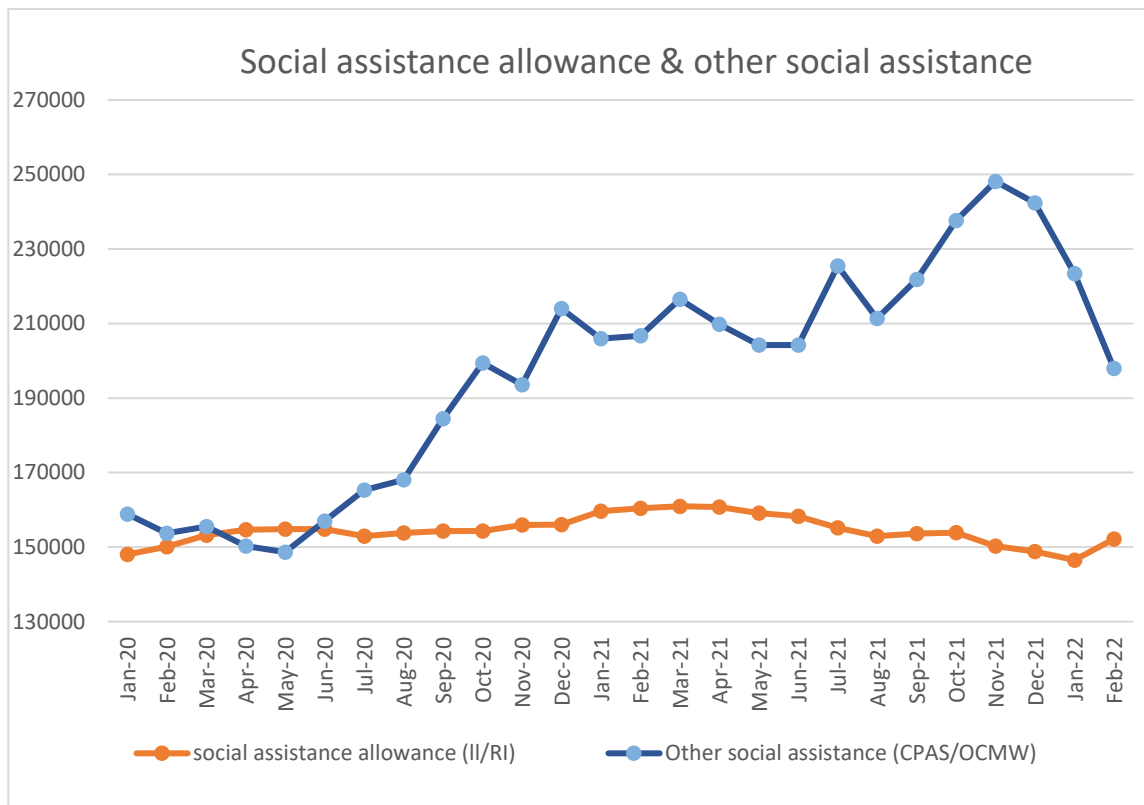
Leefloon en maatschappelijke integratie

De laatste enquête bij OCMW's bevat gegevens over het aantal steunaanvragen tot en met februari 2022. Op basis hiervan stellen we vast dat vanaf mei 2021 het aantal personen met een leefloon daalt. Terwijl in maart nog een hoogtepunt werd bereikt met 161.000 personen met een leefloon op maandbasis, stellen we nadien een geleidelijke en sterke terugval vast tot een niveau van ongeveer 153.000 leefloonbegunstigden in augustus. Na een stabilisering in september en oktober stellen we een verdere daling vast tot ongeveer 150.000 personen in november. Ter vergelijking: dit is een lager aantal dan in november 2020 (± 157.000), maar het is nog wel hoger dan in november 2019 (± 146.000). In december 2021 en januari 2022 volgt een verdere terugval, maar in februari zien we terug een toename. De cijfers voor de laatste twee maanden dienen nog bevestigd te worden door de administratieve gegevens. Voorlopige administratieve gegevens wijzen veeleer op een stabilisatie met ongeveer 150.000 personen met een leefloon in december 2021 en januari 2022 en een toename in februari.

De daling vanaf mei 2021 van het aantal personen met een leefloon kan gezien worden als een voorzichtig teken dat het zwaartepunt van de coronacrisis op vlak van sociale impact achter ons ligt. De arbeidsmarkt die herneemt, speelt hierin een cruciale rol. Niettemin dient het nodige voorbehoud gemaakt te worden aangezien in de eerste plaats de meeste crisismaatregelen nog lopen tot eind maart 2022. Daarnaast speelt voor het aantal leefloonbegunstigden ook een seizoenseffect die een deel van de daling kan verklaren.¹²³ Ten derde stellen we vast dat het aantal steunaanvragen voor andere maatschappelijke hulp- en dienstverlening blijft toenemen.

---

¹²³ Ook in andere jaren stellen we vanaf mei tot september een vertraging van de groei of een daling vast. We zien dan ook opnieuw een beperkte toename van het aantal personen met een leefloon in september.

Grafiek 35: leefloon en andere maatschappelijke hulp en -dienstverlening

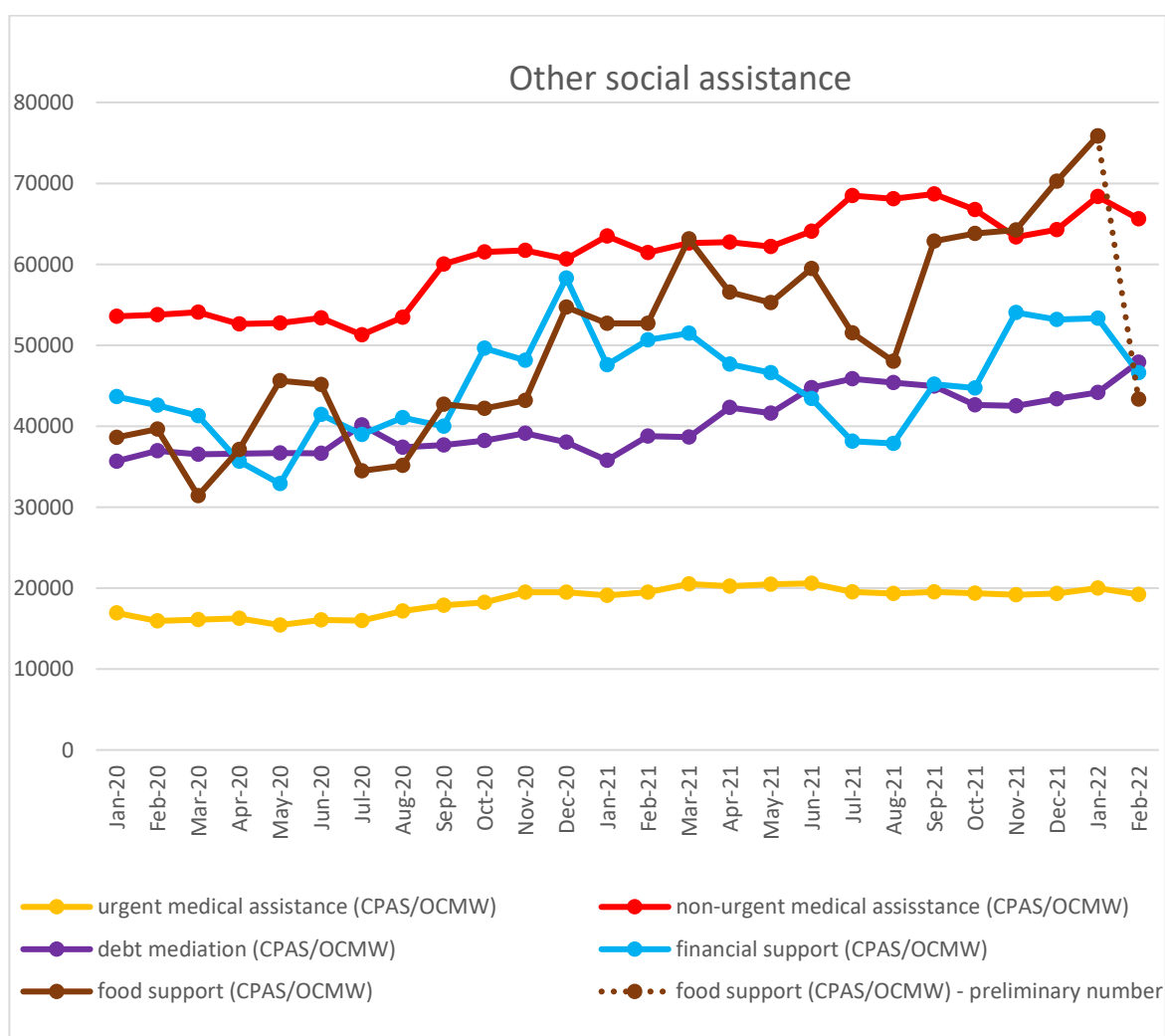
Bron: POD Maatschappelijke Integratie, enquête OCMW's

Vanaf juni 2020 was er een zeer sterke stijging van andere maatschappelijke hulp- en dienstverlening. We nemen vanaf oktober 2020 tot augustus 2021 een hoog niveau waar dat fluctueert rond de 200.000 steunaanvragen op maandbasis. In het najaar van 2021 volgt een verdere stijging en in november wordt een (voorlopig) hoogtepunt bereikt. Deze sterke stijging kan wellicht voor een deel verklaard worden doordat de toelageperiode van verschillende subsidies die ter beschikking waren gesteld van de OCMW's zou aflopen eind 2021, ondertussen werd de toelageperiode voor de meeste subsidies verlengd tot eind maart 2022. Daarnaast stellen we ook vast dat de financiële hulp sterk stijgt de laatste maanden van 2021 (zie verder). Deze stijging zal wellicht ook verband houden met de hoge energieprijzen waardoor meer personen beroep doen op de OCMW's voor financiële hulp. In januari en februari 2022 volgt een sterke terugval van de andere maatschappelijke hulp- en dienstverlening, maar de belangrijkste vaststelling blijft dat de andere maatschappelijke hulp- en dienstverlening zich op een veel hoger niveau bevindt dan voor de crisis. Dit hoge niveau van steunaanvragen wijst op hoge sociale noden, en dat zowel bij personen met als zonder een leefloon.

De onderliggende trends van de verschillende vormen van andere maatschappelijke hulp- en dienstverlening zijn verschillend. Vanaf januari 2021 zien we opnieuw een stijging van de niet-dringende medische hulp tot meer dan 60.000 steunaanvragen op maandbasis. In juli 2021 volgt een nieuwe

toename, waarna het op een hoog niveau blijft schommelen tot februari 2022. De financiële hulp vertoont eerst een daling tot het niveau van voor de crisis in augustus, maar in september is er terug een toename. In november 2021 volgt een verdere toename waarna tot januari 2022 een zeer hoog niveau behouden blijft. Zoals eerder aangehaald, houdt dit wellicht onder meer verband met de energiecrisis. Op basis van de verder oplopende energieprijzen en signalen van op het terrein, mogen we ons aan een toenemende sociale impact hiervan verwachten. Niettemin volgt in februari wel een terugval van de financiële hulp. De hulp voor schuldbemiddeling - die vanaf juli 2020 globaal genomen een stijgende trend kent - blijft sterk toenemen sinds begin 2021 en bereikt een hoogtepunt in februari 2022. De voedselhulp bereikte een hoogtepunt in maart 2021. Tot juni blijft de voedselhulp op een hoog niveau, maar in juli en augustus volgt een sterke daling. Vanaf september 2021 volgt opnieuw een stijging van het aantal steunaanvragen voor voedselhulp tot een nieuw hoogtepunt in januari 2022. In februari volgt een zeer sterke terugval die nog onder voorbehoud is omwille van de beperkte representativiteit. Een mogelijke verklaring is dat de subsidie voor voedselhulp eindigde eind 2021 en met enige vertraging vertaling kreeg op het terrein.

Grafiek 36: andere maatschappelijke hulp en -dienstverlening

Bron: POD Maatschappelijke Integratie, enquête OCMW's

Vanaf mei 2021 zien we een toename van zowel de in- als uitstroom uit het leefloon. De toename van de uitstroom is echter groter, wat de daling van het aantal leefloombegunstigden tot augustus verklaart. Voor wat betreft de andere maatschappelijke hulp- en dienstverlening neemt de instroom toe vanaf september 2021, wat de toename tot november van het aantal begunstigden hiervan verklaart. Vervolgens volgt in december 2021 en januari 2022 een hogere uitstroom gecombineerd met een lagere instroom, wat de recente daling verklaart.

Als we kijken naar de sociaaleconomische situatie vóór de steunaanvraag bij het OCMW (zie grafiek 20), stellen we de laatste maanden een terugkeer vast naar verhoudingen die min of meer vergelijkbaar zijn met die van vóór de gezondheids crisis. Vanaf september 2021 zien we wel een beperkte toename van het aandeel van personen dat voor de aanvraag bij het OCMW aan het werk waren en een beperkte daling van het aandeel die voordien werkloos was.

Tot slot stellen we vast dat het aantal voorschotten in de vorm van een leefloon (zie grafiek 21) een hoogtepunt bereikt in mei 2021. In juli volgt een zeer sterke terugval tot onder de 6.000 op maandbasis, die ook in de volgende maanden bevestigd wordt. Nadien blijft het aantal personen met een leefloon in de vorm van een voorschot op een sociale uitkering op een lager niveau schommelen, wat vergelijkbaar is met het niveau van voor het uitbreken van de coronacrisis. Vanaf april 2021 is een terugval van het aantal nieuwe aanvragen tot het pré-crisisniveau. Deze afname leidt - met enige vertraging - ook tot een daling van het aantal voorschotten die de OCMW's verlenen. Vanaf juli is er opnieuw een beperkte toename van het aantal nieuwe aanvragen tot rond de 1.800 op maandbasis vanaf september. In januari 2022 volgt een terugval, maar dit wordt gevolgd door een sterkere stijging in februari.

Nieuwe uitdagingen naast Covid

De oorlogssituatie in Oekraïne brengt nieuwe risico's op negatieve sociale impacts met zich mee. De massale vlucht uit Oekraïne brengt ongetwijfeld sociale uitdagingen met zich mee in de landen waar de vluchtelingen veiligheid zoeken. Daarnaast kan aangenomen worden dat de stijging van de energieprijzen de bestaanszekerheid van bepaalde huishoudens in het gedrang brengt. Tenslotte kan de sociale situatie ook beïnvloed worden via de algemene economische impact van de oorlog.

De Oekraïense vluchtelingenstroom

Het gewapend conflict in Oekraïne zorgt voor een nieuwe stroom aan vluchtelingen naar Europa. Daardoor verruimen we de monitoring met de opvolging van de omvang van de vluchtelingen uit Oekraïne in België. Het is immers duidelijk dat een inwijking van vluchtelingen van dergelijke omvang ook een aantal sociale uitdagingen met zich zal meebrengen.

De cijfers over de tijdelijke bescherming¹²⁴ beschikbaar gesteld door de Dienst Vreemdelingenzaken¹²⁵ laten toe de omvang van het aantal Oekraïense vluchtelingen op te volgen. Tussen 10 maart en 31 maart 2022, hebben 26.507 personen een attest tot tijdelijke bescherming ontvangen. In april (1 tot 27 april) zijn er voorlopig zo'n 10.605 vluchtelingen uit Oekraïne die een attest tot tijdelijke bescherming hebben ontvangen. Dit maakt het totale aantal gelijk aan (voorlopig) 37.625.

Tussen 10 maart en 27 april, had de overgrote meerderheid van deze personen effectief de Oekraïense nationaliteit (97,9%). Daarnaast gaat het voornamelijk om (meerderjarige) vrouwen (45,2%) en minderjarigen (39,0%), voor diezelfde periode. Kinderen jonger dan 12 jaar maken 25% uit van het totale aantal personen. Er werden 490 niet-begeleide minderjarigen geregistreerd, waarvan 80% 12 tot 17 jaar is. 7.199 personen hadden volgens Fedasil nood aan opvang.

Stijgende energieprijzen

Naast de vluchtelingencrisis, zullen ook de stijgende energieprijzen een grote sociale invloed hebben. Op basis van de cijfers over de gemiddelde jaarfactuur voor elektriciteit en aardgas, beschikbaar gesteld door de Commissie voor de regulering van de Elektriciteit en het Gas (GREC), kunnen we een beeld krijgen van de evolutie van deze prijzen. De jaarfactuur is een simulatie op basis van een gegeven standaard verbruiksniveau, de prijsformules en tarieffiches zoals gepubliceerd door de energieleveranciers voor de desbetreffende maand. Ondanks dat het hier gaat om een simulatie, tonen deze cijfers duidelijk de stijging van de energieprijzen.

Grafiek 37 geeft de evolutie van de gemiddelde jaarfactuur (all-in¹²⁶) weer voor elektriciteit en aardgas voor een huishoudelijke klant. Tussen juni en september 2021, stijgt de gemiddelde jaarfactuur voor elektriciteit en aardgas licht. De gemiddelde jaarfactuur voor elektriciteit en aardgas bedroeg in juni 2021 respectievelijk 912,24 euro en 1.290,37 euro en steeg in september tot 1.017,50 euro voor elektriciteit en 1.739,29 euro voor aardgas. Na september,

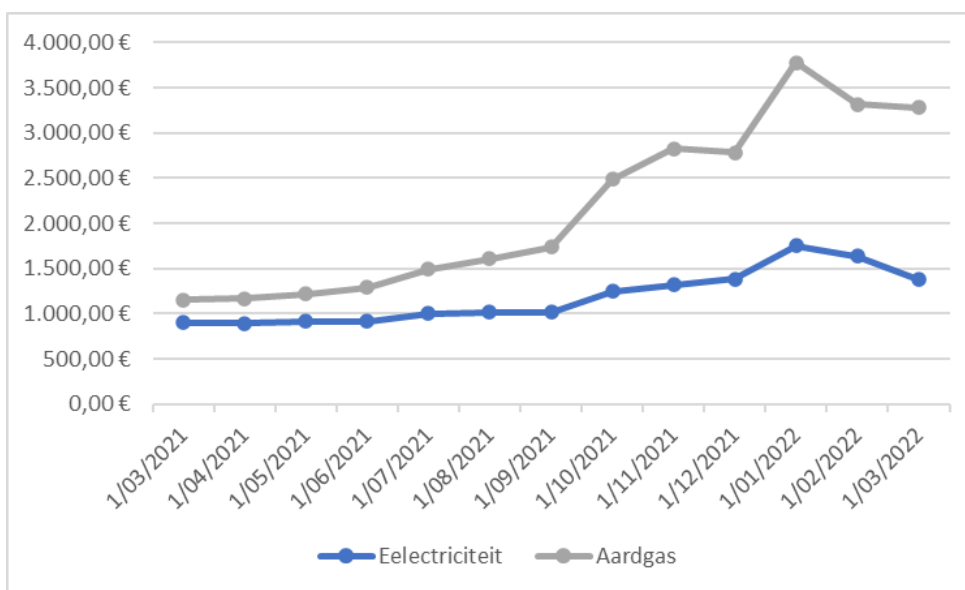
¹²⁴ Tijdelijke bescherming is een uitzonderlijke procedure die is ingesteld door een Europese richtlijn die in Belgisch recht werd opgezet. Concreet gaat het over de richtlijn 2001/55/EG van de Raad van 20 juli 2001 betreffende minimumnormen voor het verlenen van tijdelijke bescherming in geval van massale toestroom van ontheemden en maatregelen ter bevordering van een evenwicht tussen de inspanning van de lidstaten voor de opvang en het dragen van de consequenties van de opvang van deze personen. De uitvoering van de tijdelijke bescherming behoeft een besluit van de Raad van de Europese Unie. Bij een uitvoeringsbesluit van 4 maart 2022 heeft de Raad van de Europese Unie vastgesteld dat er een massale toestroom in de Unie is van ontheemde personen die Oekraïne hebben moeten verlaten als gevolg van een gewapend conflict. De tijdelijke bescherming is van toepassing op zowel Oekraïense onderdanen en hun gezinsleden die voor 24 februari 2022 in Oekraïne hun hoofdverblijfplaats hadden, als staatlozen en onderdanen van andere derde landen dan Oekraïne, die voor 24 februari 2022 in Oekraïne internationale bescherming of daarmee gelijkgestelde nationale bescherming genoten, en hun gezinsleden die voor 24 februari 2022 hun hoofdverblijfplaats in Oekraïne hadden.

¹²⁵ <https://dofi.ibz.be/nl/themes/chiffres/tijdelijke-bescherming>

¹²⁶ 'All-in' wil zeggen inclusief BTW, heffingen, netwerk vergoedingen, energieprijs voor de huishoudelijke klanten en inclusief energieprijs, netwerk vergoedingen en heffingen maar exclusief BTW voor professionele klanten.

zet deze stijging zich sterker door, met uitzondering van een kleine terugval in december 2021. Een piek wordt bereikt in januari 2022 waar de gemiddelde jaarfactuur voor elektriciteit 1.748,50 euro bedraagt terwijl deze voor aardgas gelijk is aan 3.781,81 euro. Ten opzichte van juni 2021, is dit bijna een verdubbeling van de jaarfactuur voor elektriciteit en bijna een verdriedubbeling van de jaarfactuur voor aardgas. In februari en maart 2022 daalt de gemiddelde jaarfactuur voor zowel elektriciteit als aardgas tot respectievelijk 1.378,56 euro en 3.277,53 euro in maart 2022. De aardgasfactuur daalde verder in maart ten opzichte van het piekniveau van januari. De factuur voor elektriciteit steeg echter op 1 april ten opzichte van 1 maart, na dalingen op 1 februari en 1 maart.¹²⁷

Grafiek 37. Evolutie van de gemiddelde jaarfactuur (all-in) voor elektriciteit en aardgas, huishoudelijke klanten¹²⁸, België, maart 2021 tot maart 2022

Bron: Commissie voor de Regulering van de Elektriciteit en het Gas (CREG), boordtabel

Dat deze prijsstijgingen een grote druk gaan hebben op het huishoudbudget is duidelijk. Dit blijkt ook wanneer we de verhouding van het jaarlijks mediaan equivalent beschikbaar inkomen¹²⁹ op basis van de EU-SILC 2021 (inkomens 2020) en de (gesimuleerde) jaarlijkse factuur voor elektriciteit en aardgas voor een standaardverbruik met elkaar vergelijken doorheen de tijd. In juni 2021 maakte deze jaarfactuur voor elektriciteit nog 3,54% uit van het jaarlijks mediane inkomen en de jaarfactuur voor aardgas 5,01%. Voor de meest

¹²⁷ De boordtabel met de exacte cijfers op 1/4 was bij het opstellen van de nota nog niet beschikbaar. De grafieken zijn beschikbaar op: <https://www.creg.be/nl/professionals/marktwerking-en-monitoring/evolutie-energieprijs-belgie-en-buurlanden> (CREG)

¹²⁸ Voor huishoudelijke klanten, wordt de jaarfactuur van elektriciteit berekend voor een jaarverbruik van 3.500 kWh met een enkelvoudige meter en de jaarfactuur van aardgas wordt berekend voor een jaarverbruik van 23.260 kWh. Deze profielen gelden als standaard verbruiksprofielen

¹²⁹ Op dit moment gebruiken we het mediaan equivalent beschikbaar inkomen om een eerste indicatie te krijgen van de invloed van de stijgende energieprijzen op het inkomen. In volgende updates, zullen we eerder het beschikbare inkomen gebruiken.

recente cijfers (maart 2022) is dit gestegen tot 5,4% voor elektriciteit en 12,7% voor aardgas.

De verhouding van de gesimuleerde jaarfactuur voor een standaardverbruik met de armoedegrens (gebaseerd op EU-SILC 2021) voor een alleenstaande¹³⁰ bedroeg in juni 2021 nog 5,91%. Dit steeg dit in maart 2022 tot 8,9%. Voor aardgas, stegen deze percentages van 11,32% in juni 2021 tot 21,2% in maart 2022. Het gaat hier dus steeds om ongeveer een verdubbeling voor alleenstaanden met een inkomen gelijk aan de armoededrempel. Een standaardverbruik voor elektriciteit en gas nam dus in maart 2022 ongeveer 30% van de armoededrempel voor een alleenstaande in. Voor een koppel met 2 kinderen was dit 14,3%.

Er weze opgemerkt dat deze cijfers enkel worden weergegeven als indicatie van de impact op het mediane huishoudinkomen en een inkomen op de armoedegrens. Deze cijfers zijn niet gedifferentieerd naar concrete situaties en ze geven dan ook niet de reële verhoudingen van het verbruik in relatie tot het inkomen weer.

Capéau et al. schatten de impact van de prijsschok, de compenserende maatregelen en de indexering per deciel van het beschikbaar inkomen. Zij stellen vast dat de impact van de stijging van de energieprijzen sterk afhangt van de situatie – verbruik en contracttype. In absolute termen is de schok het grootst voor de hoogste inkomens, in verhouding tot het inkomen is de schok echter het grootst voor lagere inkomens. Huishoudens met vaste contracten ervaren geen prijsschok zolang hun contract loopt. Het beeld verandert echter wanneer zowel de prijsschok als alle compenserende maatregelen in aanmerking worden genomen. De totale impact van deze verschillende factoren leidt ertoe dat de middeninkomens (vooral 4de tot 7de deciel) zowel in absolute als in relatieve termen een negatieve impact ondergaan.¹³¹

---

¹³⁰ 15.443 euro

¹³¹ Capéau, B. Decoster, A., Sheik Hassan, N., Vanderkelen, J., Van Heukelom, T., Van Houtven, S., We zitten allemaal in dezelfde storm, maar niet in hetzelfde schuitje, Leuvense Economische Standpunten, 2022/192

Bijlage:

Cijferreeksen sociale impact COVID-19

Noot

In het kader van de monitoring van de effecten van COVID-19 en de reikwijdte van de ingevoerde noodmaatregelen, werden een groot aantal administratieve gegevens beschikbaar gemaakt. **Men moet er steeds rekening mee houden dat veel van deze cijferreeksen (en beschikbare breakdowns) voorlopig of partieel zijn, en dus grote voorzichtigheid nodig is bij de interpretatie ervan.** Deze lijst geeft een overzicht van de bestaande bronnen – waarvan een groot deel ad hoc werden ontwikkeld – maar voor details betreffende de methodologie, de periodiciteit en het gebruik dient u contact op te nemen met de instellingen die de data aanleveren.

Naast de informatie hieronder, die specifiek in het kader van de werkgroep ter beschikking is gesteld, gebruikt de werkgroep uiteraard ook nog de andere, klassieke informatiebronnen.

Reeksen FOD WASO – SPF ETCS

- Collectieve ontslagen: wekelijkse statistiek, uitgesplitst per gewest, van het aantal collectieve ontslagen dat aan de FOD WASO wordt gemeld. Het aantal ontslagen kan nog wijzigen tussen de aankondiging en de bekendmaking.
- Simulatie inkomensverlies tijdelijke werkloosheid (naar loonniveau, gezinstype, prestatie)
- Wekelijkse aan- of afwezigheden naar reden, type contract (op basis van input sociale secretariaten)

Reeksen RVA - ONEM

- Aangiften tijdelijke werkloosheid COVID-19: wekelijkse bijwerking van een algemeen cumulatief gegeven, maandelijkse bijwerking van een beperkt aantal beschikbare profielkenmerken voor reeds uitbetaalde referentemaanden.
- Betalingsgegevens tijdelijke werkloosheid COVID-19: maandelijks bijgewerkt.
- Gewone werkloosheid: maandelijks.
- Betalingsgegevens (corona-)ouderschapsverlof

Reeksen RSZ - ONSS

- Effecten op bijzondere/tijdelijke tewerkstellingstypes: de belangrijkste maatregel om het arbeidsvolume terug te dringen is de tijdelijke werkloosheid. In de DMFA zullen deze dagen (of uren) vermeld worden met een specifieke code, zodat dan het volume kan berekend worden. In het personeelsbestand blijft de werknemer wel aanwezig, er gebeurt dus geen DIMONA out. Een ander gevolg van de verminderde economische activiteit is het schrappen/niet vernieuwen van (zeer) tijdelijke contracten. Deze werknemers komen (grotendeels) in de gewone werkloosheid terecht. Voor deze werknemers gaat wel effect zichtbaar zijn in de DIMONA. Er zullen geen of veel minder nieuwe Dimonarelaties gemeld worden. In het bijzonder denken we dan aan de specifieke tewerkstellingstypes die in Dimona voorkomen (Extra, Flexi, Student) maar ook aan de uitzendkrachten. De versnelling van de monitoring heeft zowel betrekking op de inkorting van de tijd tussen registratie van de DIMONA en de ontlading (met dus een groter risico op wijzigingen achteraf) als op de verkorting van de referentieperiode (een week in plaats van een maand), zodat geen maand gewacht moet worden om over de meest recente week te rapporteren.
  - dagelijkse telling van het aantal Uitzendkrachten.
  - dagelijkse telling van het aantal relaties van het type Extra in land-/tuinbouw.
  - dagelijkse telling van het aantal relaties van het type "Extra" (Horeca) of van het type "Flexi-Horeca".
  - dagelijkse telling van het aantal personen met een overeenkomst van het type "Flexi"buiten de Horeca.
  - dagelijkse telling van het aantal personen met een overeenkomst van het type "Extra" en "Flexi" via uitzendondernemingen
  - dagelijkse telling van het aantal personen met een overeenkomst van het type "student"
  - instroom-uitstroom gewone tewerkstellingstypes – privésector (interim en extra's/flexis uitgesloten): wekelijks

Reeksen RSVZ-INASTI

- Aantal rechten op een overbruggingskrediet / aantal uitbetalingen: maandelijks, met of zonder gezinslast, al dan niet verplichte sluiting
- Aanvragen uitstel van betaling sociale bijdragen: maandelijks
- Aanvragen vrijstelling van sociale bijdragen: maandelijks

Reeksen FEDRIS

- Beroepsziekten Covid-19: Aantal personen met Covid-19 (gediagnosticeerd door middel van een laboratoriumtest) die een duidelijk verhoogd risico lopen om besmet te worden door het virus ('lijststelsel') of 'open systeem' (Deze personen moeten niet alleen blootgesteld zijn aan het [beroepsrisico](#) van de ziekte, zij moeten bovendien bewijzen dat zij de ziekte werkelijk door het werk hebben opgelopen). Voor deze twee categorieën zullen de gegevens weergegeven worden per sector (privé-sector, PPO-sector, openbare sector (gewesten, gemeenschappen, federale overheid)). Dit resulteert

in zes groepen: lijststelsel privé-sector (lijst privé), lijststelsel PPO-sector (lijst ppo), lijststelsel openbare sector (lijst openbare) en open stelsel privé-sector (open privé), open stelsel PPO-sector (open PPO) en open stelsel openbare sector (open openbare).

Beschikbare gegevens:

- Aantal aangiften door de arbeidsgeneesheer van COVID-19 als beroepsziekte per geslacht, regio, leeftijdsgroep, activiteitensector, beroep
- Aantal aanvragen door de getroffen van COVID-19 als beroepsziekte per geslacht, regio, leeftijdsgroep, activiteitensector, beroep
- Aantal beslissingen COVID-19 volgens aard (tijdelijk, blijvend, enkel gezondheidszorgen, overlijden, ...) per geslacht, regio, leeftijdsgroep, activiteitensector, beroep
- Om de ernst van de ziekte te analyseren, kan voor eventuele beslissingen met een blijvende arbeidsongeschiktheid een verdeling volgens het percentage arbeidsongeschiktheid weergegeven worden.
- Voor beslissingen met beslissing tijdelijke ongeschiktheid kan een onderverdeling gemaakt worden volgens het aantal dagen tijdelijke ongeschiktheid.
- Betaalde vergoedingen per soort ongeschiktheid
- Verwerpen per activiteitensector, beroep en reden van verwerp
- Aanvragen die worden verworpen omdat er geen laboratoriumtest is gedaan en om na te gaan of het "lichte" gevallen waren (zeer weinig symptomen) of eerder "zware" gevallen waren met meer ernstige symptomen (longontsteking) en ziekteverzuim (aantal dagen tijdelijke ongeschiktheid).

Reeksen FEBELFIN

- Aanvragen uitstel van betaling woonkrediet

Reeksen Statbel

- Internettoegang voor huishoudens en kinderen (2019): Percentage huishoudens met internetverbinding (naar inkomensniveau)
- Percentage individuen dat de voorbije 3 maand internet gebruikt heeft naar opleidingsniveau
- Percentage schoolgaande kinderen dat thuis geen internet heeft
- Maandelijkse indicatieve cijfers op basis van de Enquête naar de Arbeidskrachten (werkzaamheid, werkloosheid, inactiviteit, arbeidsduur).
- Trimestriële (+ jaarlijkse) indicatoren op basis van de Enquête naar de arbeidskrachten (werkzaamheid, werkloosheid, inactiviteit, arbeidsduur,...).
- Faillissementen en banenverlies: maandelijks, onder meer per gewest;
- Faillissementen en banenverlies: wekelijks, gebaseerd op tussentijdse ramingen.
- Trimestriële cijfers over het aantal vacatures en de vacaturegraad.